

TERVEZET

Nemzeti Erdészeti Stratégia

a Nemzeti Erdőprogram

- vidék- és területfejlesztés,
- erdőtelepítés,
- erdőszerkezet-átalakítás

célprogram

2014-2020 közötti fejlesztésére

Vidékfejlesztési Minisztérium
2013. november 29.

Tartalomjegyzék

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	5
1. A NEMZETI ERDÉSZETI STRATÉGIA CÉLJA	8
1.1. ÁLTALÁNOS CÉL	8
1.2. SZAKPOLITIKAI, ÁLLAMI SZABÁLYOZÁSI CÉL	9
1.3. A DOKUMENTUMBAN FOGLALTAK MEGVALÓSÍTÁSÁNAK KERETEI	10
2. HÁTTÉR	10
2.1. A DOKUMENTUM HÁTTERE	10
2.1.1. A NEMZETI ERDŐPROGRAM.....	12
2.1.1.1 VIDÉK- ÉS TERÜLETFEJLESZTÉS, ERDŐTELEPÍTÉS, ERDŐSZERKEZET-ÁTALAKÍTÁS.....	13
2.1.1.2 TERMÉSZETVÉDELME AZ ERDŐKBEN.....	14
2.1.1.3 MODERN ERDŐVÉDELME	14
2.1.1.4 AZ ERDÉSZETI IGAZGATÁS FELADATAI.....	15
2.1.1.5 KUTATÁS, OKTATÁS ÉS TERMELÉSFEJLESZTÉS.....	15
2.1.1.6 EMBER-ERDŐ VISZONYÁNAK JAVÍTÁSA ÉRDEKÉBEN HATÉKONY KOMMUNIKÁCIÓ AZ ERDŐRŐL	15
2.1.2. NEMZETI VIDÉKSTRATÉGIA	15
2.1.2.1 TERMÉSZETI ÉRTÉKEK ÉS ERŐFORRÁSOK VÉDELME, FENNTARTHATÓ HASZNÁLATA	15
2.1.2.2 TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TERÜLETEK, ÖKOSZISZTÉMA SZOLGÁLTATÁSOK VÉDELME ÉS HELYREÁLLÍTÁSA	15
2.1.2.3 TERÜLETI VÍZGAZDÁLKODÁSI PROGRAM	16
2.1.2.4 TÁJ- ÉS AGRÁR-KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁSI PROGRAM.....	16
2.1.2.5 ERDŐPROGRAM.....	16
2.1.2.6 HELYI ENERGIATERMELÉS ÉS -ELLÁTÁS PROGRAM	18
2.1.2.7 A SZAKTANÁCSADÁSI, KÉPZÉSI, KUTATÁSI INTÉZMÉNYRENDSZER FEJLESZTÉSE	18
2.1.3. MÁSODIK NEMZETI ÉGHAJLAT-VÁLTOZÁSI STRATÉGIA 2014-2025 KITEKINTÉSSEL 2050-RE (ELFOGADÁS ALATT)	19
2.1.4. NEMZETI VÍZSTRATÉGIA (ELFOGADÁS ALATT).....	20
2.1.5. ORSZÁGOS VÍZGYÚJTÓ-GAZDÁLKODÁSI TERV	21
2.1.6. A BIOLÓGIAI SOKFÉLESÉG MEGŐRZÉSÉNEK NEMZETI STRATÉGIÁJA 2014-2020	21
(ELFOGADÁS ALATT)	21
2.1.7. IV. NEMZETI KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAM (ELFOGADÁS ALATT)	23
2.1.8. MAGYARORSZÁG MEGÚJULÓ ENERGIA HASZNOSÍTÁSI CSELEKVÉSI TERVE 2014-2020	25
2.1.9. MAGYARORSZÁG 2014-2020 TURIZMUSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA (ELFOGADÁS ALATT)	26
2.1.10. NEMZETI KÖZLEKEDÉSI STRATÉGIA 2014-2050 (ELFOGADÁS ALATT).....	28
2.2. TERVEZÉSI KONTEXTUS - A JELEN STRATÉGIAI DOKUMENTUMHOZ KAPCSOLÓDÓ AKTUÁLIS DOKUMENTUMOK (KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A TÁMOGATÁSPOLITIKAI ASPEKTUSOKRA).....	29
2.2.1. A FEHÉR KÖNYV KÉSZÍTÉSÉNEK CÉLJA ÉS INDOKOLTSÁGA	30
2.2.2. ELHELYEZKEDÉSE A PROGRAMOZÁSI HIERARCHIÁBAN.....	30
2.2.3. AZ EMVA RENDELET STRATÉGIAI FEJLESZTÉSPOLITIKAI IRÁNYAINAK KIJELÖLÉSE	31
2.2.4. Javaslattevel további, a programozási folyamathoz szükséges részdokumentumok, elemzések kidolgozására.....	33
2.3. A TERVEZÉS INTÉZMÉNYI KERETEI	33
2.3.1. FEJLESZTÉSPOLITIKAI INTÉZMÉNYRENDSZER	33
2.3.2. TERVEZÉSI INTÉZMÉNYRENDSZER 2014-2020.....	34
2.3.3. TAPASZTALATOK (2004 - 2012).....	35
2.3.4. Elvárások a 2014-2020-as fejlesztéspolitikai időszakra:.....	37
3. KONCEPCIÓALKOTÁS.....	37
3.1. A KONCEPCIÓALKOTÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI	37
3.1.1. A SZAKTERÜLET BEMUTATÁSA	38

3.1.2.	KORÁBBI TÁMOGATÁSI PROGRAMOK TAPASZTALATAINAK ELEMZÉSE	39
3.2.	SWOT ELEMZÉS	41
4.	STRATÉGIA KIALAKÍTÁSA	43
4.1.	PARTNERSÉGI MEGÁLLAPODÁSBAN FOGLALT FEJLESZTÉSI SZÜKSÉGLETEK	43
4.1.1.	KIHÍVÁSOK.....	44
4.1.2.	KITÖRÉSI PONTOK	44
4.1.3.	A PARTNERSÉGI MEGÁLLAPODÁSBAN FOGLALT, ERDŐGAZDÁLKODÁSI VONATKOZÁSÚ FEJLESZTÉSI CÉLKITŰZÉSEK.....	44
4.2.	A VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM TERVEZETÉBEN FOGLALT FEJLESZTÉSI SZÜKSÉGLETEK	46
4.2.1.	KIHÍVÁSOK.....	46
4.2.2.	KITÖRÉSI PONTOK	48
4.3.	A VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM ERDŐGAZDÁLKODÁSI ÉS AZ ERDŐGAZDÁLKODÁST IS ÉRINTŐ HORIZONTÁLIS FEJLESZTÉSI SZÜKSÉGLETEI	49
4.3.1.	Az EMVA 2. PRIORITÁSHOZ	49
4.3.2.	Az EMVA 4. PRIORITÁSHOZ	49
4.3.3.	Az EMVA 5. PRIORITÁSHOZ	50
4.4.	KAPCSOLÓDÓ FEJLESZTÉSI CÉLKITŰZÉSEK	50
4.4.1.	Az EMVA 1. PRIORITÁSHOZ.....	50
4.4.2.	Az EMVA 6. PRIORITÁSHOZ.....	50
4.4.3.	KAPCSOLÓDÁS MÁS OPERATÍV PROGRAMOKHOZ.....	50
5.	ESZKÖZKÉSZLET	51
5.1.	Az EMVA RENDELET ÉS FORRÁS ALAPJÁN A VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAMBAN ALKALMAZHATÓ, AZ ERDŐGAZDÁLKODÁST CÉLZÓ FEJLESZTÉSI ESZKÖZÖK.....	52
5.1.1.	ERDŐSÍTÉS ÉS FÁSÍTÁS	52
5.1.2.	AGRÁR-ERDÉSZETI RENDSZEREK	54
5.1.3.	ERDÉSZETI POTENCIÁL HELYREÁLLÍTÁSA - KÁROSODÁSOK MEGELŐZÉSE ÉS KÁROSODÁST KÖVETŐ HELYREÁLLÍTÁSA.....	56
5.1.4.	AZ ERDEI ÖKOSZISZTÉMÁK ELLENÁLLÓ KÉPESSÉGÉNEK ÉS KÖRNYEZETI ÉRTÉKÉNEK NÖVELÉSÉT CÉLZÓ - NEM TERMELŐ - BERUHÁZÁSOK	58
5.1.5.	ERDÉSZETI TECHNOLÓGIÁKRA, VALAMINT ERDEI TERMÉKEK FELDOLGOZÁSÁRA, MOBILIZÁLÁSÁRA ÉS PIACI ÉRTÉKESÍTÉSÉRE IRÁNYULÓ BERUHÁZÁSOK.....	59
5.1.6.	NATURA 2000 KIFIZETÉSEK ÉS A VÍZ-KERETIRÁNYELVHEZ KAPCSOLÓDÓ KIFIZETÉSEK	60
5.1.7.	ERDŐ-KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS ÉGHAJLATTAL KAPCSOLATOS SZOLGÁLTATÁSOK ÉS TERMÉSZETMEGŐRZÉS	61
5.1.8.	GAZDÁLKODÁST SEGÍTŐ INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE – ERDÉSZETI UTAK	62
5.2.	TUDÁSBÁZIS ÉPÍTÉS ÉS TUDÁSÁTADÁS	63
5.2.1.	TUDÁSBÁZIS ÉPÍTÉS – INNOVÁCIÓ	63
5.2.2.	TUDÁSÁTADÁS, ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS.....	64
5.3.	JÓ ÁLLAM – SZAKIGAZGATÁSI SZOLGÁLTATÁSFEJLESZTÉS.....	65
5.4.	KOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZÖK ÉS TEVÉKENYSÉGEK	67
5.4.1.	A HATÁSOS ÉS EREDMÉNYES KOMMUNIKÁCIÓS TEVÉKENYSÉG ELŐFELTÉTELEI	67
5.4.2.	A KOMMUNIKÁCIÓS STRATÉGIA LEGFONTOSABB ELEMEI.....	67
5.4.3.	A KOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZKÉSZLET ÖSSZEÁLLÍTÁSA	68
5.5.	INDIKATÍV FORRÁSTERV (%)	68
6.	A MEGVALÓSÍTÁS INTÉZMÉNYRENDSZERE	69
7.	MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZER	69
8.	A TÁRSADALMI EGYEZTETÉS FOLYAMATA	70
8.1.	A TÁRSADALMI EGYEZTETÉSBE BEVONANDÓ SZAKMAI ÉRDEKELTEK KÖRÉNEK MEGHATÁROZÁSA	70
8.2.	A TÁRSADALMI EGYEZTETÉS SORÁN A SZAKMAI KÖZÖNSÉGET ELÉRŐ KOMMUNIKÁCIÓS CSATORNÁK MEGHATÁROZÁSA, A CSATORNÁKON KERESZTÜL ELJUTTATANDÓ INFORMÁCIÓ MEGHATÁROZÁSÁNAK SZAKMAI TÁMOGATÁSA	70
8.3.	A TÁRSADALMI EGYEZTETÉS KAPCSÁN SZERVEZETT SZAKMAI EGYEZTETŐ FÓRUMOKHOZ SZAKÉRTŐI TÁMOGATÁSA, ADMINISZTRÁCIÓJA, ...	70
8.4.	AZ EGYEZTETÉSEK SORÁN BEÉRKEZŐ VÉLEMÉNYEK ÖSSZEGYŰJTÉSE, FELDOLGOZÁSA, ELEMZÉSE, ...	70

8.5.	A VÉLEMÉNYEK ALAPJÁN JAVASLATOK, DÖNTÉS ELŐKÉSZÍTŐ DOKUMENTUMOK KÉSZÍTÉSE, BEÉPÍTÉSE A STRATÉGIAI DOKUMENTUMBA.....	71
9.	TERVEZETT ÜTEMEZÉS.....	71
9.1.	ELŐKÉSZÍTÉSI FOLYAMATOK, EGYEZTETÉSEK, PARTNERSÉG KIALAKÍTÁSA	71
9.2.	STRATÉGIA KÉSZÍTÉSÉHEZ SZÜKSÉGES VIZSGÁLATOK, KUTATÁSOK, RÉSZTANULMÁNYOK ÁTTEKINTÉSE	71
9.3.	STRATÉGIA ÍRÁSÁNAK IDŐTARTAMA	71
9.4.	TÁRSADALMI VÉLEMÉNYEZTETÉS	71
9.5.	MINISZTER JÓVÁHAGYÁSA	71
9.6.	KÖZZÉTÉTEL TERVEZETT IDŐPONTJA: A FOLYAMAT INDÍTÁSA UTÁN 5 HÓNAPPAL.....	71
10.	UTÓLAGOS ÉRTÉKELÉS.....	71

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A hazai közép- és hosszú távú erdészeti és erdőgazdálkodási szakpolitika alakításának legjelentősebb alapidokumentuma a Nemzeti Erdőprogram (továbbiakban: NEP), melynek időtávlátát a 1110/2004. (X. 27.) Korm. határozat 2006-2015. között jelölte meg.

A Nemzeti Erdőprogram egyik kiemelt fejlesztési területe az erdőgazdálkodás vidékfejlesztési vonatkozásait tárgyaló rész, amelynek átfogó fejlesztési javaslatait tartalmazza jelen stratégia. A Nemzeti Erdészeti Stratégia (továbbiakban: NES) tárgya első sorban a NEP 3., vidékfejlesztési célprogramjának fejlesztése, de a 4. és 5. célprogramokhoz (Természetvédelem az erdőkben; Modern erdővédelem) tartozó horizontális jellegű fejlesztési területek középtávú fejlesztési irányainak és mozgásterének meghatározása is szerepet kapott. Az erdővel, erdőgazdálkodással kapcsolatos középtávú fejlesztéspolitikai célok sikeres megvalósításához az igazgatás korszerűsítése (jó állam, e-közigazgatás), a kutatás-fejlesztési és innovációs együttműködések előmozdítása, valamint a hatékony szakmai kommunikáció, illetve a szélesebb közvéleményt célzó szemléletformálás szintén nélkülözhetetlenek.

Ahhoz, hogy a 2014-2020 közötti uniós források, de kiemelten az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap által nyújtott eszközök hatékony szerepet tölthessenek be az erdőgazdálkodás fejlesztésében, elengedhetetlen a hatékony stratégiai tervezés, valamint a jogi és intézményi környezet megalapozása. A jelen dokumentumban ennek megfelelően a fenntartható erdőgazdálkodással kapcsolatos vidékfejlesztési célrendszert határoztuk meg, ehhez hozzárendeltük a szükséges állami beavatkozásokat (támogatások, szabályozások, kommunikációs feladatok), összhangban a többi fejlesztési terület stratégiai célkitűzéseivel. Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) mellett azonban az Európai Regionális Fejlesztési Alap, valamint kisebb mértékben – különösen a „jó állam” közigazgatás-fejlesztési célkitűzés által – az Európai Szociális Alap is közreműködik a középtávú célok megvalósításában.

Az erdészeti vidékfejlesztési stratégiát jelentő NES olyan stratégiai tervezési dokumentum, amely a vonatkozó jogszabályi környezet szerint fehér könyvnek minősül. Fontos jellemzője, hogy bemutatja az adott szakpolitikai területen elérendő rövid- vagy középtávú célkitűzéseket és egyúttal a konkrét problémákkal kapcsolatban megoldási lehetőségeket vázol fel. A dokumentumot az erdőgazdálkodásért, valamint a vidékfejlesztésért felelős miniszter hagyja jóvá.

A fejlesztéspolitikai célok meghatározását az erdők vonatkozásában a nemzetközi egyezmények közül elsősorban az ENSZ Éghajlat-változási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve, továbbá a Biológiai Sokféleség Egyezmény befolyásolják. Az uniós célok aktuális összefoglalását az EU 2020-as fejlesztéspolitikai irányai határozzák meg, melyek közül a megújuló energia célkitűzéseket, valamint a Biológiai Sokféleség Egyezményhez köthető NATURA 2000 hálózat létrehozását fontos kiemelni, amelyek hatásai az erdőgazdálkodásra a legközvetlenebb módon érvényesülnek.

Közvetlenül az erdőgazdálkodás vonatkozásában uniós szinten az elfogadás alatt álló új EU Erdészeti Stratégia határozza meg 2020-ig előre tekintve a célrendszert, amelyben nyolc prioritási terület került meghatározásra. A prioritási területeken belül már a konkrét feladatokra utaló stratégiai iránymutatások segítik a végrehajtást, mivel elképzelhető, hogy külön cselekvési terv nem készül ehhez a dokumentumhoz.

Az Európai Unió középtávú fejlesztéspolitikai irányait és célkitűzéseit a Lisszaboni Célkitűzéseket továbbfejlesztő „Európa 2020” összesen 11 tematikus célkitűzés köré építi fel.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap felhasználását szabályozó uniós rendelet az EU 2020 tematikus célokhoz illeszkedve határozza meg a maga célstruktúráját, ezen belül a 6

vidékfejlesztési prioritást és az ehhez rendelt 18 fókuszterületet. Ezek közül az erdészeti-vidékfejlesztési célrendszert mindenekelőtt a következőkhöz igazodóan lehet és kell megtervezni.

- A tudásátadás és az innováció előmozdítása az erdőgazdálkodásban a jövőben új kihívásként jelentkezik.
- A fenntartható erdőgazdálkodás előmozdítása célkitűzés szerint a környezetvédelmi célokat az erdőgazdálkodással kapcsolatos ökoszisztémák állapotának helyreállítása, megőrzése és javítása, a biológiai sokféleség helyreállítása, megőrzése és javítása, kiemelten a Natura 2000 területek védelme, valamint a vízgazdálkodás javítása, és talajeróziós megelőzése jelentik.
- A gazdasági vonatkozású elképzelések is környezetvédelmi célokat kell, hogy szolgáljanak, így a karbon szegény és az éghajlatváltozás hatásaival szemben ellenállóképes gazdaság irányába történő elmozdulás támogatása, a széntárolás és szénmegkötés előmozdítása az erdőgazdálkodásban mindkét szempontból kiemelkedően fontos.
- A szakmai továbbképzés és szaktanácsadás fejlesztését is meg kell kezdeni, az előzmények elemzése alapján gazdálkodói igényfelmérés és újrapozicionálás kialakítása ehhez mindképpen szükséges.
- A szakigazgatási szolgáltatás-fejlesztési szükségletek meghatározása, az úgynevezett Jó Állam program megvalósítása az erdészeti igazgatás szolgáltató szerepét jelentősen erősíteni fogja.

Az egész stratégia alkotást és az ehhez kapcsolódó végrehajtási eszközrendszer kialakítását alapvetően meghatározza az EU Bizottság által meghatározott elvárás, mely szerint a 2014-2020-as időszakban vissza kell térni a támogatáspolitikától a fejlesztéspolitikára.

A fejlesztési célok mind szélesebb körű megvalósítása érdekében az agrár-gazdálkodási ágazatokra egyaránt jellemző, illetve az erdőgazdálkodáshoz szorosabban vagy távolabbról kapcsolódó agrár-vidékfejlesztési tárgyú fejlesztéspolitikai megállapításokat is szerepeltetni kell a NES-ben.

A hazai fejlesztési környezetben a stratégiai tervezésre elsősorban a Nemzeti Vidékstratégia volt hatással, amely 2011-ben került elfogadásra a 1074/2012. (III. 28.) Korm. határozattal, és önálló erdőprogram fejezete is van. Ezen túl alapvetően fontosak még a Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2014-2025 kitekintéssel 2050-re, a Nemzeti Vízstratégia, a Biológiai Sokféleség Megőrzésének Nemzeti Stratégiája 2014-2020, a IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program, a Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2014-2020, a Magyarország 2014-2020 Turizmusfejlesztési Konceptiója és a Nemzeti Közlekedési Stratégia 2014-2050 dokumentumok megállapításai, valamint célkitűzései. Együttesen olyan szakmapolitikai környezetet teremtenek, amelyek az erdőgazdálkodás, az erdő sokrétű funkciói legtöbbjének együttes fejlesztését teszik lehetővé.

Az Európai Bizottsággal kötendő Partnerségi Megállapodásban foglalt, az előzőekben ismertetett célrendszerek aktuális elemeit tartalmazó erdőgazdálkodási vonatkozású alábbi fejlesztési célkitűzéseket kellett a NES-ben megjeleníteni.

- A gazdasági szereplők versenyképességének javítása: KKV-k komplex fejlesztése, a K+F+I tevékenységek KKV szektoron túlmutató élénkítése, az együttműködések ösztönzése.
- Energia- és erőforrás-hatékonyság növelése a megújuló energiahasznosítás, a klímaváltozási folyamatok hatásainak csökkentése, megelőzése érdekében. A biomassza alapú megújuló energiahasznosítás döntően térségi szintű szervezése és közösségi alapú fejlesztése.
- A közigazgatás és szakigazgatás fejlesztése, a vállalkozások adminisztrációs költségeinek csökkentése, a közigazgatási szolgáltatásokhoz való hozzáférés és a szolgáltató szemlélet erősítése.

A Vidékfejlesztési Program erdőgazdálkodási és az erdőgazdálkodást is érintő horizontális fejlesztési szükségletei az egyes EMVA prioritások mentén kerültek beazonosításra.

Az EMVA 2. prioritáshoz tartozik

- az erdők feltártságának javítása, erdészeti utak fejlesztése
  - az agrárgazdaságban a vertikális és horizontális együttműködések szintjének növelése, a termelői együttműködések ösztönzése, termékpálya-rendszerek kialakítása
- a kis kapacitású, helyi gazdálkodók által szolgáltatott nyersanyagbázisra épülő és helyi igényeket kiszolgáló megújuló energetikai megoldások

Az EMVA 4. prioritáshoz tartozik

- az erdőgazdálkodás biológiai alapjainak fenntartható módon történő biztosítása, az erdei biodiversitás célzott védelme és fejlesztése, kiemelten a védett és magas természetességű erdőkben
- az erdészeti potenciál megőrzése és helyreállítása, az erdészeti vízgazdálkodás fejlesztése
- az erdő-potenciál megőrzése és helyreállítása a talaj- és erózióvédelmet szolgáló erdőgazdálkodási módok ösztönzése révén.

Az EMVA 5. prioritáshoz tartozik

- az erdőgazdálkodási funkciók fenntartható fejlesztése, erdei haszonvételek körének és hozzáadott értékének bővítése: kiemelten az agrár-erdészeti rendszerek és lokális biomassza energetikai hasznosítás által („bio-gazdaság”)
- az ország erdőborítottságának és fásított területeinek növelése.
- az erdők közjóléti és turisztikai potenciáljának megerősítése.

A NES-ben is szerepelnek a más operatív programokhoz történő kapcsolódás elemei:

- az országos jelentőségű turisztikai vonzerők (és hálózatok) kialakítása, turisztikai desztináció menedzsment továbbfejlesztése, melynek megvalósítója a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) lehet,
- az energiahatékonyságot célzó fejlesztések, a megújuló energiatermelés, környezet- és természetvédelmi fejlesztések (élőhely-rekonstrukciók) a Környezet és Energia Hatékonyság Operatív Programhoz való kapcsolódást teszik szükségessé, de itt merül fel a Területi Operatív Program szerepe is.
- az e-közigazgatási és humán e-közzolgáltatási infrastruktúra fejlesztése (GINOP), a közigazgatás, agrár- és halászati szakigazgatás e-szolgáltatás fejlesztése és a közzolgáltatási dolgozók IKT képzése (EFOP) forrásokra épülhet.

A stratégia eszközrendszere a teljes körű ágazati támogatási rendszer kiépítésére tesz konkrét, végrehajtási szintű javaslatokat, ezzel amellet foglal állást, hogy a fejlesztéseket nem egyes kiemelt területekre kell koncentrálni, hanem a magyar erdőgazdálkodás európai színvonalra történő emelése érdekében átfogó, összefüggő, egymás hatásait erősítő fejlesztéspolitikát kell megvalósítani.

1. A NEMZETI ERDÉSZETI STRATÉGIA CÉLJA

1.1. ÁLTALÁNOS CÉL

A Vidékfejlesztési Minisztérium az Államreform Operatív program keretében a „Hatásvizsgálatok és stratégiák elkészítése” című (ÁROP-1.1.19) felhívásra „Stratégiai tervdokumentumokat és jogszabály-tervezeteket megalapozó Hatásvizsgálatok és stratégiák elkészítése a Vidékfejlesztési Minisztériumban” címmel nyújtott be pályázatot. A projekt keretében 362 fő bevonásával, 13+1 munkacsoportban 12 db stratégiai dokumentum és 18 db hatástanulmány készül el.

A pályázónak a projekttel összefüggő feladatai:

- a fenntartható természeti erőforrás-gazdálkodás, a többfunkciós mezőgazdálkodás, a vidékfejlesztés valamint a biztonságos és minőségi élelmiszerellátás;
- a fenti célokat szolgáló biológiai alapok, agrártermelés, erdő-, hal- és vadgazdálkodás, agrár-környezetgazdálkodás, térképzés és földügy, növény- és talajvédelem, növény- és állategészségügy, élelmiszeripar, élelmiszerpiac és élelmiszerlánc-felügyelet;
- a vidéki közösségek életminőségének javítása, az agrár- és élelmiszer-gazdaság, a vidékgazdaság versenyképességének növelése, a vidéki, a helyi gazdaság és társadalom megerősítése, a munka- és megélhetési lehetőségek szélesítése;
- a környezet védelmét, a természet megőrzését, a víz- és vízgyűjtő-gazdálkodást, valamint a vízkárelhárítást szolgáló programok, rendszerek és intézmények központi irányítása;
- a szellemi infrastruktúrát jelentő kutatás, fejlesztés, innováció, szakoktatás, felnőttképzés feltételeinek megteremtése és irányítása;
- a felsorolt területeket érintő kül- és belkapcsolatok, a társadalmi párbeszéd kiszélesítése csakúgy, mint a célok megvalósítását szolgáló jogalkotás.

A VM **szervezeti felépítését** a Vidékfejlesztési Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 8/2010. (IX. 30.) VM utasítás tartalmazza. A VM személyi állományi létszáma 611 fő. Emellett a minisztérium szakmai kapacitása számos, több évtizede működő szakmai háttérintézzel egészül ki, amelynek eredményeképpen a köztisztviselők és a háttér-intézmények szakemberei között strukturált együttműködés és feladatmegosztás alakult ki.

A szakmai projekttevékenység a VM alábbi államtitkárságainak felügyelte alá tartozó szakfőosztályok és háttérintézmények közreműködésével zajlik:

- Élelmiszerlánc-felügyeletért és Agrárigazgatásért Felelős Államtitkárság
- Környezetügyért Felelős Államtitkárság
- Parlamenti Államtitkárság
- Agrárgazdaságért Felelős Államtitkárság
- Vidékfejlesztésért Felelős Államtitkárság
- Közigazgatási Államtitkárság

A projekt keretében sor kerül a Vidékfejlesztési Minisztérium feladatkörébe tartozó, az Európa 2020 Stratégia nemzeti vállalásai, valamint a 2020-ig megvalósítandó, a különböző EU-s és hazai stratégiai célkitűzések elérését célzó stratégiai dokumentumok és hatástanulmányok elkészítésére, amelyek az előbbi szakpolitikai célkitűzések megvalósítását szolgáló jogszabályok és igazgatási eszközök előkészítő és megalapozó dokumentumai. Az egyes ágazati és intézményi stratégiák részben a 2014-2020 közötti EU-s társfinanszírozású támogatási (KAP 1. pillér) és fejlesztéspolitikai program dokumentumok kidolgozása során

kerülnek felhasználásra az EMVA és Kohézió Alap források körében. Mindezen program dokumentumokban foglalt szakmai és szabályozási tartalmak az EU Bizottsággal való egyeztetést követően hazai jogszabályokban kerülnek kodifikálásra, amelyek alapján megvalósítható a programok implementációja. Egyes további stratégiai dokumentumok (és akciótervek) pedig további vállalások önálló jogi szabályozását alapozzák meg, illetve korszerűsítik, továbbfejlesztik..

1.2. SZAKPOLITIKAI, ÁLLAMI SZABÁLYOZÁSI CÉL

A Vidékfejlesztési Minisztérium szervezeti és felelősségi rendjében az Élelmiszerlánc-felügyeletért és Agrárigazgatásért Felelős Államtitkárság felelős az erdőpolitika meghatározásáért, valamint az ezt szolgáló jogalkotási előkészítésért és a jogalkalmazás felügyeletéért.

Ennek értelmében és érdekében projektmódosítással vált a projekt részévé a Nemzeti Erdőprogram „vidék- és területfejlesztés, erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás célprogram 2014-2020 közötti fejlesztésére” tárgyú stratégiai dokumentum elkészítése.

Annak érdekében, hogy a Nemzeti Erdőprogramban megfogalmazott középtávú erdőgazdálkodási, továbbá terület- és vidékfejlesztési célok megvalósításában a 2014-2020 között az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap által nyújtott eszközök hatékony szerepet tölthessenek be, szükséges a hatékony stratégiai tervezési, valamint jogi és intézményi környezet megalapozása.

A 2014 – 2020-as EU Bizottsági koncepció alapján az egyes szakpolitikai szektorok stratégiai tervezési szabályoknak és stratégiáknak való megfelelése előfeltétele az alapokhoz való hozzáférésnek. A 38/2012 (III. 12.) Korm. rendelet „a kormányzati stratégiai irányításról” adja meg azt az eljárási folyamatot, amely mentén ezt a stratégiai tervezési folyamatot meg kell szervezni. A jelen szakpolitikai megalapozó stratégiai tervezési dokumentum a Korm. rendelet 34. § alapján meghatározott fehér könyvnek minősül, mivel annak minden, a jogszabályban meghatározott feltételének megfelel:

Indoklás: egy szakpolitikai területről készített átfogó, más stratégiai tervdokumentum megalapozását szolgáló rövid- vagy középtávú stratégiai tervdokumentum, amely

- a) azonosítja az adott szakpolitikai területhez köthető legfontosabb, kormányzati lépéseket igénylő problémákat;
- b) bemutatja az adott szakpolitikai területen elérendő rövid- vagy középtávú célkitűzéseket és
- c) konkrét problémákkal kapcsolatban megoldási lehetőségeket vázol fel, beavatkozási módokra tesz javaslatot.

Továbbá:

- a) előkészítéséről, majd elfogadásáról az adott szakpolitikai területért felelős miniszter dönt és
- b) tervezetét társadalmi véleményezésre kell bocsátani.

A jelen dokumentum feladata a fenntartható erdőgazdálkodással kapcsolatos fejlesztéspolitikai részcélok meghatározása és a szükséges állami beavatkozások (támogatások, szabályozások, kommunikációs feladatok) irányának és tartalmának meghatározása, összhangban a többi fejlesztési terület stratégiai célkitűzéseivel. Ennek konkrét fókusza a 2014-20-as programozási időszak előkészítése és a szakterület pozicionálása a jövőbeli fejlesztési feladatok között.

1.3. A DOKUMENTUMBAN FOGLALTAK MEGVALÓSÍTÁSÁNAK KERETEI

A hazai fenntartható erdőgazdálkodás biológiai alapjai, valamint a hazai erdők egyéb haszonvételeinek, közjóléti funkcióinak, ezek alapján vidékfejlesztési és területfejlesztési hatásainak kiteljesítése és tudatos, strukturált fejlesztése érdekében a 2014-2020-as középtávú időszakra első sorban az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) rendelkezik a szükséges szabályozási keretekkel és ösztönző fejlesztési forrásokkal. Ezen túl az Európai Regionális Fejlesztési Alap, valamint kisebb mértékben – különösen a „jó állam” közigazgatás-fejlesztési célkitűzés által – az Európai Szociális Alap is közreműködik a középtávú célok megvalósításában.

2. HÁTTÉR

2.1. A DOKUMENTUM HÁTTERE

Az erdőgazdálkodás nemzetközi hátterének áttekintése során az erdőgazdálkodás nemzetközi folyamatai mellett kiemelt figyelmet kell fordítani az ágazat lehetőségeire, korlátaira, fejlődésére jelentős hatást gyakorló más ágazatokra és folyamatokra is.

Fontos kiindulópont, hogy a fenntartható erdőgazdálkodást nem szabályozza közvetlenül joghatással bíró nemzetközi egyezmény. A nemzeti prioritások és a piaci hatások mellett a globális szinten az erdőgazdálkodásra az energia politika, klímapolitika, agrárpolitika, természetvédelem, vízgazdálkodás gyakorolja a legjelentősebb hatást. Az EU tagállamok, így hazánk erdőgazdálkodása számára is meghatározó jelentőségű az EU szakpolitikai és jogi keretrendszere. A hazai erdőszettpolitikai törekvéseket ennek a meglehetősen bonyolult külső feltételrendszernek a figyelembe vételével lehet és kell kialakítani és folyamatosan aktualizálni.

A nemzetközi egyezmények közül kiemelkedő hatással van az erdőgazdálkodásra az ENSZ Éghajlat-változási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve, továbbá a Biológiai Sokféleség Egyezmény. Az éghajlat-változási egyezmény végrehajtása érdekében az EU felelős és ambiciózus klímavédelmi politikát alakított ki (2020-as és 2050-es kibocsátás csökkentési célkitűzések). A klímaváltozás ütemének mérsékléséhez az erdők jelentős mértékben járulhatnak hozzá. Jelenleg a Föld emberi eredetű üvegházhatású gáz (ÜHG) kibocsátásának 15%-át az erdőtakaró globális léptékű csökkenése okozza. A kedvezőtlen globális tendencián sürgető változtatni, ki kell használni az erdők szénmegkötő, széntároló képességét a klímaváltozás visszafogása érdekében.

Az EU-ban és Magyarországon is folyamatosan növekszik az erdővel borított terület, az erdők csökkentik a légkör széndioxid tartalmát Magyarországon – ellentétben a globális tendenciával – így évente 3 millió tonna szenet kötnek meg, ami az erdőterület további növelésével, az erdőtelepítéssel még fokozható.

Az ENSZ keretegyezmény és az EU klímapolitikája is egyre jobban bevonja az erdőgazdálkodási ágazatot a kibocsátás csökkentési (szén megkötési) vállalások teljesítésébe, melynek egyik lépése volt a 2013-ban az EU-ban elfogadott LULUCF (Földhasználat, Földhasználat Változás és Erdőgazdálkodás) határozat, mely az ágazat szénkibocsátásának/szénmegkötésének pontosabb és koordinált elszámolását írja elő a tagállamok számára. Hosszabb távon várható, hogy az erdő, az erdőgazdálkodás is bekerül az EU kibocsátás kereskedelmi rendszerébe.

Az energia politika, ezen belül az EU energia politikája – energia hatékonyság 20%-os növelése, megújítható energiaforrások előtérbe helyezése (20 %), import függőség csökkentése – jelentősen növelte és tovább növeli a fa, mint megújítható energiaforrás iránti igényt. Az EU 2020-as megújuló energia célkitűzésének elérése a fafelhasználás jelentős mértékű (akár 30 %-os) növelése nélkül nem valósítható meg, mivel az EU legfontosabb megújuló energiaforrása a fa biomassza!

A biodiverzitás egyezmény EU-s és nemzeti jogrendbe történő átültetése előtérbe helyezte az őshonos faállományokat, a természet közeli erdőgazdálkodási módszereket, ami a kedvező hatások mellett sok esetben a fahozamot is érintő korlátozásokat is maga után vont. A biodiverzitás egyezményhez köthető az NATURA 2000 hálózat létrehozása (az EU erdeinek közel negyede védelem alatt áll), mely jelentős hatást gyakorolt az EU tagállamok erdőgazdálkodására. Még nem becsülhető, de számottevő hatással lehet az erdészeti ágazatra az invazív fajok visszaszorítását célzó, előkészítés alatt álló EU rendelet elfogadása.

Az ENSZ Erdészeti Fórum, mint az erdészeti ügyek legmagasabb szintű tárgyalási fóruma már több kísérletet tett egy, a riói egyezményekhez hasonló erdészeti megállapodás létrehozására. Az erőfeszítések eredményeként jelentős erdészetpolitikai esemény volt 2007-ben a Joghatással Nem Rendelkező Általános Erdészeti Eszköz elfogadása az ENSZ közgyűlésen, azonban kifejezetten az erdőkre, és az erdőgazdálkodásra vonatkozó, nemzetközi joghatással bíró keretegyezmény mind a mai napig nem született, sem világ-, sem európai szinten.

Európában 1990-ben megkezdődött egy kormányzati szintű, az európai erdők védelmével foglalkozó folyamat, amely az Európai Erdők Védelme Miniszteri Konferenciái (MCPFE, újabb nevén Európai Erdők) során az elmúlt több mint 20 évben az európai erdészet-politikai folyamatok meghatározó fórumává vált. Az eddig megtartott 6 konferencia (Strasbourg 1990., Helsinki 1993., Lisszabon 1998., Bécs 2003., Varsó 2007, Osló 2011.) alatt a fenntartható erdőgazdálkodás szinte minden területét lefedve, összesen 21 határozatot fogadtak el.

Az európai erdészetpolitika kiemelkedő eseménye volt egy joghatással rendelkező Európai Erdőegyezmény tárgyalásainak elindításáról szóló döntés 2011-ben az oslói miniszteri konferencián. A tárgyalás végső fázisában lévő Európai Erdőegyezmény az EU szintjén nem minősül közös erdészetpolitikának, azonban nagy jelentőséggel bír, mivel az első, joghatással is rendelkező, a fenntartható erdőgazdálkodás minden területére kiterjedő nemzetközi erdészeti megállapodás lenne. A létrejövő egyezmény jó példaként szolgálna más régiók számára hasonló megállapodások létrehozásához illetve az ENSZ Erdészeti Fórum keretében az EU által már hosszú ideje szorgalmazott globális erdőegyezmény tárgyalásainak megindításához.

1. Az Európai Unió elfogadás alatt álló új Erdészeti Stratégiája 2020-ig előre tekintve felvázolja azokat a legfontosabb területeket és feladatokat, melyek az ágazat fejlődését szolgálják.

A stratégiában kijelölt nyolc prioritási terület:

Fenntartható erdőgazdálkodás a társadalomért

1. Vidéki és városi közösségek támogatása
2. Az erdőalapú iparágak, a bioenergia versenyképességének növelése
3. Erdők és klímaváltozás
4. Az erdők védelme és az ökoszisztéma-szolgáltatások erősítése

A tudásalap szélesítése

5. Milyen erdeink vannak és milyen változásoknak vannak kitéve?
6. Új, innovatív erdőgazdálkodás és a hozzáadott értékkel rendelkező termékek

Az együttműködés és a kommunikáció erősítése

7. Együttműködés erdeink egységesebb kezelése és jobb megismerése érdekében
8. Erdőgazdálkodás globális perspektívából

A prioritási területeken belül már a konkrét feladatokra utaló stratégiai iránymutatások segítik a végrehajtást. Bár az EU-nak nincs közös erdészeti politikája, az új Erdészeti Stratégia, különösen, ha az Európai Erdőegyezmény tárgyalásai sikerrel zárulnak – reményeink szerint az ágazat fejlesztésének iránymutatója és zászlóshajója lehet az elkövetkező hat évben.

A fenntartható és többcélú erdőgazdálkodás fejlesztését meghatározó nemzeti szakpolitika, az erdészeti politika kialakítása során célszerű alaposan értékelni és figyelembe venni az erdőgazdálkodásra hatást gyakorló nemzetközi háttérrel és EU-s politikákat. Az ágazat sikeres fejlesztésének a nemzetközi folyamatok alapos és folyamatos nyomon követése és az azokhoz való alkalmazkodás az egyik alappillére.

2.1.1. A NEMZETI ERDŐPROGRAM

A hazai közép- és hosszú távú erdészeti és erdőgazdálkodási szakpolitika alakításának legjelentősebb alapidokumentuma a Nemzeti Erdőprogram. **A Nemzeti Erdőprogramról szóló 1110/2004. (X. 27.) Korm. határozat** (továbbiakban: Határozat) 2. pontja alapján az erdőgazdálkodásért felelős miniszternek 2006. és 2015. között évente – az érintett miniszterekkel egyetértve – ki kell dolgoznia a Nemzeti Erdőprogram (NEP) megvalósításának éves tervét, majd a minisztérium a megvalósítás átláthatósága érdekében értékeli annak végrehajtását.

A Nemzeti Erdőprogram alapvető programjai több mint 3 évig tartó, az erdőhöz, az erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó ágazatok és szakterületek képviselőinek bevonásával végzett szakmai munka és konzultációk eredményeként készültek el. A program készítése során az erdőt érintő összes fontos uniós és hazai környezet- és természetvédelmi cél és elvárás figyelembe vételre került (Vízkeret Irányelv, Biológiai Sokféleség Egyezmény (CBD), Éghajlat-változási Keretegyezmény, stb.). A munkába közvetlenül bevont, ágazati szakértők véleményén túl, a több forduló szakági és társadalmi egyeztetések eredményei is beépítésre kerültek a Nemzeti Erdőprogram Kormány által elfogadott, végső változatába. **Mindezek alapján a Nemzeti Erdőprogram egy országosan egyeztetett, az ágazatok közötti tervezési folyamatok összehangolása eredményeként a szakmapolitikákat integráló, középtávú programként került elfogadásra.**

A Nemzeti Erdőprogram egy országosan elfogadott, az ágazatok közötti tervezési folyamatok összehangolása eredményeként a szakmapolitikákat integráló, középtávú programként került elfogadásra. Így az abban foglalt sokrétű feladatok végrehajtása is az érintett ágazati tevékenységek összehangolt megvalósításával történik, azaz az erdőt, erdőgazdálkodást érintően bármely ágazatban végzendő minden hatósági, szabályozási, támogatási, tájékoztatási tevékenység a NEP végrehajtásaként értelmezhető. A Nemzeti Erdőprogram (NEP) az erdővédelemmel és az erdőgazdálkodással kapcsolatos kérdésekre keres és ad válaszokat. A NEP-ről szóló kormányhatározat alapján az erdőgazdálkodásért felelős miniszternek 2006 és 2015 között évente ki kell dolgoznia a NEP éves tervét, majd a megvalósulást értékelni kell. Szükséges hangsúlyozni, hogy a NEP néhány olyan fontos

szakmai célt is tartalmaz, amelyek megvalósítása csak nemzeti hatáskörben, költségvetési eszközök igénybevétele mellett lehetséges.

A fenntarthatóság követelményét szem előtt tartva az erdővel kapcsolatos szakmapolitikai elvárások Magyarországon jelenleg az Európai Unió Erdészeti Cselekvési Tervével és az európai erdők védelmének 2003-as bécsi miniszteri konferenciájának 1-es határozatával összhangban kidolgozott, a 1110/2004. (X. 27.) Korm. határozattal elfogadott **Nemzeti Erdőprogramban** kerültek megfogalmazásra.

Az egész világon, de talán leginkább a Föld mérsékelt övi területein, az elmúlt évtizedekben az erdők társadalmi jelentősége nagy mértékben megnőtt. Az erdők környezetvédelmi szerepe, anyagi és nem anyagi jellegű szolgáltatásai iránti igény miatt, az erdőgazdálkodás megítélése egyre kritikusabbá vált annak ellenére, hogy a fejlett erdőgazdálkodással rendelkező országok - köztük Magyarország - szakemberei már a múlt század vége óta tudatosan, a felsorolt társadalmi igények kielégítésére törekednek.

Valamennyi erdő három, egymástól elválaszthatatlan alapfunkcióval rendelkezik, egyszerre tölt be környezeti, gazdasági és társadalmi szerepet. E három alapfunkció magyar javaslat alapján került elfogadásra az 1972-es Buenos Aires-i Világkongresszuson és azóta a nemzetközi erdészeti politika alaptézisét képezi. A három funkció egymáshoz viszonyított relatív fontossága természetesen területenként változik, **amelyek kiegyensúlyozott érvényesülését a fenntartható erdőgazdálkodás során kell biztosítani.**

A NEP 10 fejlesztési területet határoz meg:

- Az állami erdőgazdálkodás fejlesztése;
- A magán-erdőgazdálkodás fejlesztése;
- **Vidék- és területfejlesztés, erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás;**
- Természetvédelem az erdőkben;
- Modern erdővédelem;
- A fenntartható vadgazdálkodás;
- Racionális fahasznosítás;
- Az erdészeti igazgatás feladatai;
- Kutatás, oktatás és termelésfejlesztés;
- Ember-erdő viszonyának javítása érdekében hatékony kommunikáció az erdőről.

A jelen dokumentum tárgya első sorban a 3. továbbá a 4. és 5. horizontális jellegű fejlesztési területek középtávú fejlesztési irányainak és mozgásterének meghatározása, az – első sorban EU-s forrású - fejlesztéspolitikai eszközök kialakításának megalapozása. Emellett azonban nem kevésbé jelentős a 8-9-10. kapcsolódó fejlesztési területek érdemi kezelése sem, mivel a középtávú fejlesztéspolitikai célok sikeres megvalósításához az igazgatás korszerűsítése (jó állam, e-közigazgatás), a kutatás-fejlesztési és innovációs együttműködések előmozdítása, valamint a hatékony szakmai kommunikáció, illetve a szélesebb közvéleményt célzó szemléletformálás szintén nélkülözhetetlenek.

2.1.1.1 VIDÉK- ÉS TERÜLETFEJLESZTÉS, ERDŐTELEPÍTÉS, ERDŐSZERKEZET-ÁTALAKÍTÁS

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program egyértelműen deklarálja, hogy az erdőgazdálkodás, az erdők védelme a vidékfejlesztés szerves része, ezért a fenntartható erdőgazdálkodás támogatására, az erdők környezeti állapotának javítására jelentős uniós források állnak rendelkezésre.

Az agrárátalakulás során felszabaduló területek erdősítése kiemelt szerepet játszik a klímaváltozás hatásai elleni küzdelemben, növeli a nemzeti erdővagyon, munkalehetőséget teremt, és folyamatos foglalkoztatást biztosít.

Az erdőtelepítésekkel jelentős állami támogatással és szakmai munkával az ország erdősültségét sikerült emelni. A 2010-2011. tenyészidőszakában azonban összesen csak 2803 hektár telepítés valósult meg. Ennek egyik fontos oka, hogy a közvetlen területalapú támogatások mértéke hazánkban is elérte már az uniós szintet, illetve az emelkedő élelmiszerárak is a szántóföldi növénytermesztés versenyképességét erősítik. Ezek olyan tényezők, amelyek együttesen jelentős mértékben csökkentették az erdőtelepítési kedvet.

A 2012. évi leltári adatok alapján az ország erdősültsége 20,7 %-ra, 1.927.700 hektárra emelkedett. Az *Országos Erdőállomány Adattár* alapján az erdőgazdálkodás céljait közvetlenül szolgáló terület – beleértve a fával nem borított területeket is - jelenleg 2.050,7 ezer hektár.

Az erdőtelepítést továbbra is folytatni kell a Nemzeti Erdőtelepítési Program (NEtP) keretében, amely hosszú távú célként az ország erdősültségének optimálisnak tartott 27%-os elérését tűzte ki. Ez kb. 35-50 év alatt, további 680 ezer hektár új erdő telepítését jelenti. Az erdőtelepítésnek kiemelkedő szerepe van az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésében, gyakorlatilag a legjelentősebb nyelökként lehet számolni az újonnan létrejött erdőkkel.

Az erdők szerkezet-átalakítása (nem őshonos faállományok lecserélése a termőhelynek megfelelő őshonos faállományokra, a sarj eredetű erdők mag eredetűvé alakítása) során a biodiverzitást növeljük, mind a fajok, mind az erdőállományok szerkezete tekintetében és az ökológiai szempontból kívánatos, folyamatos erdőborítás biztosításához kerülünk közelebb.

2.1.1.2 TERMÉSZETVÉDELEM AZ ERDŐKBEN

A természeti értékek és területek védelmét, az erdők biológiai sokféleségének megőrzését nem lehet kizárólag védetté nyilvánított objektumokra (pl. fajokra, élőhelyekre, területekre) korlátozni, hanem az összes erdei ökoszisztéma természetközeli erdőgazdálkodási módszerekkel történő általános védelmét, kezelését kell megvalósítani. Az erdőgazdálkodó társaságok szakmai feladataik során a természetközeli erdőgazdálkodást folyamatosan erősítik, a szakmai, jogszabályi előírásoknak évről-évre megfelelnek. Az elvégzett feladatok eredménye a területen található természeti értékek, ritka és különleges növény- és állatfajok.

2.1.1.3 MODERN ERDŐVÉDELEM

Az új szemléletű erdővédelem elsősorban a károk megelőzését, a természetes folyamatok nagyobb mértékű érvényesülését, az erdők önszabályzó képességének fokozását állítja középpontba. Az elmúlt években az erdőtüzek hazánkban is jelentős károkat okoztak, amelyek elkerülése érdekében a megelőzést szolgáló intézkedéseket fokozni kell.

Az erdők vízgazdálkodásra gyakorolt pozitív hatásai: az ivóvízbázisok védelme, a csapadékvíz tárolása, a csapadék lefolyásának lassításával az árvízveszély csökkentése, a víztisztítás, vízminőség javítása az ország hegy- és dombvidéki területeinek erdeiben mindenütt tapasztalhatók. A vízgazdálkodási célú erdőtelepítési intézkedések között kiemelten szerepel a vízgyűjtők és a folyók árterületeinek erdősítése. Kiemelten fontos továbbá a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási módszerek alkalmazásának támogatása a vízerózió és az árvizek által veszélyeztetett területek vízgyűjtő területein.

2.1.1.4 AZ ERDÉSZETI IGAZGATÁS FELADATAI

Az erdészeti igazgatás munkáját úgy kell fejleszteni, hogy az állami akarat érvényesítése során az adott pillanatban jelentkező társadalmi és szakmai elvárásokat is maximálisan figyelembe vegye, így megfeleljen a Jó Állam program keretében megfogalmazott elvárásoknak.

2.1.1.5 KUTATÁS, OKTATÁS ÉS TERMELÉSFEJLESZTÉS

A kutatás és oktatás fejlesztése kihat a Program megfelelő tudományos megalapozására és a gyakorlati megvalósítás előfeltétele. A termelésfejlesztésre gyakorolt hatása miatt a kutatás és oktatás kiemelt a programon belül. A jövőben a kutatási eredmények közvetlen hasznosulását kell szorgalmazni a termelésben.

2.1.1.6 EMBER-ERDŐ VISZONYÁNAK JAVÍTÁSA ÉRDEKÉBEN HATÉKONY KOMMUNIKÁCIÓ AZ ERDŐRŐL

Be kell mutatni a fenntartható erdőgazdálkodás környezetbarát hatásait, az erdő szolgáltatásainak pozitív hozzájárulását a környezeti állapothoz és a társadalmi igények kielégítéséhez.

2.1.2. NEMZETI VIDÉKSTRATÉGIA

A Nemzeti Vidékstratégia 2011-ben került elfogadásra a Nemzeti Vidékstratégia végrehajtásával összefüggő feladatokról szóló 1074/2012. (III. 28.) Korm. határozattal, melynek elsődleges célja a 2014-től kezdődő időszak agárgazdasági és vidékpolitika jövőképe, fejlesztési irányainak, valamint a 2014-2020-as középtávú fejlesztési időszak operatív programjainak megalapozása. A stratégia az **alábbi öt stratégiai célt fogalmazza meg**:

1. Tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése
2. Sokszerű és életképes agrártermelés
3. Élelmezési és élelmiszerbiztonság
4. A vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése
5. A vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása

A Nemzeti vidékstratégia erdőgazdálkodással kapcsolatos jövőképe

2.1.2.1 TERMÉSZETI ÉRTÉKEK ÉS ERŐFORRÁSOK VÉDELME, FENNTARTHATÓ HASZNÁLATA

Szakterületi célkitűzések:

- A talajok és a termőföld mennyiségi és minőségi védelme.
- Fenntartható, integrált vízgazdálkodás.
- A biológiai sokféleség és az ökoszisztéma-szolgáltatások fenntartása.
- A környezetbiztonság javítása.

2.1.2.2 TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TERÜLETEK, ÖKOSZISZTÉMA SZOLGÁLTATÁSOK VÉDELME ÉS HELYREÁLLÍTÁSA

Napjainkra **hazánk természeti értékeinek jelentős hányada kötődik** közvetlenül mezőgazdasági művelés alatt álló területekhez, illetve **erdőkhöz**, és fenntartásukban kiemelt szerepe van a tájgazdálkodásnak.

Stratégiai irányok és teendők

- **A hazai védett természeti területek közel felét kitevő erdőterületek** állami kézben tartása, minél természetközeli, lehetőleg **folyamatos erdőborítást biztosító kezelésének megvalósítása.**
- **Az inváziós fajok elleni védekezés folytatása.**
- **Az éghajlatváltozás várható hatásaihoz történő alkalmazkodás elősegítése** a környezeti feltételek alakulásának nyomon követése, a kedvezőtlen irányú folyamatok kialakulását erősítő antropogén hatások csökkentése, kedvező hatású beavatkozások révén.

2.1.2.3 TERÜLETI VÍZGAZDÁLKODÁSI PROGRAM

- Az aszály és szárazodás megelőzésének, illetve a vízhiány komplex kezelésének, valamint a közvetlen és közvetett károk csökkentése érdekében az összes ágazatra kiterjedő **aszálystratégia** kidolgozása és **aszálykezelési terv** készítése.
- Vízvisszatartási, -tározási helyek kialakítása, a potenciális víztározási helyek megőrzése (a területük hasznosításának szabályozásával, a természetvédelmi érdekekre figyelemmel), a vízkormányzás fejlesztése, a meglévő vízhasznosításra alkalmas kapacitások kihasználásának javítása; belvízcsatornák kétirányúvá tétele, illetve megszüntetése szükség szerint.

2.1.2.4 TÁJ- ÉS AGRÁR-KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁSI PROGRAM

A gazdálkodók természet-közeli földhasználatának és természetkímélő gazdálkodásának támogatása a Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT), a **Natura 2000 területek**, a **magas természetességi állapotú erdők** és a vizes élőhelyek uniós támogatási lehetőségeinek megőrzésével, fenntartásával, bővítésével, az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) és az **erdő-környezetvédelmi (EKV)** intézkedések keretében. A különleges természet-megőrzési és madárvédelmi területeket magában foglaló **Natura 2000 területeken való gazdálkodás esetén** igénybe vehető támogatások biztosítása a gyep (legelő) hasznosítású területekre vonatkozóan, **a támogatás kiterjesztése az erdőkre és a vizes élőhelyekre.**

2.1.2.5 ERDŐPROGRAM

Az erdőket nemzetgazdasági jelentőségüknek, természetvédelmi szerepüknek és környezetgazdálkodási súlyuknak megfelelően kell kezelnünk. Az erdő sokkal több, mint fával borított föld. Az erdő életközösség, gazdasági és természetvédelmi alapokra épülő rendszer, ami nem csak az élet sokszínűségét őrzi, de olyan szolgáltatásokat is biztosít, amelyek értéke szinte felbecsülhetetlen. A feladat a gazdálkodás és az ökoszisztémák dinamikus folyamatainak összehangolása, az ökoszisztéma szemlélet megvalósítása. Az erdők szerepének újragondolása, ártértékelődésének következményeként, jelentős nagyságú területen változott az erdők elsődleges rendeltetése, szerepe, bővült a védelmi rendeltetésű erdők részaránya. Hazánkban az összes erdőre állami feladatként a körzeti erdőtervezés keretében határozzák meg a fenntarthatóság követelményét szem előtt tartva a haszonvételi lehetőségeket, amelynek az erdőgazdálkodók jellemzően mintegy 70 %-át használják csak ki, ennek köszönhetően az erdők élőfakészlete folyamatosan növekszik. Az erdő, mint ökológiai élettér és alapvető társadalmi, gazdasági érték védelmében, az erdőgazdálkodási módszerek hatékonyságának fejlesztése érdekében, a Nemzeti Erdőprogram nyújt segítséget.

Stratégiai irányok és teendők

1. A Nemzeti Erdőprogram aktualizálása és felülvizsgálata, kiemelten a klímaváltozásra való felkészülés tekintetében.
2. Az erdők környezeti, gazdasági és szociális szolgáltatásainak hosszú távon való biztosítása az állami feladatként készülő körzeti erdőtervek alapján folytatható többcélú, fenntartható erdőgazdálkodással.
3. A fenntartható gazdálkodáshoz fűződő társadalmi érdekek és a tulajdonosi, illetve a gazdálkodói érdekek közti összhang megteremtése, kiemelten az erdők szolgáltatásainak komplex ökonómiai értékelésére alapozva.
4. Az erdők közjóléti funkcióinak biztosítása, az erdőpedagógia elterjedésének támogatása, az erdőkben, az erdei iskolákban folyó, az erdőt mint a természet-társadalom-gazdaság fenntarthatósági hármas egységének bemutatását szolgáló szemléletformálás kiterjesztése.
5. Őshonos fafajokból álló természetes vagy a természeteshez közelálló, a környezeti változásokhoz alkalmazkodni tudó erdőtársulások megőrzése, területüknek a termőhelyi tényezők függvényében történő lehetőség szerinti növelése.
6. Az erdővel borított területek növelése, elsősorban a kedvezőtlen adottságú mezőgazdasági területek erdősítésével. Az ország távlati, 27%-os erdősültségének elérése érdekében az erdőtelepítések ütemének fokozása. Az erdőtelepítések ütemének éves szinten 15 000 hektárra történő növelése elsősorban az őshonos, illetve az adott erdészeti tájba illeszkedő fajok alkalmazásával.
7. Az erdők közjóléti berendezéseinek, turista úthálózatának fenntartása, fejlesztése és bővítése.
8. Az erdei melléktermékek (vadgyümölcs, gomba) gyűjtésére és helyben történő feldolgozására szerveződő vállalkozások ösztönzése az erdőhöz kötődő (köz)foglalkoztatási programok bővítése.
9. A magán-erdőgazdálkodás fejlesztése, az eddig elhanyagolt erdőterületek ismételt gazdálkodásba vonásának ösztönzésére az osztatlan közös tulajdon megszüntetése, a határok kitűzése, és állandósítása, az erdőgazdálkodói működés megkezdésének gazdasági ösztönzése, az erdészeti szakirányítói rendszer megerősítése.
10. Kisebb fűrészüzemek létesítésének támogatása az erdei fa helyben történő feldolgozására, erdei biomassza fenntarthatósági feltételekhez kötött hasznosítására alapozott kis- és közepes teljesítményű hőerőművek kistérségenkénti létrehozása az önkormányzatokkal együttműködésben.
11. A faanyag nyomon követésére alkalmas eredetigazolási rendszer bevezetése, erdővédelmi szolgálat felállítása, más hatóságokkal, szervezetekkel koordinált kiépítése, az erdők védelme és az illegális fakitermelés visszaszorítása érdekében.
12. A meghatározóan őshonos fafajú erdőkben a folyamatos erdőborítást biztosító módszerek (szálaló- és átalakító üzemmód), gazdasági ösztönzőkkel történő mind szélesebb körű elterjesztése.
13. Az erdészeti feltáró hálózat fejlesztésének támogatása, az erdők jobb elérése érdekében, figyelemmel a piacra jutás, a kíméletes erdőgazdálkodás, az erdők védelme és a lakosság kulturált szórakozásának egyidejű biztosítására.
14. A klímaváltozás várható kedvezőtlen hatásainak ellensúlyozása érdekében átfogó vízgazdálkodási program kidolgozása a síkvidéki erdőkben a vízvisszatartás, víztárolási kapacitás növelése, a dombvidéki és hegyvidéki erdőben a vízkormányzás biztosítása érdekében.
15. Szén-dioxid kvótákból pénzügyi támogatás adásának juttatása az erdőtelepítésekhez, hiszen a klímaváltozás elleni küzdelemben az erdőknek jelentős szerepük van.

16. Az erdészeti genetikai alapok fejlesztő megőrzése, illetve fenntartása a genetikai ismeretek kiterjedtebb alkalmazásával.
17. A vidék- és tájfejlesztési koncepciókhoz illeszkedő agrár-erdészeti rendszerek kialakításának megkezdése, a szarvasgomba termesztését szolgáló speciális erdőkezelési módszerek és fával borított területek létrehozásának támogatása.
18. Az erdők egészségi állapotának megőrzését és a klímaváltozás hatásainak megfigyelését szolgáló monitoring rendszer, valamint a szükséges válaszokat kidolgozó erdészeti kutatás továbbfejlesztett működtetése.
19. A hozzáadott értéknövelés tekintetében elengedhetetlen az erdészeti termékláncok ösztönzése, az erdőgazdálkodás és a fa alapú iparágak fejlesztésének összehangolása

2.1.2.6 HELYI ENERGIATERMELÉS ÉS -ELLÁTÁS PROGRAM

A helyi gazdaság, térségi önellátás fontos eleme a piacnál olcsóbb helyi energia előállítása és felhasználása. Célszerű lenne, hogy a vidéki térségek a fenntarthatósági szempontok figyelembevételével a lehető legnagyobb mértékben maguk állítsák elő, termeljék meg energia-szükségletüket. Erre a megújuló energiaforrások felhasználása pl. a nap, szél és a biomassa potenciál ad lehetőséget. A jelentős mennyiségű, többé-kevésbé rendszeresen újraképződő **erdei biomassa**, mező- és **erdőgazdasági melléktermék** erre úgy adnak lehetőséget, hogy ne kelljen ehhez jelentős mennyiségű, élelmiszer és takarmány előállítására is alkalmas, mezőgazdasági területet igénybe venni. A vidéki energiaellátás esetében cél a decentralizált, kisebb kapacitású, helyi nyersanyagbázisra épülő és helyi igényeket kiszolgáló, kis szállítási igényű biomassa-, illetve állattenyésztő telepek esetében biogázerművek, valamint a talaj szervesanyag-utánpótlását is biztosító komposztkazánok megvalósítása, reálisan megvalósítható támogatása. Mindezt helyi, térségi gazdaságfejlesztési programokba integráltan kell megvalósítani, e programok egyik fő területét a helyi energiarendszerek kell, hogy képezzék.

Stratégiai irányok és teendők

1. A szociális szempontokra is tekintettel, a térség szilárd fűtőanyag igényének kielégítésére, **az erdőkből és ültetvényekből kikerülő faanyag és apríték melléktermékeivel**, és más alternatív energiaforrással is számolva, a fennmaradó hiány biztosításának határáig, a tájgazdálkodás keretén belül, a **fásszárú energia ültetvények telepítésének is lehet létjogosultsága**. Energia ültetvények telepítése a mezőgazdaságilag kevésbé hasznosítható kedvezőtlen adottságú területeken lehetséges, a környezet- és természetvédelmi szempontok messzemenő figyelembe vételével.

2.1.2.7 A SZAKTANÁCSADÁSI, KÉPZÉSI, KUTATÁSI INTÉZMÉNYRENDSZER FEJLESZTÉSE

A tájékoztatás, képzés támogatása, intézményrendszerének működtetése és fejlesztése a helyi közösségek, a gazdák segítségét, tájékozottságuk, képzettségük és ezzel versenyképes gazdálkodásuk növelését, továbbá a fogyasztói tudatosság kialakítását, a részvételi technikák elsajátítását, a környezeti szemlélet erősítését szolgálja. Ennek érdekében:

- a mezőgazdasági, **erdő- és vadgazdálkodási**, élelmiszeripari **szakképzés** – kiemelten a VM fenntartásában működő – intézményei működésének biztosítása, **képzési tevékenységük kiemelt támogatása, fejlesztése**, tevékenységük térségi, helyi gazdaságfejlesztésbe történő integrálása, a gyakorlati oktatás erősítése;
- a mezőgazdasági, **erdő-, vadgazdálkodási**, halászati, élelmiszeripari, vidékfejlesztési, környezetpolitikai, vízgazdálkodási **felsőfokú képzés összehangolt fejlesztése**;

- a mezőgazdasági, agrárpolitikai, **erdő-, vadgazdálkodási**, halászati, élelmiszer-tudományi, vidékfejlesztési, környezetpolitikai, vízgazdálkodási **kutató intézetek működésének biztosítása, erősítése, kutatásaik, tudományos tevékenységük támogatása;**

2.1.3. MÁSODIK NEMZETI ÉGHAJLAT-VÁLTOZÁSI STRATÉGIA 2014-2025 KITEKINTÉSSEL 2050-RE (ELFOGADÁS ALATT)

A stratégia magában foglalja a „Hazai Dekarbonizációs Útitervet (HDÚ) (ennek elkészítése uniós kötelezettség), a „Nemzeti Alkalmazkodási Stratégiát” és a „Partnerség az Éghajlatért” szemléletformálási tervet.

Az aktuális munkaanyag rövid összefoglalása:

- A stratégia kiemeli az erdők jelenlegi szénmegkötő képességét és rámutat a szénmegkötő képesség növelésének elsődleges eszközére, az erdőtelepítésre – utalva a Nemzeti Erdőtelepítési Programra, a 2050-2060-ig elérendő 27,7% erdősültségre.
- A HDÚ keretében nem kellő megalapozottsággal (angol modell felhasználásával, az ÜHG leltárak nem kellő figyelembe vételével) prognosztizálja az erdők szénmegkötő képességének várható alakulását. (Itt további módosítások lennének szükségesek.)
- A hazai dekarbonizáció eszköztárában számít az erdők szénmegkötő képességére, az erdőterület növekedésére.
- Konkrét javaslatokat tesz az erdőgazdálkodás dekarbonizációval kapcsolatos feladataira (erdőtelepítés, erdők szénmegkötésének és a fafelhasználásnak az optimalizálása, klímaváltozás integrálása az erdészeti politikába).
- Kapcsolatot teremt az EU agrárpolitika, vidékfejlesztési politika erdészeti intézkedéseivel.
- Kitekintést ad a klímaváltozás erdőkre gyakorolt várható hatásaira, azonban nem világos, ezt milyen scenárió és időtávlatban teszi, emellett a szakmai következtetések nem mindig megalapozottak. A klímaváltozás kapcsán kitér néhány fontos erdő funkcióra, de nem mutatja be a többcélú erdőgazdálkodás teljességét, ezért további kiegészítésekre szorul.
- A mezőgazdaság és az agglomeráció szempontjából is érinti az erdők, erdősávok kedvező hatásait.
- Külön is kitér az erdőtüzek veszélyének növekedésére.
- Konkrét, részletes javaslatokat ad az erdők adaptációjának elősegítésére, kiemelve a Nemzeti Erdőprogram szerepét (klímavédelmi szempontok integrálása az erdészeti politikába, a NEP-be).

A Vidékfejlesztési Minisztérium Erdészeti, Vadászati és Halászati Főosztály javaslatai a munkaanyag erdészeti fejezeteihez:

- A HDÚ erdőgazdálkodással foglalkozó fejezetrészei a UNFCCC és annak Kiotói Jegyzőkönyve keretében előírt számítási eljárások figyelembe vételével kerüljenek megalapozásra.
- A szénmegkötés összegző fejezetében is jelenjen meg az erdészeti ágazat szénmegkötése.
- A dekarbonizációval kapcsolatos cselekvési irányok kiegészítése, pl. meglévő erdők szénmegkötő képességének növelése, feldolgozott fa-termékek preferálása, monitoring rendszer fejlesztése.

- Erdők ökoszisztéma szolgáltatásainak teljesebb felsorolása, kiegészítése. (pl. a faanyag, az egyéb erdei melléktermékek, az erdők rekreációs értéke, a levegő tisztítása)
- A klímaváltozással kapcsolatos helyzetértékelés nem konzisztens, nem veszi kellően figyelembe a hazai kutatási eredményeket.
- A klímaváltozás scénárió (4 Celsius fokos hőmérséklet emelkedés) és a várható hatások összhangba hozása.
- Az erdőgazdálkodás adaptációs feladatainak kiegészítése. (pl. minden intézkedés a Nemzeti Erdőprogram keretrendszerébe kerüljön kidolgozásra, erdőterületek vízrendezése, erdészeti monitoring stb.)

2.1.4. NEMZETI VÍZSTRATÉGIA (ELFOGADÁS ALATT)

A probléma felvetések során kiemelten szerepel az, hogy a szélsőséges időjárási jelenségek lokális csökkentése, a rendelkezésre álló vízkészletek kiegyenlítettebb biztosítása is fokozott szerepet kell, hogy kapjon vízgazdálkodásunkban. A **természetszerű erdők telepítése és megóvása** egyrészt a hirtelen lezúduló csapadék okozta károkat csökkentheti, másrészt az erdők jelentős szerepet játszanak a víz tárolásában, a mikroklima szabályozásában, a biodiverzitás növelésében.

A **hosszú távú intézkedések** között kerül megfogalmazásra, hogy fokozni kell az ökológiai megoldások alkalmazását a vízgazdálkodásban, vízháztartás szabályozásában, így **fokozott szerepet kell adni** a vízkörforgás helyreállításának, **az erdők telepítésének**, a megszüntetett kisvízfolyások helyreállításának, a vizes élőhelyek rehabilitációjának.

A *Területi vízgazdálkodás, öntözési feltételek javítása, aszálykezelés* fejezetben fontos, az erdőket is érintő helyzetelemzés kapott helyett. Eszerint a helyzet több ok miatt is romlani fog: egyrészt az ökológiai vízkészlet (mederben hagyandó) és az éghajlatváltozás várható hatása miatt a hasznosítható készletek csökkenni fognak, másrészt, szintén éghajlati hatások következtében, nőnek az igények. Vagyis a készletek kihasználtsága nő, a tartalékok csökkennek, illetve **egyreségekben és időszakokban vízhiány léphet fel, ami főként tározással, az ökológiai rendszerek (erdők, talaj stb.) puffer kapacitásának növelésével és az igények tervezésével, lehetőségekhez igazításával kompenzálható.**

A síkvidéki vízrendezés kiemelt témakörként jelenik meg. A vizek visszatartásának szakmai szükségességét és a vízrendezés területén az alapvető célkitűzések: Törekedni kell arra, hogy a **vízjárásos területeken** olyan mező- illetve **erdőgazdálkodás** folyjék, ami **kevésbé érzékeny az időszakos elöntésekre.**

A stratégia a rövid távú teendők (2014) között említi a természetű erdősítéseket az **EMVA 2014-2020 időtávra vonatkozó rendszerében. Közép és hosszú távú teendők (-2021)** között már általánosabb megfogalmazást alkalmaz, miszerint **növelni kell** az ökológiai rendszerek (pl. **erdők**, vizes élőhelyek) **árvízi védekezésben betöltött szerepét** területhasználat váltással.

A megújuló energia stratégia vízgazdálkodási vonatkozásai is megjelennek, mivel a megújuló energiatermelés szempontjából jelentős lehetőség a **hullámtéri területeken meglévő, illetve az ideiglenes víztározókba tervezett erdőterületekből származó biomassa**, amely a faipar számára nem vagy csak jelentős fajlagos szállítási költségek mellett hasznosítható alapanyag.

Az innen származó alapanyag energetikai hasznosítása folyó közeli regionális biomassza erőművekben javasolt.

2.1.5. ORSZÁGOS VÍZGYŰJTŐ-GAZDÁLKODÁSI TERV

A Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási tervéről szóló 1127/2010. (V. 21.) Korm. határozatban elfogadott Országos vízgyűjtő-gazdálkodási Terv az erdők szerepével a Víz-stratégiához képest kevésbé átfogóan foglalkozik, jobbra az általánosság szintjén marad, és csak kevés esetben fogalmaz meg konkrét elképzeléseket.

A vízügyi szempontból fontos helyzetelemzés köréből a legfontosabb megállapítások:

- A talajok többsége jellemzően jó termőképességű, így **az ország területének mintegy 83 %-a alkalmas mezőgazdasági tevékenységre, illetve erdőgazdálkodásra**, ami a legtöbb európai állammal összehasonlítva kedvező mutató.
- **Az erdők fontos szerepet töltenek be a vízgyűjtők hidrológiájában, mivel befolyásolják a csapadék lefolyását, beszivárgását.**
- A biológiai aktivitásérték az ország területének legnagyobb részén közepes (47 %) vagy szegényes (40 %) minősítésű. A kiváló állapotú területek aránya csupán 2,2 %. **Jó és kiváló állapotú területek közé a Dunántúli-középhegység (Bakony, Vértes) és az Északi-középhegység (a Bükk, a Borsodi-dombság, az Aggteleki-karsztvidék és a Zempléni-hegység) erdőszült területei tartoznak.**
- **A vízkészleteket kedvezőtlenül befolyásolja az erdőgazdálkodási** gyakorlat, amely során egyszerre nagy területekről termelik le az erdőt (**tarvágás**), megfosztva ezzel a területet az erdő lombozata és talaja által raktározható vízmennyiségtől, amely víz így ráadásul eróziót okozva fut le gyorsan a területről. A tarvágások az élőlénytársulások által felhasználható felszíni és felszín alatti készleteket egyaránt csökkentik, karsztos területen hozzájárulnak a források elapadásához, illetve a források által táplált élőhelyek folyamatos szárazodásához.

A Tervben kiemelt szerepet egyedül az ártéri erdőgazdálkodás kap.

Az árvízi és természetvédelmi szempontok együttes figyelembe vétele érdekében speciális ártéri gazdálkodási formák kialakítására van szükség (ártéri **erdőgazdálkodás**, gyümölcsösök, gyepterületek). E gazdálkodási formák létrejöttét meghatározott előírásrendszerrel rendelkező támogatásokkal szükséges ösztönözni.

2.1.6. A BIOLÓGIAI SOKFÉLESÉG MEGŐRZÉSÉNEK NEMZETI STRATÉGIÁJA 2014-2020 (ELFOGADÁS ALATT)

A Nemzeti Biodiverzitás Stratégia a felvázolt jövőképet szem előtt tartva – az EU biodiverzitás stratégiájának szerkezetéhez bizonyos mértékig igazodva – hat területre helyezi a hangsúlyt, amelyek közül gyakorlatilag mindegyiknek közvetlen kapcsolata van az erdővel, az erdőgazdálkodással:

- a természetvédelmi oltalom alatt álló területek és fajok védelmére;
- a táji diverzitás, a zöld infrastruktúra és az ökoszisztéma szolgáltatások fenntartására;
- a mezőgazdasággal összefüggő kérdésekre;
- **a fenntartható erdő- és vadgazdálkodásra** és a vízi erőforrások védelmére;
- az inváziós idegenhonos fajok (özfajok) elleni küzdelemre; valamint
- hazánk szerepvállalására a nemzetközi biodiverzitás-védelmi megállapodásokból fakadó kötelezettségek végrehajtásában.

A stratégia kiemeli a hazai Natura 2000 hálózat jelentőségét, amelynek 38%-a erdő, és ami 833 ezer hektárnak felel meg.

Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése kapcsán nem a teljességre törekszik az anyag, hanem csak az őshonos fajok esetében fogalmaz meg célkitűzéseket.

Az erdészeti génmegőrzésben az *in situ* megőrzés a természetes eredetű erdőket alkotó őshonos fajok esetében történik. Az *ex situ* megőrzést elsősorban a veszélyeztetett, igen ritka, illetve természetes módon nehezen megőrizhető fajok esetében szokták alkalmazni.

A biodiverzitás megőrzésének egyik fontos jelzőszáma az **elsődlegesen természetvédelmi célokat szolgáló erdőterületek** nagysága, aránya az összes erdőterülethez képest. A hazai állapot európai összehasonlításban is kedvező, mivel az erdőterület közel negyede természetvédelmi elsődleges rendeltetésű, ami azt jelenti, hogy kb. 453 000 hektár erdő áll természetvédelmi oltalom alatt.

A SWOT elemzésben is helyet kapnak az erdők.

Gyengeségek:

- a természetes és természet-közeli élőhelyek (pl. kiterjedt gyepterületek, vizes élőhelyek, alföldi erdőterületek) visszaszorulása,
- a természetes erdővel borított területek aránya európai összehasonlításban alacsony
- az őshonos fajokból álló erdőállományok területe nem kielégítő mértékű

Lehetőségek:

- növekvő erdősültség
- természet-közeli erdőgazdálkodási módok további terjedése
- ökoturisztika nagyobb térnyerése

A stratégia nagyon konkrét, számszerűsített elvárások mentén fogalmazza meg célkitűzéseit.

Mérhető célok	Célokhoz közvetlenül kapcsolódó intézkedések	Indikátorok
1. célkitűzés: A biodiverzitás megőrzése és növelése érdekében a természet közeli erdőgazdálkodási módszerekkel kezelt erdőterületek további növelése, valamint a teljes erdőterületre kiterjedő erdőtervezés során a biológiai sokféleség megőrzését szolgáló szempontok hatékony érvényesítése		
12.1 A Natura 2000 erdőterületek 80%-a rendelkezik Natura 2000 hatásbecsléssel.	➤ A körzeti erdőtervezés során a Natura 2000 területekre vonatkozó hatásbecslés elkészítése és eredményeinek érvényesítése a körzeti erdőtervekben. <i>(kapcsolódó cél: 12.1)</i>	➤ A Natura 2000 hatásbecsléssel érintett Natura 2000 erdőterületek aránya (%) <i>(kapcsolódó cél: 12.1)</i>
12.2 A folyamatos erdőborítást biztosító (szálaló, átalakító és termelést nem szolgáló) üzemmódokban kezelt erdők területe meghaladja a 140.000 hektárt.	➤ A szálaló és átalakító üzemmódban kezelt erdőállományok területének növelése. <i>(kapcsolódó cél: 12.2)</i> ➤ Az erdősültségre vonatkozó, 2050-re kitűzött cél elérése érdekében a földhasználatot érintő szakpolitikák az ösztönző támogatások további összehangolása, fejlesztése.	➤ A szálaló, átalakító és termelést nem szolgáló üzemmódban kezelt erdők területe (ha) <i>(kapcsolódó cél: 12.2)</i>
12.3 Az őshonos fajokból álló		➤ Az őshonos fajok területe (ha) <i>(kapcsolódó cél: 12.3)</i>

erdőállományok területe 5.000 hektárral növekszik a 2013-as kiterjedéshez képest.	➤ Az őshonos fajok által elfoglalt terület növelése erdőtelepítéssel és erdőszerkezet átalakítással. <i>(kapcsolódó cél: 12.3)</i>	12.3)
12.4 Az erdők egészségi állapota szempontjából kockázatot nem jelentő holtfa mennyisége növekszik.	➤ Az erdőkben az erdők egészségi állapotának fenntartását, javítását nem veszélyeztető holtfa mennyiségének növelése a Natura 2000 erdőterületeken. <i>(kapcsolódó cél: 12.4)</i> ➤ Erdei haszonvétele során gyűjtött fajok kereskedelmének, hasznosításának megfelelő szabályozása és megfelelő végrehajtása. <i>(kapcsolódó cél: 12.5)</i>	➤ A holtfa mennyiségének növelését elősegítő jogszabályok (erdőterv rendelet) száma (db) ➤ A holtfa mennyisége (m ³) <i>(kapcsolódó cél: 12.4)</i>
12.5 Az erdei haszonvétellel érintett fajok hasznosítása fenntartható módon történik.		➤ Az erdei haszonvétellel érintett fajok védelmi helyzete <i>(kapcsolódó cél: 12.5)</i>

2.1.7. IV. NEMZETI KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAM (ELFOGADÁS ALATT)

A programban szereplő célok közül erdészeti, erdőgazdálkodási kapcsolódási pontok

Tájszerkezet, tájjelleg, tájpotenciál védelme - célok

A természet- és tájvédelmi célok érvényesítése a terület- és településfejlesztés és településrendezés, az ágazati tervezés (különösen mező- és erdőgazdálkodás, vízgazdálkodás, közlekedés és egyéb műszaki infrastruktúra-fejlesztés) során, valamint az egyedi hatósági eljárásokban.

Természetvédelmi oltalom alatt álló területek és természeti értékek kezelése, fenntartása, őrzése – célok

- Olyan kezelési módok alkalmazása, folyamatos bevezetése, melyek a jelenlegi módszereknél jobban segítik a biológiai sokféleség megőrzését és gyarapítását, a természetvédelmi elsődleges rendeltetéshez kapcsolódó elvárások teljesítését.
- Élőhely-rekonstrukciók összehangolt megvalósítása.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedésekben kiemelt szerepet kap a természetvédelmi célú erdőkezelés esetében a folyamatos erdőborítással járó technológiák alkalmazási lehetőségeinek javítása (pl. folyamatos erdőborítással járó technológiák üzemi méretű alkalmazási feltételrendszerének megteremtése és a fafajcserés erdőszerkezet-átalakítások elvégzése).

Területi vízgazdálkodás – célok

Fokozott szerepet kell kapnia az élő rendszerek víztározási kapacitása növelésének, elsősorban a természetsterű erdősítésnek, vizes élőhelyek létrehozásának és a megfelelő talajművelésnek.

Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, felkészülés az éghajlatváltozás hatásaira – célok

A kibocsátás csökkentés mellett **fontos eszköz a nyelő kapacitások bővítése** is, azonban a környezeti folyamatok összetettsége miatt ezzel igen körültekintően lehet csak számolni. Az e téren **meghatározó szerepet betöltő erdők** ugyanis csak akkor tudják CO₂ elnyelő szerepüket érdemben betölteni, ha ehhez a megfelelő ökológiai feltételek (terület, termőföld, ökológiai vízigény biztosítása, az életközösségek megfelelő ökológiai állapota) fennállnak.

Az erdőgazdálkodás környezeti aspektusai

Az erdők gazdasági szerepének elismerése mellett **előtérbe kerültek az erdő környezet- és természetvédelmi, közjóléti (egészségügyi, szociális, turisztikai) és esztétikai funkciói**. A hazai erdőkhez kötődő fajok gazdagsága jelzi, hogy az **erdőknek kiemelt szerepe van a biológiai sokféleség megőrzésében**.

Az erdőterület mennyiségi növelése mellett előrelépés történt a **természetközeli erdőgazdálkodással** megvalósított minőségi átalakítás terén is, melynek folytatása szükséges. Folytatódott az **erdőrezervátum program**, melynek középpontjában a természetes fejlődés során alakult erdők szerkezetének, felújulásának, az erdőfejlődés ciklusainak, a természetes bolygatások szerepének tanulmányozása áll.

Az **erdőtelepítés** lehetőséget ad az agrárátalakulás során **felszabaduló területek hasznosítására** és folyamatos **foglalkoztatást** biztosít a vidéken élők számára.

Az erdőtelepítésnek a szénmegkötés révén jelentős szerepe van a **klímaváltozás hatásainak csökkentésében** és az eróziós folyamatok mérséklésében. Az energetikai célú ültetvények telepítése és a növekvő tűzifa felhasználás során azonban kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy mindez ne járjon a környezeti terhelések növekedésével, az erdőterületek mennyiségi (pl. illegális fakitermelés) és minőségi romlásával. Első rangú cél az **erdőterületek kiterjedésének növelése** (elsősorban az éghajlatváltozás nyomán megváltozó termőhelyi adottságokhoz alkalmazkodni tudó állományokkal, őshonos fajokkal). Továbbá az erdők ökológiai, **biodiverzitási értékének növelése**.

A célok elérése érdekében szükséges intézkedések

Kormányzat:

- Az erdősítés támogatása, az őshonos, elegyes erdők telepítésének előnyben részesítése.
- Az erdők környezeti állapota fenntartásának, javításának, illetve az erdők természetességének javítását és közjóléti értékének növelését biztosító beruházások támogatása.
- Az erdészeti hatóság ellenőrzési tevékenységének megerősítése (pl. illegális fakitermelés megakadályozása érdekében).
- Az erdőrezervátum-program folytatása.
- Az erdők kiterjedésének és egészségi állapotának monitoringja (pl. Erdővédelmi Mérő- és Megfigyelő Rendszer működtetése, fejlesztése).
- A természetközeli, őshonos fafajokból álló, elegyes erdőszerkezet kialakítását és a folyamatos erdőborítást szolgáló területhasználatot támogató jogi és egyéb

szabályozás, valamint (területalapú és egyéb) támogatási rendszerek hatékonyságának, ösztönző erejének növelése.

Gazdálkodó szervezetek (erdőgazdálkodók):

- Az erdősített területek környezetkímélő használata (pl. szálaló erdőgazdálkodás, egyéb, a folyamatos erdőborítást és elegyességet biztosító erdőművelési és erdőkezelési eljárások alkalmazása, agresszíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása).
- Az erdőtelepítés és az erdők szerkezetátalakítása (pl. erdőtelepítés; az erdőtömbök összekapcsolásának elősegítése; nem őshonos faállományok lecserélése a termőhelynek megfelelő őshonos faállományokra, a sarj eredetű erdők mag eredetűvé alakítása).
- Az NKP 4-ben kifejezett stratégiai cél az erdőterület arány növelése.

2.1.8. MAGYARORSZÁG MEGÚJULÓ ENERGIA HASZNOSÍTÁSI CSELEKVÉSI TERVE 2014-2020

A Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Tervével összefüggő egyes feladatokról szóló 1002/2011. (I. 14.) Korm. határozat szerint a magyar megújuló energia-politika legfontosabb stratégiai célja, hogy a hosszú távú szempontokat is mérlegelve optimalizálja **az ellátásbiztonság, a versenyképesség és a fenntarthatóság**, mint elsődleges nemzetgazdasági célok együttes érvényesülését. Nevezett három cél között többféle kölcsönhatás érvényesülhet, sok esetben megvalósításuk konfliktusban állhat egymással, de erősíthetik is egymást. Emiatt a célok elérése érdekében megfogalmazott intézkedések során különös hangsúlyt kell fektetni az együttes hatásokra, az egymás közötti ellentmondások feloldására és a lehető legnagyobb összhang megteremtésére.

A magyarországi megújuló energia-politika célja a korlátozó tényezők figyelembevételével, a lehetőségek határain belül olyan megújuló **energiahordozó-mix** összeállítása, ami a fenti kulcsterületeken a legnagyobb összesített nemzetgazdasági és társadalmi haszonnal jár.

A megnövekvő biomassza (és faapríték) igényt a jelenlegi erdei választék még az apadék fokozottabb begyűjtése mellett is csak részben lesz képes kielégíteni **2020-ra**. Ezért indokolt egy „biomassza-mix” összeállítása, amely az adottságok, lehetőségek és igények figyelembevételével (térsegenként és felhasználói típusonként is eltérhet) egy olyan egyensúlyi összetételre tesz javaslatot, ami képes biztosítani a szükséges biomassza-mennyiséget.

A növekvő megújuló energia-igények kielégítéséhez 2020-ig becslések szerint évi 7,8–8 millió tonna/év biomassza-mennyiség szükséges. Ennek előteremtéséhez **a jelenlegi erdőállományokra, új telepítésekre (2010–2015), az ezekből kikerülő tűzifára, az apadéokra, mezőgazdasági melléktermékekre, lágy szárú (szántóföldi) energianövényekre és fás szárú energiaültetvényekre, melléktermékekre és hulladékokra** kell támaszkodni.

Ennek a mennyiségnek a jelentős része Magyarország állami és magánerdőiben rendelkezésre áll.

A hazai erdőterület nagysága (2 millió hektár) az erőművek fatüzelésre történő átállítását (2005) követően is növekedett és azóta is folyamatosan növekszik. A fakitermelés az erdészeti hatóság által meghatározott lehetőség alatt maradt és 7 millió köbméter körül mozog. Az energetikai célra használt erdei fatermékek 2009-ben érték a 3,5 millió m³-t, ami a

ténylegesen kitermelhető famennyiség 50 százalékát jelenti. Az összes fakitermelés éves szintje közel állandó, ugyanakkor a tűzifaválaszték aránya változó mértékben ugyan, de jellemzően növekszik. Ennek egyik fontos oka az, hogy egyes ipari választékok esetében (rostfa, papír, harmadosztályú fűrészipari rönk stb.) a tűzifa ára lassan utolérte azok árát, és a kereslet a tűzifa energetikai célú felhasználása miatt mennyiségben is egyre növekedett. Az erdei apríték mennyiségének dinamikus növekedése jelzi, hogy a kereslet mennyiségi növekedése nem a fakitermelés szintjének növekedését, hanem – a választékszerkezet átalakulásán túl – új választék megjelenését és mennyiségének felfutását eredményezte. A vizsgálatok és a fent leírtak szerint a tűzifahasználat jelenlegi szintje nem veszélyezteti az erdőket.

Ugyanakkor az évente kitermelt famennyiségből évi kb. 1,4-1,5 millió m³ fa apadék formájában (ágak, gallyak, kéreg, vágáskor keletkező forgács, tuskó stb.) nem kerül felhasználásra. Az apadék egy kisebb részét a lakosság tűzifaként begyűjti, de legnagyobb részt jelenleg az erdőkben marad. Az energetikai faigény pótlólagos kereslete motiválhatja az erdőgazdálkodókat az apadék hatékonyabb begyűjtésére, de ennek is vannak technikai és gazdasági korlátjai. Az apadék begyűjtésének jelentős a munkaerő-ráfordítási igénye, így az helyileg, kisebb vidéki településeken idényjellegű munkalehetőséget biztosíthat, ezért indokolt a begyűjtést helyi közfoglalkoztatási programokkal történő összekapcsolása, amely 2010-ben már megkezdődött.

Az erdei biomasszán túl, a legnagyobb potenciált a melléktermékek és a hulladékok jelentik. Becslések szerint **évente kb. 700 ezer m³ faipari hulladék keletkezik** (fahulladék, faforgács, bútorigipari hulladék stb.). A keletkező mennyiség egy része jelenleg felhasználásra kerül további ipari célra (faforgácslap, farostlemezgyártás stb.), helyben energetikai célra, illetve egyéb módon (pl. kisállat, baromfi stb. almozására), ezért ebben a szegmensben korlátozott a potenciál. Ugyanakkor a faipari hulladék optimálisan felhasználható pellet-, brikettgyártásra, ezért a szegmensben igen jelentős a kereslet.

Becslések szerint **a faipar melléktermékeiből évi kb. 250 ezer tonna áll rendelkezésre az energetikai célú felhasználásra.** Ennek jelentős része a faipari üzemek hőellátására fordítódik, kb. 50–60%-a jelenik meg az energetikai piacon. Az energetikai növénytermesztés során különös hangsúlyt kell fektetni a természet- és környezetvédelmi szempontokra, kerülni kell az invazív fajok alkalmazását. A termőterületek bővítésének a területi korlátok mellett a természetvédelmi szempontok is határokat szabhatnak, a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken (pl. nemzeti parkok) értelemszerűen a természetvédelmi funkció az elsődleges, csak olyan fajokkal, formában lehet energetikai növénytermesztést folytatni, amely ezt figyelembe veszi.

2.1.9. MAGYARORSZÁG 2014-2020 TURIZMUSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA (ELFOGADÁS ALATT)

Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (a továbbiakban: Evt.) valamint az erdőkkel kapcsolatos hazai és nemzetközi ágazati stratégiák, szerződések az erdő három fő funkciója között a gazdasági és a védelmi funkciók mellett azonos prioritással említik az erdők közjóléti (turisztikai, sport és egészség megőrzési) funkcióit. Ezek megfelelő érvényesülése érdekében mind az erdészeti igazgatás, mind pedig az erdőgazdálkodók – különösen az állami tulajdonú erdőkben gazdálkodó állami erdészeti társaságok – évtizedek óta jelentős tevékenységet folytatnak, illetve a mindenkor erdészeti ágazati és más költségvetési támogatási forrásokból az erdei közjóléti létesítmények és berendezések létesítésére és fenntartására, valamint kimondottan turisztikai attrakció-fejlesztésekre és szolgáltatások fejlesztésére jelentős összegeket áldoznak. Az Evt. 37. §-ában foglaltak alapján az erdészeti hatóság a közjóléti létesítményekről – köztük a jelzett

turistautak valamint a kerékpáros és lovaglás célját szolgáló utakról – nyilvántartást vezet, valamint az erdők közjóléti funkciójának fejlesztése és összehangolása érdekében – a kerékpáros, lovas és gyalogos turista útvonalak figyelembe vételével – közjóléti fejlesztési tervezést is folytat.

Az erdőgazdálkodók az erdei turizmus megfelelő színvonalú kiszolgálása érdekében jelenleg is több tízezer - szabadon hozzáférhető - közjóléti létesítményt és berendezést tartanak fent, amelyek az „ökoturizmus” alapegységei. Ezen túl az állami erdészeti társaságok tulajdonosi joggyakorlója, az MFB Zrt. a 22 erdészeti társaság részére hosszú távú öko-turisztikai fejlesztési programot határozott meg, melynek keretében hazai és uniós források felhasználásával további jelentős közjóléti, turisztikai fejlesztések kerülnek megvalósításra. A turisztikai fejlesztésekbe az utóbbi években a jelentősebb magárerdő-gazdálkodó társaságok is beléptek, igen színvonalas létesítményekkel. Az ökoturisztikai és szabadidő-turisztikai szegmensnek is a legnépszerűbb desztinációja „az erdő”, mivel a Nemzeti Parkok felmérésben is a legnépszerűbb célpontok: Aggtelek, Bükk, Duna-Dráva. Emellett a nagyvárosok környezetében is igen nagy jelentőségű az erdőt járó szabadidő turisztikai látogatottság (pl. Pilisi Parkerdő). Ennek megfelelően a koncepcióban az ökoturizmus, illetőleg a szabadidő-turisztikai vonatkozásában az erdei turisztika kapcsolódási pontjai:

Az öt prioritásban megfogalmazott „célkitűzések” közül az alábbi célkitűzéshez kapcsolódik:

1. Erőt adó Magyarország – innovatív, kreatív és minőségi termék- és kínálatfejlesztés
2. A turisztikai versenyképességet javító környezet kialakítása, munkahelymegőrzés és munkahelyteremtés
3. A turizmus intézményrendszerének átalakítása a turisztikai szervezeti rendszer (TDM) együttműködéseire alapozva

A „rendszer szinten megoldásra váró 10 fejlesztési terület” közül kapcsolódik:

9. A magyar turizmus stratégiai kiterjesztése új területek irányában – kiemelten a szabadidő- és sportgazdaság, az egészségipari szolgáltatások, az alkonygazdaság, a helyi gazdaságfejlesztés.

10. Érdemi szakmai partnerség, felelős együttműködés a szakterületi és a térségi egyeztetési fórumok megerősítése révén.

Kapcsolódás az „OFTK célkitűzéseikhez”:

1. Az erdőkre alapozott ökoturisztikai és szabadidős turisztikai aktivitásokhoz kapcsolódó vállalkozások döntően KKV-k, hiszen itt nem egy pontba sűrített tömegturisztikai „nagyüzemek”-ről van szó,
2. Az egészséges életmód legolcsóbb (átlagos belföldi család számára is megengedhető) formája a természetjárás.
3. Kiemelt nemzeti termékek: a hazai erdők változatossága és jól karbantartott gazdálkodási kultúrája önmagában „nemzeti termékek” sokasága, amely esetben magának a terméknek a fejlesztése nem igényel további jelentős beruházásokat.
4. A magyar vidék megerősítése is nagyban támaszkodhat az erdei turisztikára, mivel a kapcsolódó szolgáltatások szinte kivétel nélkül vidékiek.
5. A természeti erőforrásokkal való gazdálkodásnak nincs jobb példája, mint a szakszerű erdőgazdálkodás és a turisztikai hasznosítás kombinációja.

6. Új piacok – az erdőre alapozott turisztikai potenciál első sorban a vadász- és lovas turizmusban rendelkezik további jelentős piaci növekedési potenciállal új piacokon.

pont (desztinációk): Kérjük kiegészíteni: a vidéki turizmusban első sorban a hegyvidéki (erdők borította) természeti tájak látogatottsága kiemelkedő, amelynek csak egy kis szelete a Nemzeti Parkok „kínálata” – ld.

Célstruktúra:

1. Javasoljuk a „kitörési pontok” között **a természeti adottságok fenntartható használatára alapozott turizmusfejlesztést is nevesíteni.** Különös tekintettel arra, hogy a 2014-2020-ra az EU Bizottsága által Magyarország számára összeállított „Pozíciós papír” a turisztikát ezen egyetlen összefüggésben emeli ki fejlesztési ajánlásaiban.
3. Az integráltság körében javasoljuk nevesíteni a **„Kék túra”, illetve „Kék kör”** mint meglévő, nagy hagyományokkal, ismertséggel és értékkel rendelkező – tökéletes integrációs bázis - nevesítését.
6. Javasoljuk nevesíteni: a belföldi kereslet számára máig a leginkább elérhető, ugyanakkor élményt és szolgáltatásokat is (pihenők, források, kilátók) nyújtó turisztika a **természetjárás, melynek legkedveltebb célpontjai erdős tájak.**

„Magyarországi turizmus kitörési pontjai”

A **hálózati lovas túra útvonalak** fejlesztésénél nagyon fontos azok jogi szabályozásának kialakítása is, mivel a lovas túrák és zömmel alapvetően aktív gazdálkodást folytató üzemi területeken haladnak (mezőgazdasági vagy erdőgazdálkodási). Ezek kulturált, biztonságos a felelősségi viszonyokat is pontosító kialakítása előfeltétele minőségi turisztikai szolgáltatás nyújtásának. – ez a II. pontban is jelentős feladat.

Tematikus desztinációk:

Az ökoturisztikai desztinációk körét javasoljuk kiegészíteni a **„tájegységek, erdőségek, parkerdők”** kifejezésekkel is, mivel ezek kimondottan ismert és népszerű erdei célterületek (egy-egy csúcs, gerinc, völgy, árok, parkerdő, stb.)

A lovas turisztikai desztinációk esetében megfontolására javasoljuk a lótenyésztési helyszínekkel való azonosítást, mivel az előbbi inkább a természeti adottságokhoz igazodik (változatos, vadregényes tájak).

Nemzeti programok között: „Bejárható Magyarország” – az előzőekben foglaltakról való különválasztása a gasztro- és egyéb tematikák között kevésbé érthető; vagy javasoljuk itt nevesíteni a „Kék túra”, Kék Kör” előzményekre való utalással (is).

2.1.10. NEMZETI KÖZLEKEDÉSI STRATÉGIA 2014-2050 (ELFOGADÁS ALATT)

A Nemzeti Közlekedési Stratégia fő feladata a közlekedési infrastruktúrához és eszközállományhoz kapcsolódó rövid, közép és hosszú távú stratégia meghatározása, különös tekintettel a 2014-től kezdődő első két EU-s költségvetési időszakra.

A dokumentumban az erdővédelmi és erdőgazdálkodási szempontok az alábbiak szerint kerültek figyelembe vételre:

- A stratégia az új közlekedési infrastruktúrák tervezésével és építésével kapcsolatban kiemelten mérlegelendő szempontként rögzíti a természeti területek, közülük kiemelten az erdők mennyiségi és minőségi védelmét. Az egyes beruházások környezeti vizsgálata során kiemelt értékelési szempontként javasolja azt megvizsgálni, hogy a lehetőségként felmerülő nyomvonalak milyen mértékben érintenek védett természeti területet, illetve erdőt. A

közlekedési infrastruktúrák megvalósítása kapcsán pedig felhívja a figyelmet arra, hogy felvonulási területként az említett fokozottan érzékeny természeti területek igénybevételét kerülni kell.

- A stratégia a meglévő és tervezett közlekedési infrastruktúrák kapcsán felhívja a figyelmet a kísérő fásítások fontosságára.
- A stratégia az országos közúthálózat kapcsolódó elemeként megemlíti az erdei úthálózatokat, amelyekre a fejlesztések során figyelemmel kell lenni, azoknak az országos közúthálózatba való fokozottabb bekapcsolását elő kell segíteni.
- A stratégia az erdei úthálózatot a külterületi kerékpáros úthálózat lehetséges helyeként is számításba veszi, kiemelve a többcélú fejlesztések fontosságát.
- A stratégia a vasúti szállítás helyzetének és fejlesztési lehetőségeinek elemzése során kitér annak az erdei faanyag szállításában betöltött szerepére is.

2.2. TERVEZÉSI KONTEXTUS - A JELEN STRATÉGIAI DOKUMENTUMHOZ KAPCSOLÓDÓ AKTUÁLIS DOKUMENTUMOK (KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A TÁMOGATÁSPOLITIKAI ASPEKTUSOKRA)

A dokumentum kidolgozása során figyelembe veendő, az ágazati fejlesztéspolitikát alapvetően meghatározó jogszabályi keretek különösen:

- A 2014-2020-as időszakra vonatkozóan - megjelenés előtt álló - az Európai Unió fejlesztési alapjaira vonatkozó Közös Stratégiai Keret (KSK) rendelet, a kapcsolódó delegált jogi aktusok és végrehajtási rendeletek
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapra (EMVA) vonatkozó - megjelenés előtt álló - rendelet,
- Az EMVA források felhasználásának részletes szabályaira vonatkozó - előkészítés alatt álló - delegált jogi aktusok és végrehajtási rendeletek

A magyar erdőtörvény, az erdőről, az erdők védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény Európa egyik legszigorúbb szabályozását tartalmazza az erdők vonatkozásában. E szabályozás szükségességének legfontosabb indokai voltak 2009-ben, melyek meghatározóan még a mai napig hatnak:

- Az Európai Unióhoz történt csatlakozásunk, valamint a hazai közigazgatási reform keretében hozott új eljárási törvény (Ket.) és létrehozott egységes agrárigazgatás (MgSzH) együttesen megkövetelték **az erdészeti hatósági eljárások korszerűsítését és gyorsítását, a bürokrácia csökkentését**. A Nemzeti Agrárszabályozás Egyszerűsítéséről szóló Zöld Könyvben az erdészeti igazgatás területén tervezett feladategyszerűsítés meghatározó része az új erdőtörvényben megfogalmazott szabályok alapján valósult meg.
- A rendszerváltozást követően az erdők 42 %-a magántulajdonba került, az erdőbirtokok szétaprózottak, nagy területen nem folyik semmiféle gazdálkodás, így szükséges **a magán-erdőgazdálkodás beindításának és fenntartásának feltételeit megteremteni**, a társult erdőgazdálkodás feltételrendszerét újraszabályozni, a gazdálkodáshoz kapcsolódó engedélyeztetési eljárásokat csökkenteni, ezzel **növelni a magán-erdőgazdálkodás versenyképességét**.
- Az **illegális fakitermelés visszaszorítása** érdekében a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájában, valamint annak éves feladatterveiben foglaltakat az új szabályozás alapján lehetett csak biztosítani.

- Az EU Erdészeti Stratégiájában foglaltak végrehajtására, valamint az **Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó erdészeti támogatások igénybevételére csak fontos részletszabályok megalkotását követően kerülhet sor.**
- A törvényjavaslat fontos részletszabályokat tartalmaz az **egységes állami erdő-vagyonkezelés megteremtése** érdekében.
- A törvénytervezet megteremtette a **biológiai sokféleség megőrzését szolgáló** fenntartható és **természetkímélő erdőgazdálkodás széles körű elterjedésének feltételeit.**

2.2.1. A FEHÉR KÖNYV KÉSZÍTÉSÉNEK CÉLJA ÉS INDOKOLTSÁGA

Az elkészülő dokumentumnak figyelembe kell vennie a jelenlegi adottságokat, az előrejelzések alapján becsülhető jövőbeli feltételeket, és meg kell határozni azokat a racionális lépéseket, amelyekkel a rögzített nemzeti és közösségi (uniós) célkitűzések elérhetőek. A dokumentumnak rögzítenie kell a részcélokat, azok elérésének ütemezését, a szükséges eszközöket és a megvalósítás kereteit, alapot adva a jövőbeli tervezési és megvalósítási munkákhoz.

2.2.2. ELHELYEZKEDÉSE A PROGRAMOZÁSI HIERARCHIÁBAN

A magyarországi fejlesztéspolitikai irányok és ezek megvalósításához felhasználható eszközök legjelentősebb kerete az Európai Unió. Az erdészet és erdőgazdálkodás szempontjából sajátos körülmény, hogy az EU szintjén nincs önálló, elkülönült erdészeti, erdőgazdálkodási politika. Ugyanakkor az erdészet és erdőgazdálkodás nem is olvad fel teljesen egyéb politikákban, fejlesztéspolitikai meghatározottsága zömmel a KAP 2. pillére, az agrár-vidékfejlesztési politika részét képezi. Ugyanakkor az erdőgazdálkodási fejlesztéspolitikának nagyon erős természetes kötődése van mind a környezetpolitikához, mind a területi fejlesztési folyamatokhoz, valamint a gazdaságfejlesztés több ágához.

Az Európai Unió középtávú fejlesztéspolitikai irányait és célkitűzéseit a Lisszaboni Célkitűzéseket továbbfejlesztő „**Európa 2020**” **tematikus célkitűzései** köré építi fel. Ezek többsége közvetlen összefüggésben, vagy szoros kapcsolatban áll az erdészeti, erdőgazdálkodási fejlesztési kihívásokkal és lehetőségekkel.

Az EU 2020 stratégia 11 tematikus célkitűzése:

1. A kutatás, technológiai fejlesztés és innováció erősítése
2. Az információs és kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés, a technológiák használatának és minőségének javítása
3. A kis- és középvállalkozások, a mezőgazdasági (az EMVA keretében), a halászati és akvakultúra-ágazat (az ETHA keretében) versenyképességének javítása
4. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban
5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat megelőzés és –kezelés előmozdítása
6. A környezetvédelem és erőforrás-felhasználás hatékonysága
7. A fenntartható közlekedés előmozdítása és kapacitáshiányok megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban
8. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése,
9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem

10. Az oktatásba, a készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba történő beruházás
11. Az intézményi kapacitás javítása és hatékony közigazgatás

Az egyes szakpolitikákat összefogó, az adott szakterület fejlesztési forrásainak felhasználását szabályozó rendeletek (jelenleg elfogadott tervezetek) tovább specifikálják az adott szakterület kívánatos fejlesztési prioritásait, irányait és eszközeit.

2.2.3. AZ EMVA RENDELET STRATÉGIAI FEJLESZTÉSPOLITIKAI IRÁNYAINAK KIJELELÉSE

A Közös Agrárpolitika második pillérét jelentő és azt finanszírozó **Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap** felhasználását szabályozó uniós rendelet az EU 2020 tematikus célokhoz illeszkedve határozza meg a maga célstruktúráját. Az EMVA-nak hozzá kell járulnia az Európa 2020 stratégia megvalósításához azáltal, hogy a **KAP** egyéb eszközeit, a kohéziós politikát és a közös halászati politikát kiegészítve Uniós szerte előmozdítja a fenntartható vidékfejlesztést. Hozzá kell járulnia továbbá a területi és környezetvédelmi szempontból kiegyensúlyozottabb, éghajlatbarátabb és az éghajlatváltozással szemben ellenállóbb, valamint versenyképesebb és innovatívabb uniós mezőgazdasági ágazat kialakításához és a vidéki területek fejlesztéséhez.

Célkitűzések

„A KAP átfogó keretén belül a vidékfejlesztés támogatásának – **az élelmiszeripari, a nem-élelmiszeripari és az erdészeti ágazatot egyaránt beleértve** – az alábbi célkitűzések megvalósításához kell hozzájárulnia:

1. a mezőgazdaság versenyképességének **előmozdítása**;
2. a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás és az éghajlatváltozással kapcsolatos tevékenység **biztosítása**;
3. a vidéki **gazdaság és közösségek** kiegyensúlyozott területfejlesztésének **megvalósítása, munkahelyek létrehozását és azok fenntartását is beleértve.**”

Az Unió vidékfejlesztési prioritásai (6) és fókuszterületei (18)

„Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést célzó Európa 2020 stratégia megvalósításához hozzájáruló vidékfejlesztési célkitűzések teljesítésére a következő hat, a közös stratégiai keret tematikus célkitűzéseinek megfeleltethető uniós vidékfejlesztési prioritás keretében kerül sor:

1. a tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban, az erdőgazdálkodásban és a vidéki térségekben, különös tekintettel a következő területekre:
  - a) az innovációnak, az **együttműködésnek** és a tudásbázis **gyarapításának** az ösztönzése a vidéki térségekben;
  - b) a kapcsolatok erősítése a mezőgazdaság, **az élelmiszer-termelés** és az erdőgazdálkodás, valamint a kutatás és az innováció között, **egyebek mellett a környezetgazdálkodás és a környezeti teljesítmény javítása céljából**;
  - c) az egész életen át tartó tanulás és a szakképzés előmozdítása a mezőgazdasági és az erdészeti ágazatban;
2. a **mezőgazdasági üzemek életképességének** javítása és a versenyképesség fokozása **valamennyi régióban** és a mezőgazdasági termelés valamennyi típusa esetében, **valamint az innovatív gazdálkodási technológiák és a fenntartható erdőgazdálkodás előmozdítása**, különös tekintettel a következő területekre:

- a) **valamennyi mezőgazdasági üzem gazdasági teljesítményének javítása**, valamint a **mezőgazdasági üzemek** szerkezetátalakításának és **korszerűsítésének** a megkönnyítése, mindenekelőtt a piaci jelenlét, a **piacorientáltság** és a mezőgazdasági tevékenységek diverzifikálásának **fokozása céljából**;
  - b) **a megfelelően képzett mezőgazdasági termelők** mezőgazdasági ágazatba **való belépésének** megkönnyítése és **ezen belül is** különösen a generációs megújulás elősegítése;
3. az élelmiszerlánc szervezésének – **többek között a mezőgazdasági termékek feldolgozásának és forgalmazásának, az állatjóllétnek és a mezőgazdaság terén alkalmazott kockázatkezelésnek** – az előmozdítása, különös tekintettel a következő területekre:
- a) **az elsődleges termelők versenyképességének javítása**, mégpedig azáltal, hogy megfelelőbb módon integrálják őket az agrár-élelmiszeripari láncba a minőségrendszerek révén, **a mezőgazdasági termékek értékének növelése**, a helyi piacokon és a rövid ellátási láncokon keresztül, valamint a termelői csoportokban és **szervezetekben és a szakmaközi szervezetekben** folytatott promóció;
  - b) a mezőgazdasági üzemekben megvalósuló kockázat **megelőzés és -kezelés** támogatása;
4. a mezőgazdasággal és az **erdőgazdálkodással kapcsolatos** ökoszisztémák állapotának helyreállítása, megőrzése és javítása, különös tekintettel a következő területekre:
- a) **a biológiai sokféleség helyreállítása, megőrzése és javítása**, beleértve a Natura 2000 területeken és a hátrányos természeti adottságokkal vagy egyéb sajátos hátrányokkal rendelkező területeken, valamint azokon a területeken is, ahol jelentős természeti értéket képviselő gazdálkodás zajlik, továbbá az európai tájak állapotának helyreállítása, megőrzése és javítása;
  - b) a vízgazdálkodás javítása, a műtrágya- és peszticid használat szabályozásának javítását is beleértve;
  - c) **a talajerózió megelőzése és a talajgazdálkodás javítása**;
5. az erőforrás-hatékonyság előmozdítása, valamint a karbonszegény és az éghajlatváltozás hatásaival szemben ellenállóképes gazdaság irányába történő elmozdulás támogatása a mezőgazdasági, az élelmiszeripari és az erdészeti ágazatban, különös tekintettel a következő területekre:
- a) a mezőgazdaság általi vízfelhasználás hatékonyságának fokozása;
  - b) a mezőgazdaság és az élelmiszer-feldolgozó iparág általi energiafelhasználás hatékonyságának fokozása;
  - c) a megújuló energiaforrások, a melléktermékek, a hulladékok, a maradékanyagok és más, nem élelmiszer jellegű nyersanyagok biogazdasági célokra történő átadásának és felhasználásának megkönnyítése;
  - d) a mezőgazdaságból származó, **üvegházhatást okozó gázok és ammónia** kibocsátásának csökkentése;
  - e) **a széntárolás és -megkötés** előmozdítása a mezőgazdaságban és az erdőgazdálkodásban;
6. a társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése és a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki térségekben, különös tekintettel a következő területekre:
- a) a diverzifikálásnak, kisvállalkozások alapításának és fejlesztésének, valamint a munkahelyteremtésnek a megkönnyítése;
  - b) a helyi fejlesztés előmozdítása a vidéki térségekben;

- c) az információs és kommunikációs technológiák hozzáférhetőbbé tétele, használatuk előmozdítása, és minőségük javítása a vidéki térségekben.

E prioritások mindegyike hozzájárul az innovációval, a környezettel, valamint az éghajlatváltozás mérséklésével és az ahhoz való alkalmazkodással kapcsolatos átfogó célkitűzések teljesítéséhez.

Fontos kiemelni, hogy a 2. prioritás megfogalmazásában az „**és a fenntartható erdőgazdálkodás előmozdítása**” kifejezés a Bizottság által kialakított szövegtervezetben még nem szerepelt. A végső szövegváltozat az Európai Parlamenttel és a Tanáccsal folytatott egyeztetések eredményeképpen vált részévé a jogforrásnak, és így jelentős lépésként értelmezhető a mezőgazdaság mellett az erdőgazdálkodásnak a Közös Agrárpolitika második pillérének integráns részeként való elfogadásában.

2.2.4. Javaslatként további, a programozási folyamathoz szükséges részdokumentumok, elemzések kidolgozására

- Kutatás, fejlesztés innováció: előzmények elemzése és a lehetőségek feltárása;
- Szakmai továbbképzés és szaktanácsadás: előzmények elemzése alapján gazdálkodói igényfelmérés és újrapozicionálás kialakítása;
- Szakigazgatási szolgáltatás-fejlesztési szükségletek meghatározása (jó állam);
- Nemzeti Erdőprogram aktualizálása, 2016-tól érvényes fejlesztéspolitikai célok és eszközrendszer meghatározása.

2.3. A TERVEZÉS INTÉZMÉNYI KERETEI

2.3.1. FEJLESZTÉSPOLITIKAI INTÉZMÉNYRENDSZER

A jelen fejezetben kerül bemutatásra az erdőgazdálkodás-fejlesztési szakterület stratégiai irányításának, ellenőrzésének, szakmai felügyeletének és támogatási intézményrendszerének definiálása.

Az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről szóló 212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet erdészeti igazgatás szakmai irányító szerve a Vidékfejlesztési Minisztérium, ezen belül az Élelmiszerlánc-felügyeleti és Agrárigazgatási Államtitkárság és az ide tartozó Erdészeti, Halászati és Vadászati Főosztály, Erdészeti és Erdővédelmi Osztálya látja el. A VM nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály a védett természeti területeken lévő erdőkben a természetvédelmi feladatok ellátásának felügyeletében illetékes.

A minisztérium háttérintézménye a Nemzeti Élelmiszerlánc Biztonsági Hivatal (NÉBIH), melyen belül az Erdészeti Igazgatóság országos hatáskörű szervként látja el a felügyeleti teendőket a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalról szóló 22/2012. (II. 29.) Korm. rendelet alapján.

A NÉBIH a Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal, valamint feladatainak a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatalba (a továbbiakban: MgSzH) történő integrálásával jött létre. Az új hivatal egy helyen összpontosítja a kockázatelemzés minden elemét: kockázatbecslés, kockázatkezelés és –kommunikáció, megvalósítva így a kockázatelemzésen alapuló, a közegészségügyi, élelmiszerlánc-biztonsági célokra összpontosító rendszer működését. Az új

szervezet megőrizte az MgSzH régi tevékenységi területeit, mint az állattenyésztés, erdészet, borászat, de kiemelten foglalkozik az élelmiszerbiztonsági kérdésekkel.

A Megyei Kormányhivatalok Erdészeti Igazgatóságai (10 db) a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium alá tartoznak, és megyei szinten látják el az erdőgazdálkodás hatósági felügyeletét (328/2010 (XII.27) Korm. rendelet a fővárosi és megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szerveiről).

A Kormányhivataloknál működő első fokú erdészeti hatóságok felett a NÉBIH gyakorolja a szakmai felügyeletet.

Az erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó további kiemelt szervek:

NÉBIH Növénytermesztési és Kertészeti Igazgatóság, Erdészeti és Energetikai Szaporítóanyag Felügyeleti Osztály – fő feladata az erdészeti szaporítóanyag felügyelete.

Tudományos kutatás:

Erdészeti Tudományos Intézet (ERTI), Sárvár

Nyugat-Magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar, Sopron

Támogatást nyújtó szerv – Kifizető Hatóság:

Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH)

A mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről szóló 2007. évi XVII. törvényben meghatározott mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalról (MVH) szóló 256/2007. (X. 4.) Korm. rendelet alapján az MVH.

Az MVH mint kifizető ügynökség függetlenségét alapvetően a nemzeti jogszabályi szintű rendelkezések biztosítják, melyek értelmében az MVH a vidékfejlesztési miniszter irányítása alatt álló, önálló jogi személyiséggel rendelkező, országos hatáskörű központi hivatal és önállóan gazdálkodó, az előirányzatai felett teljes jogkörrel rendelkező költségvetési szerv. A 19 megyei MVH Kirendeltség a Hivatal önálló jogi személyiséggel nem rendelkező területi szervei, amelyek a támogatási jogcímek egy részénél engedélyezési feladatokat látnak el. A legjelentősebb megyei végrehajtású jogcímek a közvetlen terület- és állategyed alapú támogatások (SAPS, top-up), valamint egyes ÚMVP jogcímek.

Bizonyos feladatok ellátásáról az MVH kihelyezés útján gondoskodik. A NÉBIH esetében az átruházott feladatok nagyobb részben egyes jogcímekhez kapcsolódó önálló helyszíni ellenőrzések lefolytatását jelentik, illetve az Erdészeti Igazgatóság munkatársai részt vesznek egyes jogcímek kérelmeinek adminisztratív ellenőrzésében. A NÉBIH Erdészeti Igazgatósága egy EMGA és tizenegy EMVA jogcím esetében lát el kérelemkezelési feladatokat, illetve végzi a helyszíni ellenőrzéseket.

2.3.2. TERVEZÉSI INTÉZMÉNYRENDSZER 2014-2020

Az ágazati irányítási és felügyeleti struktúrán túl a 2014-2020-as időszak fejlesztéspolitikai tervezési folyamatai a B/4/2014 miniszeri utasítás alapján folynak. Ez szabályozza a tervezés intézményi és szakmai struktúráját. A fejlesztéspolitikai tervezési munka (projekt) szakmai alapokról építkezik, a tervezési operatív munka átlagosan 12 szavazati joggal rendelkező tagból és számos szakértőből álló munkacsoportokban zajlik. A fenntartható erdőgazdálkodás tervezése külön munkacsoportban folyik, amelynek tagjai (meghívott szervezetek):

Vidékfejlesztési Minisztérium Vidékfejlesztési Államtitkárság
VM Természetmegőrzési Főosztály
VM Vízyűjtő-gazdálkodási és Vízüdelmi Főosztály
VM Agrárfejlesztési Főosztály, Környezetgazdálkodási Osztály
VM Erdészeti, Halászati és Vadászati Főosztály
VM Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály
Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, Zöldgazdaság Fejlesztési Főosztály
Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Erdészeti Igazgatóság
Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége
Nyugat-magyarországi Egyetem
Erdészeti Tudományos Intézet (ERTI)
Országos Erdészeti Egyesület (OEE)
Agrárgazdasági Kutató Intézet, Agrárpolitikai Kutatások Osztálya
Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal, Erdészeti Támogatások Osztálya
Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége (MEGOSZ)
Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK)
Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség (FAGOSZ)

A tervezési projektben a munkacsoportok irányítását az Operatív Irányító Bizottság látja el, amely az egyes szakterületeket felügyelő vezető beosztású köztisztviselőkön túl a végrehajtó intézményrendszer (Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal), valamint a szakmai érdekképviselők képviselőit is magában foglalja. A tervezési munkafolyamat végső szakpolitikai, politikai felelőse a Projekt Irányító Bizottság, amely lényegében a Miniszteri Értekezlettel megegyező fórum.

2.3.3. TAPASZTALATOK (2004 - 2012)

Magyarország Európai Unió csatlakozását követően két fejlesztési-támogatási program kidolgozására és bevezetésére került sor:

- Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (2005-2007)
- Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (2007-2013)

A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv az erdőgazdálkodás vonatkozásában egyetlen, ugyanakkor rendkívül jelentős célt és intézkedést tartalmazott: a mezőgazdasági területek erdősítését. Ez tökéletesen egybevágott a nemzeti célkitűzésekkel, az akkor 18%-os erdősültségnek a potenciális 27—28 % felé való növelésével. A célkitűzés érdekében mind a tervezés, mind a megvalósítás és a szakmai kommunikáció az e célt ösztönző megoldásokra koncentrált: a program szintű előkészítés igen alapos volt, a támogatási konstrukcióban a lehető legszélesebb körben kerültek kidolgozásra az egyes pénzügyi elemek, a megvalósítás pedig széles körben támaszkodott az erdészeti szakigazgatás kialakult intézményrendszerére (delegált feladatok ellátása). Emellett megmaradt néhány, a korábbi években az erdőgazdálkodók körében megszokott nemzeti támogatás is, amely lényegesen kisebb léptékűvé vált (pl. szakirányítás támogatása, közjóléti berendezések támogatása, erdőfelújítás és korábbi erdőtelepítések támogatása, stb.).

Az NVT eredményeképpen igen jelentős erdőtelepítési hullám indult el, évi átlagban közel 10 ezer ha, összesen 29 221 ha támogatott erdőtelepítés valósult meg..

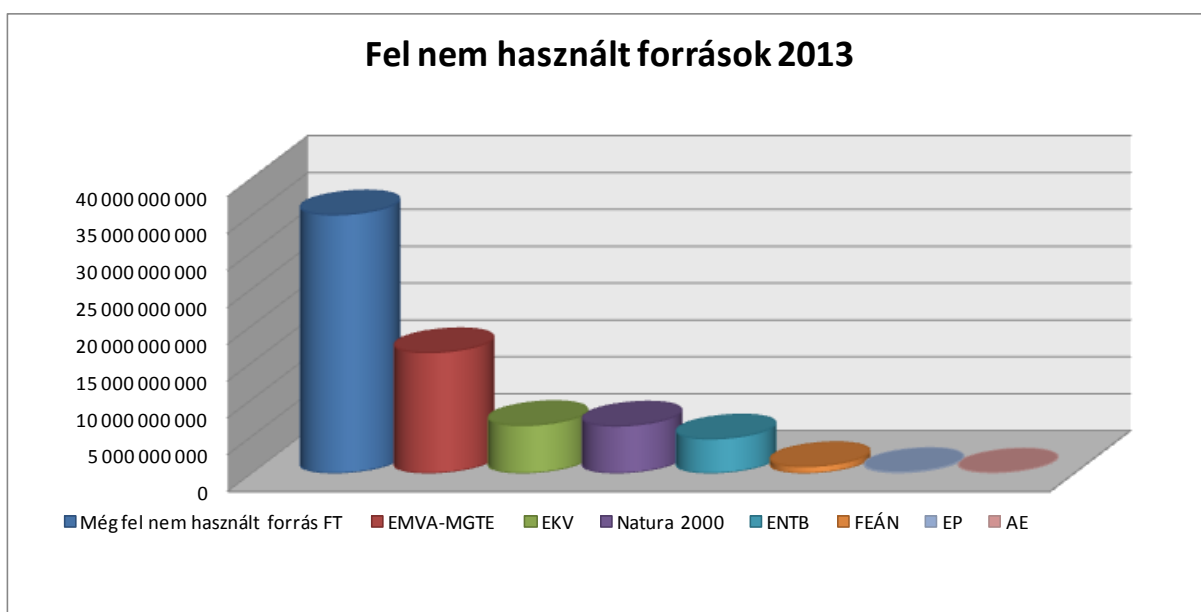
A 2007-2013-as időszakra elkészült Új Magyarország Vidékfejlesztési Program a fejlesztéspolitikai célokat és eszközrendszert tekintve is jelentősen tovább lépett. A továbbra is első rendű erdőterület-növelési cél (mezőgazdasági területek erdősítése, nem mezőgazdasági területek erdősítése) mellett a fenntartható erdőgazdálkodás egyéb módszereinek a meglévő erdőkben történő fejlesztését is szorgalmazta. Így az erdők biológiai alapjainak és közjóléti funkcionak erősítését célzó intézkedések is megjelentek: erdő-környezetvédelmi program, károsodott erdők helyreállítását szolgáló intézkedések, erdőszerkezet-átalakítás, agrár-erdészeti rendszerek, NATURA 2000 korlátozásokat kompenzáló kifizetések, közjóléti (nem termelő) beruházások.

Eredmények, tapasztalatok:

Az erdősítés (csak a „mezőgazdasági területek első erdősítése” aljogcím megvalósítására került sor) üteme jelentősen lefékeződött. Ennek okaira nem készült átfogó és strukturált elemzés, ugyanakkor néhány, kétséget kizáróan jelentős ok köztudomású:

- időközben a mezőgazdasági területekre megszerezhető KAP1-es, és további számos jogcímen megszerezhető EMVA agrár-környezetgazdálkodási kifizetések igen jelentős növekedése, amely lényegében támogatási versenyhelyzetet eredményezett. Ez számos esetben az ágazati szakmai racionalitást is felülírja rövid távú anyagi megfontolások alapján.
- ezzel párhuzamosan az erdősítés jogcímen az NVT-hez képest szerényebb elérhető támogatás maradt (pl. jövedelempótlási időszak lényeges lecsökkentése),
- a jogcím számos módosítást ért meg, amely ugyanakkor újabb notifikációs eljárást is magával vont, és ez jelentős idővesztéssel járt.

Az ÚMVP-ben újdonságként bevezetett jogcímek (bár többnek közülük volt hazai előzménye) megvalósítási tapasztalatai szerények, irántuk az érdeklődés ugyan megvolt, de jelentős csúszás volt azok megjelenésében, valamint a kérelmek bírálatában, éppen azok újszerűségéből fakadóan. Ennek eredményeképpen számos jogcímen 2013 őszén még jelentős lekötetlen forrás áll rendelkezésre, amelyhez vezető okok és továbbfejlesztési irányok alapos feltárása mindenképpen indokolt.

forrás: NÉBIH - EI

A végrehajtás intézményrendszerének és eljárásainak továbbfejlesztésével kapcsolatos javaslatok bővebben a 6. fejezetben kerülnek kifejtésre.

2.3.4. Elvárások a 2014-2020-as fejlesztéspolitikai időszakra:

A 2014-2020-as időszak a fejlesztéspolitikai eszközök vonatkozásában a korábbiaknál is szélesebbre tárja a tervezési kereteket, azok rugalmasságát, és így a tagállamokat is komplex fejlesztéspolitikai célok és eszközrendszer kialakítására ösztönzi.

A megvalósítás technikájának vonatkozásában a hazai tapasztalatokkal egybehangzóak az EU intézményeinek (DG AGRI, Court of Auditors, OLAF) megállapításai is, mely szerint az EU-s fejlesztési források felhasználásában a következő alapvető problémák jelentkeztek az EMVA-val kapcsolatban:

- rendkívüli, a többi Alap működéséhez képest is lényeges bonyolultság,
- ezzel összefüggésben a hibaszázalék magas aránya,
- a szándékos csalások magas aránya,
- kontraproduktivitás (egyres eszközök egymás ellenében is hatnak)
- rendkívül magas holt-teher hatás: a támogatások lényegében saját tőkét váltanak ki mindenképpen megvalósuló fejlesztésekből.

Mindeközben az Európai Unió (DG AGRI) is tisztában van azzal a kihívással, hogy a KAP 1 alapjain álló pénzügyi-eljárási-intézményi keretek jelentős modernizációja is szükséges ahhoz, hogy az ambiciózus fejlesztéspolitikai célkitűzések megvalósítását lehetővé tevő tagállami intézményi és eljárási keretek biztonságos, ugyanakkor ügyfélbarát módon tudjanak működni.

Fontos üzenet: a 2014-2020-as időszakban vissza kell térni a támogatáspolitikától a fejlesztéspolitikára, amely a nemzeti rendszerek minden szereplőjétől a célkitűzés- és eszközrendszer megfogalmazása tekintetében igen alapos újragondolást tesz szükségessé.

- o A szakterületi stratégia megvalósításának, irányításának, ellenőrzésének, szakmai felügyeletének és támogatási intézmény rendszerének definiálása a jogszabályok és döntéshozói interjúk alapján.
- o Stakeholder mátrix készítése minden, az érintett szakterületre a tervezésben és a végrehajtásban résztvevő meghatározó szereplő figyelembe vételével, az Indító Jelentésben felsoroltak finomhangolása, pontosítása.
- o A jövőbeli fejlesztéseket, beavatkozásokat a végrehajtó intézményrendszer rendelkezésre állásának, kapacitásainak, tapasztalatainak elemzése alapján kell tervezni (stakeholder mátrix alapján).
- o A szinergiák biztosítására interjúk alapján módszertan kidolgozása a tervezési és a végrehajtási feladatokra külön-külön.

3. KONCEPCIÓALKOTÁS

3.1. A KONCEPCIÓALKOTÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI

A 2014-2020-as európai fejlesztéspolitikai kontextusban az erdőgazdálkodás - az EMVA tekintetében - elérte azt, hogy immár a Közös Agrárpolitika integráns részeként vehető

figyelembe. Ezt jól mutatja az EMVA prioritások között mind a fenntartható gazdálkodási módok, mind a gazdaság-fejlesztés körében megerősödött, önállóan nevesített pozíciója is. (ld. később.) E tekintetben az EU fejlesztéspolitikája összhangba került a nemzetközi trendekkel és szakmapolitikai fejleményekkel.

Az erdők, és az erdőgazdálkodás szerepe egyértelműen kiemelkedő fontosságra tett szert a klímaváltozás hatásainak mérséklése tekintetében csakúgy, mint a biológiai sokféleség megőrzése, a megújuló energiatermelés és felhasználásra vonatkozó célkitűzések esetében, vagy vízgazdálkodási, vízvédelmi célok vonatkozásában. Ez a sokváltozós megfelelés az erdő esetében abból fakad, hogy az erdő egy olyan összetett élő rendszer, amelyek a szárazföldi ökoszisztémák közül a legtöbb szolgáltatást nyújtja az emberi társadalomnak. Az erdő szolgáltatásai sokfélék, és minden erdő ezek közül majd mindegyiket biztosítja. E sokféleségnek megfelelően a fejlesztéspolitikai és támogatási céloknak is megfelelően finomnak, sokrétűeknek kell lenniük, illetve pontosan meg kell határozni, hogy adott esetben az erdő mely funkciójának fejlesztésére irányulnak.

Magyarországon az EMVA rendelet szerinti támogatási célkitűzések és területek mindegyikével célszerű behatóan foglalkozni, mivel a hazai erdők sokfélesége ezt lehetővé teszi, a hazai erdőgazdálkodás helyzete pedig megkívánja ezt.

3.1.1. A SZAKTERÜLET BEMUTATÁSA

A magyarországi erdők az ország medence jellegéből és egyéb földrajzi adottságaiból, valamint az itt található klímazónák mozaikos elrendeződéséből fakadóan rendkívül változatosak. E változatosság jelentős veszélyeket és ugyanakkor lehetőségeket rejt magában a klímaváltozás hatásai tekintetében. A magyar erdők területi elhelyezkedése, faállomány összetétele valószínűleg olyan gyorsan fog változni, hogy ahhoz az erdők, az erdei fajok természetes adaptációs képességeikkel nem fognak tudni alkalmazkodni. Az elkövetkező évtizedekben tehát a mostani erdőgazdálkodási gyakorlathoz képest még tudatosabb, előre látóbb erdőgazdálkodási tevékenységre lesz szükség. A meglévő erdők kezelési lehetőségeinek fejlesztése mellett ugyanakkor elengedhetetlen az erdőterületek további növelése, amelyet egyértelműen alátámaszt minden vonatkozó stratégia jellegű dokumentum is.

Az erdőkkel szemben támasztott közérdekű, társadalmi szintű elvárások mértéke egyre inkább növekedni fog, amelyek közül a folyamatos erdőborítás melletti erdőgazdálkodásra vonatkozó elvárások egyértelműen kiemelkednek. Ezen túl, az erdők terület specifikus védelmi és közjóléti szolgáltatásainak fejlesztése fog hangsúlyt kapni.

Az erdőgazdálkodásnak ugyanakkor egyre nagyobb szerepet kell kapnia a mezőgazdasági termelés biztonságának növelésében is. Itt elsősorban a mezővédő erdősávok rendszerére, az utak védelmét szolgáló fásítások-erdősítések, valamint az agrár-erdészeti rendszerek mind szélesebb körű elterjesztését, ismételt alkalmazását kell érteni.

A mezőgazdaságban és erdőgazdálkodásban tevékenykedő termelők részére biztosítani kell azokat az erdei haszonvételi lehetőségeket, amelyek térben és időben minél kiegyenlítettebben érhetőek el, valamint a saját gazdaság közvetlen igényeinek mind teljesebb körű kiszolgálását biztosítják.

Az országos és térségi, valamint megyei szintű területrendezési elképzelésekbe is be kell ágyazni az erdőgazdálkodási térséget, az erdőtelepítésre alkalmas övezeteket úgy, hogy azok ne akadályozzák, hanem kiegészítsék az egyéb területhasználati elképzeléseket. A kiváló termőhelyi adottságú erdők védelmét kiemelten biztosítani kell.

Az erdészeti genetikai erőforrások védelme során nem csak az őshonos, hanem azon fajok szaporító anyagainak kiemelt védelmére, megőrzésére és fejlesztésére is gondolni kell, amelyek a változóban lévő termőhelyi adottságokat figyelembe véve az erdők fennmaradását, területi kiterjedésének növekedését, az erdők hármaskörének kiteljesítését a jövőben is szolgálják.

Az erdők közjóléti szolgáltatásai iránti igény fokozott növekedésével kell számolni a jövőben, ezért az erdei turisztikai szolgáltatások jelentős mértékű, országos szintű fejlesztését kell megvalósítani. Ezeket az elképzeléseket az országos szintű turisztikai fejlesztési programokhoz kell illeszteni szervesen, jobb integrálódás szükséges a nemzeti és területi turizmusfejlesztési áramlatokba és szerveződésekbe.

Az erdők, az erdőgazdálkodás nyújtotta szolgáltatások iránti megnövekedett igények kielégítésében, az erdőgazdálkodók és társadalom közötti hatékony párbeszéd kialakításában az államigazgatás közvetítő, szabályozó és szolgáltató szerepe megnövekszik. Ezt csak abban az esetben lehet biztosítani, ha az igazgatási környezet erőteljes, hatékony fejlesztésre is sor kerül, amely érdekében mind az infrastruktúra, mind a humán erőforrás összehangolt fejlesztése szükséges. Ebben a körben a Jó Állam és a Szolgáltató Állam gondolatkörébe tartozó intézkedések megvalósítása elsődleges fontosságú.

3.1.2. KORÁBBI TÁMOGATÁSI PROGRAMOK TAPASZTALATAINAK ELEMZÉSE

Az elmúlt másfél évtized erdőtelepítéseit két kormányzati program határozta meg. Az első erdőtelepítési program az 1991-2000 közötti időszakra 150 ezer ha új erdő telepítését célozta meg. Ebből 66 ezer hektár valósult meg. A második erdőtelepítési program 2001-2010 közötti évekre készült, és hasonló mértékű erdőtelepítést célzott meg, mint az előző. A teljesítéseket elemezve elmondható, hogy a második program első négy évében jelentős felfutás mutatkozott, ami messze meghaladja a korábbi évtized átlagos teljesítését.

Az Európai Unióba való belépésünkhöz kapcsolódóan az erdőtelepítések támogatása 2005-től új alapokra helyeződött. Mezőgazdasági területek erdősítése jogcím alatt megjelent egy új társfinanszírozott támogatási forrás (132/2004. FVM rendelet, pénzügyi forrása a központi költségvetés, valamint az EMOGA) és az új erdőtelepítéseket ettől az évtől már ebből a forrásból lehetett finanszírozni.

Az erdőtelepítési kedv az Európai Unió támogatásának megnyílásával 2004-től 2007-ig emelkedett, majd a 2007-2013-es EU költségvetés életbelépése óta folyamatosan csökken, és mára a 2004. évi szint alá süllyedt. 2010. évben 5 096 ha, 2011-ben pedig 2 803 ha első kivitel történt. Az erdőtelepítések sikeressége minden évben magas (2011-ben 83 %). Az átfutási idő 5,6 év, amely a korábbi évek tendenciáit követi.

Az összes erdőterület-növekmény (támogatással és támogatás nélkül):

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha
Tölgy	2427	2308	5069	8168	2917	1452	1855	629	2343
Cser+EKL	246	469	1165	1030	366	328	229	182	147
Bükk	21	10	8	0	0	0	1	0	2
Akác	2327	2894	4425	4899	1939	1466	1579	1270	1011
NY+ELL	2545	1881	3215	4743	2097	1913	1406	708	1027
Fenyő	8	96	107	107	11	9	26	14	7
Összesen	7574	7658	13989	18947	7330	5168	5096	2803	4537

Forrás: NÉBIH – Erdészeti Igazgatóság

Az erdőtelepítések jelentős részét a magántulajdonú földterületeken hajtották végre. Még az állami erdőgazdálkodók által végzett erdőtelepítések is elsősorban magántulajdonú területeken történtek (megbízás alapján). Ennek oka egyértelműen az, hogy erdőtelepítésre alkalmas földterületek általában magántulajdonban vannak, és az erdőtelepítési hajlandóság is ebben a körben a magasabb. További magyarázat, hogy a támogatási rendszer is elsődlegesen a magánszférában ösztönzi az erdőtelepítéseket. A térségi összegzés alapján az elmúlt évekhez hasonlóan az alföldi régiók a legnagyobb erdőtelepítők.

Az erdőtelepítést - mint ahogy semmilyen más támogatási folyamatot - sem lehet függetlenül kezelni a gondolkodó, racionális érdekeit szem előtt tartó ügyféltől és a működő piaci viszonyoktól. A csatlakozást követően az első kiviteli terület mértéke előbb stagnált (2004-2005), majd a következő két évben, egészen 2007-ig gyors ütemben nőtt. A támogatás kezdeti időszakában gond volt az ügyfelek számára, hogy mikor kapnak támogatási határozatot és azt követően mikor tudnak telepíteni. Ez tovább nehezítette, hogy a fokozott telepítési igényt a szaporítóanyag ellátás nem tudta azonnal követni. 2004-től kezdődően az egységes területalapú támogatás a csatlakozási szerződésben rögzített éves növekedési feltételnek köszönhetően egyre csak nő. Mindez azonban nem indokolná teljes egészében ezt az extrém intenzitású csökkenést a telepítésekénél. A háttérben ott húzódik a forint folyamatos gyengülése, amely az átváltási árfolyamok alkalmazása során jelentős többlet hozadéka lesz a mezőgazdasági termelőknek. Továbbá jelentős versenyhátrányt okozó elem a mezőgazdasági termékek árrobbanása is.

Az erdő-környezetvédelmi (EKV) beruházások jogcím igénybevételére vonatkozó feltételek bonyolultak, ezért az abban rejlő lehetőségek kihasználása még várat magára.

EKV-ből a 2011. évben beérkezett kérelmek (támogatási és kifizetési is) 2012 első félévében kerültek ügyintézésre. Ez támogatási kérelmek esetén 213 db-ot, kifizetési kérelmek esetén pedig 226 db-ot jelent. A 2012. évben 270 db támogatási kérelem érkezett be, ügyintézésükre 2013 novemberében került sor.

A 2012. évben 300 db kifizetési kérelem érkezett be, melyből valamennyi esetben született döntés, de a határozatok meghozatala átcúsúzott 2013-ra.

A források átcsoportosítása e jogcímről egyre aktuálisabb és égetőbb kérdéssé válik.

Az erdőszerkezet átalakításra vonatkozó támogatási kérelmek száma növekedett, aminek hosszabb távon pozitív hatásai lehetnek. Az erdőszerkezet átalakítás jogcím esetében a 2011. évben beérkezett kérelmek (támogatási és kifizetési is) 2012. évben kerültek ügyintézésre. Ez támogatási kérelem esetén 140 db, kifizetési kérelem esetén 57 db kérelmet jelent.

A 2012. évben 153 db támogatási kérelmet nyújtottak be, ügyintézésük áthúzódott a 2013-as évre. Kifizetési kérelemből 82 db érkezett be, ügyintézésük szintén a 2013-as évre tolódott.

A fiatal erdők állománynevelése jogcím keretében 2012-ben 568 támogatási kérelem érkezett be. A határozatok 2013-ban születtek meg. 2013-ban 303 támogatási kérelem érkezett be. A kifizetési kérelmek ügyintézését a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal végzi. A támogatás alapján véve jól működik, kisebb változtatások lesznek csak szükségesek a következő támogatási időszakban.

A Natura 2000 támogatás szükségét indokolja, hogy hazánk 2004-ben megkezdte a Natura 2000 területek lehatárolását, amely során a jelenlegi 1.950 ezer hektár Natura 2000 területből, mintegy 833 ezer hektár erdőterület kijelölését hagyta jóvá az EU Bizottsága. Magyarországon a természetföldrajzi adottságoknak és az erdőgazdálkodás hosszú termelési

ciklusának köszönhetően, a különböző típusú élőhelyek közül az erdei ökoszisztémák biodiverzitása a legmagasabb.

A Natura 2000 támogatás esetében a támogatási kategóriák és a kategóriánként fizethető támogatási összegek újragondolása szükséges, a tényleges korlátozásokból adódó többlet költségek vagy tényleges bevétel kiesés figyelembevételével.

Erdészeti potenciál jogcím esetében a kihasználtság ingadozó, természetesen igazodik az ország erdőterületeit sújtó abiotikus károk mértékéhez. Üzemeltetése azonban elengedhetetlen, hiszen nemzeti forrásból nincs lehetőség a helyreállítások finanszírozására.

A támogatási kérelem oldaláról is rendezni kell az erdészeti hatóság elvárásait az erdőt ért káresemények vonatkozásában.

Sajnálatos körülmény, hogy a megelőzés támogatására szolgáló támogatási rendelet kidolgozása csak ilyen későn, 2013-ban került előtérbe.

Agrár-erdészeti rendszerek létesítése jogcím iránt az érdeklődés egyelőre mérésékelt. Érdemes elgondolkodni a telepíthető fafajok kibővítésén és a sikeres első kivitel kritériumainak meghatározásán. A támogatási rendelet egyszerűsítése szükséges a telepítési tervek és bejelentések vonatkozásában, hiszen az Evt. és Vhr. a fásítások telepítésére felújítására vonatkozó általános szabályokat amúgy is tartalmazza.

Közzétételi létesítmények megvalósítása érdekében 2013-ban beindított támogatási rendelet végrehajtása rámutatott, hogy az erdészeti hatósági, zöld hatósági engedélyezési folyamatok igen jelentős idő és anyagi áldozatot követelnek meg az ügyfelektől. A rendelet módosítását is szükségessé tette, hogy a kérelmek benyújtására az ügyfeleknek adott időszakban esélyük legyen. Ez talán mind közül a legszemléletesebb példa arra vonatkozóan, hogy az egyszerűsítési folyamatnak nem lehet kizárólagos célterülete a támogatási rendelet, hanem annak sokkal átfogóbbnak kell lennie.

3.2. SWOT ELEMZÉS

A Nemzeti Erdőprogramban meghatározott „vidék- és területfejlesztés, erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás” célprogram 2014-2020 közötti feladatainak megvalósítása első sorban a Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap által indikált keretek között és források segítségével, a Vidékfejlesztési Program kereteiben fog megvalósulni, ezért az ágazat fejlesztési potenciáljának stratégiai elemzését is ebben a kontextusban kell elvégezni és áttekinteni. A SWOT elemzés így tartalmazza a **Vidékfejlesztési Program** tervezetében az agrár-gazdálkodási ágazatokra egyaránt jellemző, illetve az erdőgazdálkodáshoz szorosabban vagy távolabbról kapcsolódó agrár-vidékfejlesztési tárgyú fejlesztéspolitikai megállapításokat is.

Erdőgazdálkodási	Általános vagy kapcsolódó
ERŐSSÉGEK	
A felsőfokú képzés hagyományosan magas szintje	
Az innovációt megalapozó humán és K+F	

adatbázis megléte	
	Az agrárgazdaság szakigazgatási rendszer egységesített szervezetben működik
	Kedvező geopolitikai helyzet, exportpiacok közelsége
	Magas szintű ökoszisztéma szolgáltatásokat nyújtó területek viszonylag nagy kiterjedése
A magyar erdőkben az élőfa-készlet folyamatosan növekszik, jelentős biomassza potenciált képez	A vidéki területek egészét lefedő helyi közösségi szervezetrendszer (HACS-ok)
	Jelentős természeti erőforrások a felszíni és felszín alatti vízkincset tekintve
GYENGESÉGEK	
	A szakképzés és a szakmai továbbképzés kevésbé igény-, szükséglet és gyakorlat orientált
	Hazai agrárgazdasági K+F+I aktivitása alacsony, jellemzően nem tartanak fenn kutatórészlegeket
Alacsony - és csökkenő - jövedelmezőségi szint	Fosszilis energia-függőség és gyenge energiahatékonyság vidéken
	Alacsony szintű horizontális és vertikális együttműködések, korszerű vállalkozási és általános gazdaságvezetési ismeretek és szemlélet
Relatív alacsony erdőborítottság	Alacsony foglalkoztatottság és jövedelemszint a vidéki térségekben Jelentős és erősödő vagyonvédelmi kockázatok
	A természetes élőhelyek megőrzése jelentős részben kezelést igényel
Az erdők természetességi állapota változó (pl. kedvezőtlen fajösszetételű erdők)	Klímaváltozáshoz történő adaptáció elmaradása
	Környezetbarát technológiák részaránya nem megfelelő
Erdeink feltártsága, az úthálózat sűrűsége alacsony	Egyes vidéki térségek, települések infrastruktúra ellátottsága, helyi alapvető szolgáltatások szintje alacsony

LEHETŐSÉGEK	
	Az innováció, a tudástranszfer és az együttműködési kultúra felértékelődése, Európai innovációs partnerségi hálózathoz való kapcsolódás
Az erdőgazdálkodási melléktermékek és maradékok hasznosításának lehetőségei	
Klímaváltozás hatásaihoz jobban alkalmazkodó művelési, gazdálkodási rendszerek megjelenése	
	Mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas területek alternatív hasznosításának lehetősége
A természetes és természetközeli ökoszisztémák és szolgáltatásaik társadalmi, közjóléti szempontú felértékelődése	
A helyi megújuló energiatermelés térnyerése mint alternatíva és jobb hatásfokú technológiák bevezetésének lehetőségei	
A fa és faalapú termékek iránti kereslet növekedése	
	Helyi adottságokra, értékekre alapozott turisztikai potenciál
	A vidéki helyi közösségi szervezetrendszerek és szolgáltatások szerepének felértékelődése
	A „jó kormányzás” szemléletének és gyakorlatának felértékelődése
VESZÉLYEK	
Erdei biodiverzitás eróziója	Egysíkú gazdálkodási formák
	A klímaváltozás felgyorsulása,
	Import energia-függőség fennmaradása vagy növekedése, nehezen tervezhető áron
	A termelés visszaszorulása, foglalkoztatási, megélhetési feszültségek vidéken

4. STRATÉGIA KIALAKÍTÁSA

4.1. PARTNERSÉGI MEGÁLLAPODÁSBAN FOGLALT FEJLESZTÉSI SZÜKSÉGLETEK

A Magyarország és az Európai Unió Bizottsága között a 2014-2020-as fejlesztéspolitikai

időszakra kialakítandó Partnerségi Megállapodásban több jelentős ponton és összefüggésben kerülnek beépítésre az erdőpotenciál és az erdőgazdálkodási fejlesztési kihívások és lehetőségek. A kihívások és lehetőségek egyfelől a hátrányok (gyengeségek és veszélyek) kiegyenlítését, másfelől az előnyök (erősségek és lehetőségek) kihasználását célozzák. A Partnerségi Megállapodás az EU 2020 tematikus céljai alapján határozza meg a kihívások és lehetőségek mentén a stratégiai célstruktúrát is.

4.1.1. KIHÍVÁSOK

2011-ben az agrárszektor az összes földhasználatból, a földhasználat-változásból és az erdőgazdálkodási tevékenységekből származó kibocsátás (LULUCF) nélkül az ÜHG kibocsátás 13,3%-át adta. 2011-ben a földhasználat, a földhasználat-változása és az erdőgazdálkodási tevékenységek a teljes hazai – LULUCF nélkül mért – ÜHG kibocsátás 5,6%-val megegyező mennyiségű ÜHG-t kötött meg (ÜHG Leltár, 2013).

2011-ben az agrár K+F ráfordítás az agrárgazdaság kibocsátásának arányában 1,01%-ot ért el, vagyis az átlagos nemzetgazdasági K+F ráfordítás szintje alatt volt. Átlag alatti az ágazat vállalkozói szektorának ráfordításokból való részesedése is. A kutatóműhelyek és vállalkozások kapcsolata gyenge.

A vidéki térségekben az ezer főre jutó regisztrált KKV-k száma megegyezik az országos átlaggal, azonban a működő KKV-k száma már jelentősen elmarad attól (vidéki térségek: 49,9 KKV/ezer fő, országos átlag: 69,7 KKV/ezer fő). Az árbevétel tekintetében is számottevő különbség mutatkozik a vidéki és nagyvárosi térségek között. Míg a 2 millió euró alatti éves árbevételt elérő KKV-k 40,7%-a működik a vidéki térségekben, addig a nagy árbevételt (>10 millió euró) produkáló KKV-knak csak a 29,8%-a található vidéken (KSH, 2010). A vidéki vállalkozások jelentős része 1-9 főt foglalkoztató mikrovállalkozás, e vállalkozói szegmens meghatározó a vidéki helyi gazdaságban.

4.1.2. KITÖRÉSI PONTOK

Az erdők a legnagyobb CO₂ nyelők, a hazai szénkibocsátás 12-15%-át kötik meg. Magyarország erdőszültsége (21%) jelentősen elmarad az EU átlagától (40%), ugyanakkor az ország jelentős erdőtelepítési potenciállal rendelkezik (mintegy 650 ezer ha; Nemzeti Erdőstratégia), ami jelentős tényező lehet a megújuló energiatermelés, a CO₂-megkötés és az ökológiai szolgáltatások védelme terén is. Az energetikai minőségű faanyag becsült egyenértéke 36-37 terajoule, területi elhelyezkedése az országban lehetővé teszi a kis szállítási távolságok mellett történő felhasználást. Az erdőgazdálkodásból származó nyersanyagok mellett a mezőgazdasági eredetű melléktermékek adják a legnagyobb tömegű biomasszát.

4.1.3. A PARTNERSÉGI MEGÁLLAPODÁSBAN FOGLALT, ERDŐGAZDÁLKODÁSI VONATKOZÁSÚ FEJLESZTÉSI CÉLKITŰZÉSEK

Az Európai Unió források hatékony felhasználásának egyik legfontosabb eleme a **tematikus koncentráció**, vagyis annak biztosítása, hogy különböző operatív programokban és prioritástengelyek mentén megtett intézkedések, kritikus tömeget alkotva, hatásaikban egy irányba mutassanak a magyar fejlesztéspolitikában.

- Az Európai Unió által megfogalmazott 11 tematikus cél (TC) mindegyike, - eltérő súlyokkal és arányokkal, - alátámasztja és segíti az átfogó nemzeti cél, a **fenntartható**,

magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővítésére épülő gazdasági növekedés elérését.

- A tematikus koncentráció még szorosabb az öt fő nemzeti fejlesztési célkitűzés mentén, és ezek a fő nemzeti célkitűzések egyenként 3-5 Európai Unió tematikus célkitűzésre fókuszának.

Nemzeti Fejlesztési Prioritás 1: A gazdasági szereplők versenyképességének javítása és nemzetközi szerepvállalásuk fokozása

Cél egy európai szinten versenyképes, továbbra is nagy foglalkoztatási kapacitású, jelenleginél magasabb és javuló innovációs potenciállal rendelkező KKV szektor megteremtése. Ezt szolgálja a hazai **KKV-k komplex fejlesztése**, melynek során a KKV-k gazdag eszközkészletből válogatnak, vállalkozói igényeik szerint.

Az **agrárgazdaság** szintén jelentős növekedési potenciált hordoz. Az ágazat fő célja az agrár- és élelmiszeripari, valamint az erdészeti termékek hozzáadott értékének növelése, amely a vidéki térségekben a foglalkoztatás bővüléséhez vezethet. Az agrárgazdasági ágazatok megújuló energetikai potenciáljának nagyobb arányú kihasználása szintén jelentősen javíthatja ezen vállalkozások versenyképességét.

A hazai gazdasági növekedés további hajtóereje a **K+F+I tevékenységek** KKV szektoron túlmutató élénkítése. A K+F+I tevékenységek támogatása a **tudás előállítását**, a **tudás felhasználását** és a **tudás áramlását** egyaránt fejleszti. Kiemelt cél a szűk keresztmetszetként azonosított kutatói és infrastrukturális **kapacitások erősítése**, a kutatóhelyek és a vállalati szféra **együttműködésének ösztönzése**, valamint az erőteljesebb kapcsolódás az uniós és nemzetközi együttműködési programokhoz.

Nemzeti Fejlesztési Prioritás 2: A foglalkoztatás növelése (a gazdaságfejlesztési, foglalkoztatási, oktatási, társadalmi befogadási szakpolitikák által, tekintettel a területi különbségekre)

A munkaerő folyamatos megújulási és adaptációs készségének erősítéséhez nélkülözhetetlen a felnőtt lakosság körében is erősíteni a szakmai továbbképzés és az élethosszig tartó tanulás fontosságát és jó minőségben kínált lehetőségeit.

Nemzeti Fejlesztési Prioritás 3: Energia- és erőforrás-hatékonyság növelése

Az energiahatékonyság növelése és a megújuló energiaforrások alkalmazása a zöldgazdaság (bio-economy) fejlesztésének fontos területei. A technológia-intenzív **megújuló energiahasznosítás**, hatékony nyersanyagforrás-felhasználás és az egyéb környezetvédelmi technológiák alkalmazása az alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság ösztönzése mellett egyben a gazdasági innovációt is segíti.

Kiemelt jelentőségű egy újszerű szemlélet bevezetése a **klímaváltozási folyamatok hatásainak csökkentése, megelőzése érdekében**. A klímaváltozás fokozza a környezeti kockázatokat is, amelyekre különösen a **vízgazdálkodásnak**, az agráriumnak és a katasztrófavédelemnek kell felkészülnie.

Nemzeti Fejlesztési Prioritás 4: A társadalmi felzárkózási és népesedési kihívások kezelése, valamint a Jó Állam

A szegénység és a társadalmi integrációs kihívások, valamint a gazdasági növekedés egymással szoros kölcsönhatásban vannak, ezért a **társadalmi integráció** kiemelt fejlesztési iránya a 2014-2020 közötti időszaknak.

Az integráció fontos eszköze a hátrányos helyzetű rétegek munkába állásának és jövedelemtermelő képességének megteremtése, amely elsősorban foglalkoztathatóságuk növelésén és az adottságaikra tekintettel levő munkavállalási lehetőségeik bővítésén keresztül valósítható meg.

A **közigazgatás és szakigazgatás fejlesztése** a hátránycsökkentő központi állami és helyi szintű beavatkozásokat és azok nyomon követését szolgálja, továbbá a vállalkozások adminisztrációs költségeinek csökkentése révén támogatja a gazdasági növekedést. A „Jó Állam” kialakítása jegyében kezdeményezett infrastrukturális, e-szolgáltatás fejlesztési és humán fejlesztések támogatják az adminisztráció hatékonyságát, az adminisztratív terhek csökkentését, a közigazgatási szolgáltatások hozzáférését és a szolgáltató szemlélet erősítését.

Nemzeti Fejlesztési Prioritás 5: A gazdasági növekedést segítő helyi és térségi fejlesztések megvalósítása

A versenyképesség mellett a gazdaságfejlesztés másik dimenziója az **ország helyi és térségi gazdasági rendszereinek megerősítése**. A gazdaságszervezéssel és támogatásokkal fokozni kell a térségi gazdasági szereplők közötti együttműködést, ki kell alakítani a térségi piacokat (város-vidék kapcsolatok), a térségeken belüli termelői-fogyasztói kapcsolatokat. A biomassza alapú megújuló energiahasznosítás is döntően térségi szinten szervezve és közösségi alapon folyjon.

4.2. A VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM TERVEZETÉBEN FOGLALT FEJLESZTÉSI SZÜKSÉGLETEK

A 2014-2020-as időszakra vonatkozó programozási dokumentációk egységes és egymásra épülő módszertana alapján a Vidékfejlesztési Program keretében meghatározható fejlesztési szükségletek és célkitűzések meghatározása kapcsán a Partnerségi Megállapodás esetében használt módszertannal azonos módon járunk el: a kihívások és lehetőségek a hátrányok kiegyenlítését célozzák, míg a tervezett beavatkozások egy másik csoportja az előnyök kihasználását célozza.

4.2.1. KIHÍVÁSOK

Erősségek

Az ország élőfa készlete folyamatosan nő, évente átlagosan 13,1 bruttó m³. (NÉBIH 2012). A megújuló energiafelhasználás zömmel fa-alapú: 79,3%, míg ez az arány az EU 27 átlagában 48,3%. A hazai erdők közel fele áll valamilyen szintű természetvédelmi védetség alatt (EUSTAT 2012). A NATURA 2000 hálózatban szereplő erdők aránya uniós

összehasonlításban nagyon magas: 43%, míg ez az arány az EU 27 átlagában 22,9%, pl. Csehországban 27,3%, Lengyelországban 35,2%. Ez is a természetközeli erdőállományok magas arányát és kiemelt szerepét jelzi a magyar erdőgazdálkodásban.

Az Európai Unió ökológiai hálózatahoz, a Natura 2000-hez tartozó területek teljes kiterjedése hazánkban összesen közel 2 millió hektár. Arányuk mind a teljes területhez viszonyítva (EU-27: 17,9%, HU: 21,4%), amely mind a hasznosított mezőgazdasági területeken belüli (EU-27: 10,6%, HU: 14,6%), illetve az erdőterületeken belüli (EU-27: 22,9%, HU: 44,7%) részesedést tekintve meghaladja az uniós átlagot. (EURSTAT 2012).

A felszín alatti vízkészlet, melynek térbeli eloszlása egyenletesebb, európai viszonylatban is kiemelkedő jelentőségű. A 2010-es adatok alapján a hasznosítható felszín alatti vízkészlet 1480 millió m³, míg a hasznosítható felszíni vízkészlet 114,674 millió m³.

A vidéki térségekben élők életminőségének javítása, a vidéki települések gazdaságának és közösségeinek fejlesztése a LEADER Helyi Akciócsoportok közreműködésével valósul meg a 2007-2013-as programozási időszakban. A LEADER HACS-ok a vidéki térségeket teljes egészében lefedik, ami azt jelenti, hogy az ország településeinek közel 90%-a jogosult területnek minősül. Jelenleg 95 HACS működik az országban.

Lehetőségek

A Program külső környezetében jelenleg is azonosíthatunk olyan előnyös folyamatokat, jelenségeket, amelyeket hazánk a VP végrehajtása során lehetőségekké alakíthat. Ezek egy része világgazdasági trend, amelyekkel számolunk, amelyek részben már itthon is éreztetik hatásukat. Az egyik ilyen fontos trend, hogy a globális klímaváltozás hatására egyre másra jelennek meg a megváltozott és tovább változó körülményekhez jobban alkalmazkodó kultúrák, művelési rendszerek. Világszerte nő a környezetvédelmi nyomás a mezőgazdaságon és nő a környezettudatosság. Egyre inkább teret nyer a fenntartható energiatermelés, a bioenergia piac.

A K+F, az oktatás és a szaktanácsadás a „Tudás háromszögeként” az agrárgazdaságban az innováció alapját jelenti. A következő programidőszakra kitűzött célok és megfogalmazott prioritások innovációs kényszerbe hozzák a vállalatokat. A 2014-2020 közötti időszak fejlesztéspolitikája központi szerepet szán az innovációnak. Az agrár- és vidékfejlesztésben az innovációs teljesítmény növelését közösségi szinten az EMVA mellett a kohéziós alapok is szolgálják, amelyben az innováció és a tudástranszfer első helyen kiemelt, az EMVA-ban átfogóan is alkalmazandó prioritás.

Az EU-csatlakozást követően az agrárgazdasági támogatásközvetítő intézményrendszer korszerű alapokon indult fejlődésnek. Mindeközben a szakigazgatási feladatellátás fejlesztése másodlagos szerepbe kényszerült. A vállalkozások adminisztrációs terheinek csökkentése érdekében szükséges az agrárgazdasági szakigazgatási rendszer jelentős szolgáltatásfejlesztésének megalapozása és megvalósítása, az e-ügyintézés és e-szolgáltatások minél szélesebb körű alkalmazási körének megalkotása, elsősorban a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal és a megyei kormányhivatalok szakigazgatási szerveinek bevonásával.

Az autentikus élményt előtérbe helyező turizmus trendek erősödése kedvez az erre megfelelően felkészült falusi, agrár-turisztikai szolgáltatóknak, és kijelöli a vidéki örökség turisztikai hasznosításának lehetséges irányait is.

4.2.2. KITÖRÉSI PONTOK

Gyengeségek

A tudás- és technológia-transzfer a kutatók és a vállalkozások között gyenge. A kutatási eredmények többsége nem, vagy csak részben hasznosul. A vállalkozások csak igen korlátozott mértékben használják a rendelkezésre álló, hozzáférhető műszaki fejlesztési és piaci információt (jó gyakorlat útmutatók, kutatási eredmények leírása, új technológiák, új üzleti modellek, rendeletek, szabványok, szabadalmak) és a számukra felkínált ötleteket. Az innováció legkedveltebb forrása Magyarországon a műszaki szakirodalom, ellentétben az Európai átlaggal, ahol az első helyre a vállalkozások saját K+F tevékenysége áll, de jelentős szerepe van a közvetlen kapcsolatokon keresztül történő transzfernek is.

A foglalkoztatást tekintve, 2011-ben hazánkban a mezőgazdaságban 164,5 ezer, az erdőgazdálkodásban 88 ezer (folyamatosan csökkenő), az élelmiszeriparban 106,2 ezer és a turizmusban 166,1 ezer fő volt a foglalkoztatottak száma (KSH 2012)

Egy 2007-es (200 gazdaságot vizsgáló) felmérés szerint a magyar gazdálkodókra erős bizalmatlanság jellemző az együttműködési formákkal szemben, ami jelentősen rontja a piaci versenyhelyeiket. Míg a spanyol gazdák szakmai felkészültsége az egyik legkedvezőtlenebb az EU-ban, alig 18%-uk szembesül értékesítési nehézségekkel, de több mint 50%-uk szövetkezeti csatornán keresztül értékesíti termékeit! Magyarországon ez az értékesítési forma a 10%-ot sem éri el, gazdálkodóink háromnegyede küzd értékesítési gondokkal. A termelői bizalmatlanság a pályázati rendszer belső ellentmondásai (a támogatási eljárásrend bonyolultsága, időigénye, hosszú elbírálási idő, a támogatás beadása és a kifizetés között eltelt idő hossza stb.) miatt is fokozódik.

A hazai erdőállomány a mezőgazdasági szerkezetváltást segítő erdőtelepítési támogatások eredményeképpen folyamatosan nő és 2012-ben 20,8% volt az erdővel borított terület nagysága (NÉBIH 2013). Ugyanakkor az erdőborítottság elmarad a lehetőségektől, aminek elsősorban finanszírozási okai vannak, hiszen becslések szerint kb. 25-28%-ra emelhető az erdősültség Magyarországon. Ennek egyik jelentős oka a 2004-es EU csatlakozást követően a mezőgazdasági termeléshez kapcsolódó éves közvetlen támogatások növekedése, ezzel arányosan csökkent a tulajdonosok erdőtelepítési motivációja.

A hazai erdőállományok fafaj összetételében 47% az idegenhonos fafajok aránya, - Az erdők szerkezetátalakítási változásai tovább támogatandók a természetességi állapot javítása érdekében.

Magyarországon az erdők út-feltártsága 8,86 fm/ha, a szomszédos hasonló fejlettségű, vagy fejlettebb EU tagországokban ez a mutató 25 – 60 fm/ha. A hazai fejlesztéspolitika közel húsz éves adóssága az első sorban erdészeti célokat szolgáló utak beruházásainak elmaradása, amely nehezíti a fenntartható erdőgazdálkodás megfelelő színvonalú biztosítását és a lakosság közjóléti igényeinek kielégítését is.

Az aszályossági index országos átlaga (PAI) évenként meglehetősen erős ingadozást mutat. 1997 óta egyértelmű a növekedés, az akkori 3,6°C/100 mm értékről 2003-ra elérte a közepes mértékű aszály értékét (9,2°C/100 mm). Az aszálykár az utóbbi 10 évben erdőterületen is

növekvő tendenciájú – regisztrált értéke kb. 26,000 ha (NÉBIH 2012). Az erdőket érintő szárazság és klímaváltozás az abiotikus károk növekedését hozzák magukkal. Az erdők szerkezetátalakítása, valamint a vízháztartás javítása által ezen folyamatok negatív hatásai mérsékelhetők.

A vidéki munkahelyek száma évek óta csökken, ezzel párhuzamosan a munkanélküliség folyamatosan növekszik. Ez a tendencia vidéki térségeinkben 2009-re – főleg az ország keleti, észak-keleti és dél-dunántúli területein – összefüggő zónákban vált jellemzővé, mert itt kiugróan magas a munkanélküliség. Egyes kistérségekben ez 20-25% körül alakult, miközben pl. a fővárosban ennek nagyjából az ötöde ez az érték. Az EU-27 átlagát négy régiónk is legalább 11-14 százalékponttal haladta meg 2009-ben.

A munkalehetőségek szűkülésével a működő vállalkozások arányának csökkenése is kimutatható. 2003-2009 között kistérségeink 90%-ában csökkent az 1000 főre jutó működő vállalkozások száma. 2009-ben ez csak 69 db működő vállalkozást jelentett 1000 lakosonként. A vidéki térségekben az ezer főre jutó regisztrált KKV-k száma ugyan megegyezik az országos átlaggal, azonban a működő KKV-k száma már jelentősen elmarad attól (vidéki térségek: 49,9 KKV/ezer fő, országos átlag: 69,7 KKV/ezer fő (KSH, 2010))

Veszélyek

A kedvezőtlen klimatikus változások növekedése, pl. a szárazság erősödése, egyenlőtlen csapadék-eloszlás, heves viharok és áradások számos új nehézséggel szembesítik a földhasználót.

Az erdőgazdálkodásban az erdőpotenciált mind biotikus, mind abiotikus tényezők egyre erősebben veszélyeztetik. Ezért a hosszú-távú eredményeket a védekezés mellett az alkalmazkodás eszközeinek együttes bevezetése jelenti, például az erdőszerkezet átalakítás, vagy a fafajválasztásban a szárazságtűrő fajok alkalmazása a termőhelyi tényezők folyamatos monitoringja mellett.

4.3. A VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM ERDŐGAZDÁLKODÁSI ÉS AZ ERDŐGAZDÁLKODÁST IS ÉRINTŐ HORIZONTÁLIS FEJLESZTÉSI SZÜKSÉGLETEI

4.3.1. AZ EMVA 2. PRIORITÁSHOZ

- Az erdők feltártságának javítása, erdészeti utak fejlesztése
- Az agrárgazdaságban a vertikális és horizontális együttműködések szintjének növelése, a termelői együttműködések ösztönzése, termékpálya-rendszerek kialakítása
- Kis kapacitású, helyi gazdálkodók által szolgáltatott nyersanyagbázisra épülő és helyi igényeket kiszolgáló megújuló energetikai megoldások

4.3.2. AZ EMVA 4. PRIORITÁSHOZ

- Az erdőgazdálkodás biológiai alapjainak fenntartható módon történő biztosítása, az erdei biodiversitás célzott védelme és fejlesztése, kiemelten a védett és magas természetességű erdőkben
- Erdészeti potenciál megőrzése és helyreállítása az erdészeti vízgazdálkodás fejlesztése által
- Az erdő-potenciál megőrzése és helyreállítása a talaj- és erózióvédelmet szolgáló erdőgazdálkodási módok ösztönzése révén,

4.3.3. AZ EMVA 5. PRIORÍTÁSHOZ

- Erdőgazdálkodási funkciók fenntartható fejlesztése, erdei haszonvételek körének és hozzáadott értékének bővítése: agrár-erdészeti rendszerek és lokális biomassza energetikai hasznosítás által („bio-gazdaság”).
- Az ország erdőborítottságának és fásított területeinek növelése.
- Az erdők közjóléti és turisztikai potenciáljának,

Részletes célkitűzések - forrásfelosztási döntés hiányában még nem fogalmazhatóak meg.

4.4. KAPCSOLÓDÓ FEJLESZTÉSI CÉLKITŰZÉSEK

4.4.1. AZ EMVA 1. PRIORÍTÁSHOZ

- A K+F aktivitás és adaptáció illetve az innovációs teljesítmény növelése az agrárgazathoz kötődő vállalkozásokban, kiemelten KKV-kban, a „Jó gyakorlatok” terjedésének elősegítése.
- Kapcsolatok, együttműködések erősítése az agrárgazdaság szereplői, a kutatás és az innováció, valamint az élelmiszerlánc egyes szereplői között.
- Termelői és szolgáltatói oldal szakmai felkészültségének javítása, szakmai továbbképzési rendszer megújítása: strukturálása és megerősítése, tekintettel a szakágazati igényekre,
- A szaktanácsadási rendszer igény alapú, szakágazati célcsoportokra koncentrált működésének megvalósítása, strukturálása és megerősítése
- Fogyasztói tudatosság, környezettudatosság növelése

4.4.2. AZ EMVA 6. PRIORÍTÁSHOZ

- Helyi szükségletekre alapozott vállalkozásfejlesztés, gazdasági diverzifikáció,
- Belső, térségi együttműködésen alapuló turisztikai fejlesztések

4.4.3. KAPCSOLÓDÁS MÁS OPERATÍV PROGRAMOKHOZ

Kapcsolódás az EU 2020-ban foglalt tematikus célokhoz a Partnerségi Megállapodás (tervezete) alapján:

1. tematikus célhoz:

- a kutatóintézeti kiválóság támogatása révén a kutatóintézetek gazdasági szektorral való együttműködésének támogatása;
  - felsőoktatási K+F+I infrastruktúra fejlesztése;
  - gazdaságfejlesztési agrár-vidékfejlesztési és halászati K+F+I támogatása;
  - kutatói utánpótlás biztosítását szolgáló támogatások, különösen a vállalati szektorban
- Megvalósítója: Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program

3. tematikus célhoz:

- a KKV-k piaca jutási és hálózatosodási támogatások, üzleti infrastruktúrafejlesztések (a kiemelt ágazati logikák mentén, a kiemelt és nem kiemelt ágazatok eltérő eszközkészletével), KKV vállalkozói készségfejlesztés és tanácsadás (ESZA-típusú);
- országos jelentőségű turisztikai vonzerők (és hálózatok) kialakítása, turisztikai desztináció menedzsment továbbfejlesztése;

Megvalósítója: Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program

4. tematikus célhoz:

- energiahatékonyságot célzó fejlesztések, megújuló energiatermelés,
- megújuló energetikai és energiahatékonysági kiemelt demonstrációs projektek, energiatudatosság
- a térségfejlesztéshez társuló önkormányzati épületenergetikai, megújuló energetikai és energiahatékonyság javítási kijelölt akciók

Megvalósítója: Környezet és Energia Hatékonyság Operatív Program (Kohéziós Alap)
Területi Operatív Program

6. tematikus célhoz:

- környezet- és természetvédelmi fejlesztések (élőhely-rekonstrukciók)
- klímabarát településfejlesztés

Megvalósítója: Környezet és Energia Hatékonyság Operatív Program (Kohéziós Alap)
Területi Operatív Program (ERFA jellegű)

10. tematikus célhoz:

- felsőoktatási intézmények és kutatóhelyek kutatásait támogató intézményi szervezeti hatékonyságot növelő fejlesztései

Megvalósítója: Emberi erőforrás Fejlesztési Operatív Program

11 tematikus célhoz („jó állam”)

- e-közigazgatási és humán e-közzszolgáltatási infrastruktúra fejlesztése (GINOP)
- közigazgatás, agrár- és halászati szakigazgatás e-szolgáltatás fejlesztése (EFOP)
- közzszolgálati dolgozók IKT képzése (EFOP)

5. ESZKÖZKÉSZLET

A Nemzeti Erdőprogram „vidék- és területfejlesztés, erdőtelepítés és erdőszerkezet-átalakítás” célprogram szakpolitikai célkitűzéseinek megvalósítását első sorban az Európai Unió agrárpolitikájának részét képező EMVA fejlesztési forrás és szabályozás keretei adják. Ugyanakkor a fejlesztéspolitika nem azonos a támogatáspolitikával, különösen nem annak csak pénzbeli kompenzációs vagy ösztönző juttatás értelmezésével. A sikeres, az EU-s forrásokra és lehetőségekre támaszkodó fejlesztéspolitikai aktivitásnak integráns részét képezik a szakterületi innovációt és tudásmegosztást szolgáló eszközök, valamint a sikeres megvalósítás érdekében nem kevésbé releváns jó minőségű szabályozási és közigazgatási szolgáltatási tartalmak, továbbá a célzott és megfelelő minőségű kommunikációs és információs tevékenységek, ösztönzők is. Stratégiai tervezéssel mindezen elemek és tevékenységek egymást támogató rendszerré fejleszthetők, amelynek segítségével az erdőgazdálkodásban és a szakigazgatásban érintettek hatékony együttműködése is jelentős mértékben fejleszthető.

A fejlesztéspolitikai stratégiai célok megvalósításának eszközkészlete tehát:

- a fenntartható erdőgazdálkodás korszerű módszereinek elterjesztését ösztönző eszközök
- a szakterület fejlesztését célzó egyéb horizontális eszközök: képzés, tanácsadás, KFI
- a közreműködő szakigazgatási szolgáltatások fejlesztése: „Jó állam”
- közreműködő intézményfejlesztési eszközök és tevékenységek

- kommunikációs eszközök és tevékenységek

5.1. AZ EMVA RENDELET ÉS FORRÁS ALAPJÁN A VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAMBAN ALKALMAZHATÓ, AZ ERDŐGAZDÁLKODÁST CÉLZÓ FEJLESZTÉSI ESZKÖZÖK

5.1.1. ERDŐSÍTÉS ÉS FÁSÍTÁS

Stratégiai cél /beavatkozási szükséglet: Az ország erdőborítottságának növelése az ösztönzők által. Gazdálkodási rendeltetés mellett a települések és kulturális értékek védelmét szolgáló közjóléti célokat szolgáló erdők telepítése is kiemelt cél, de mindegyik esetben a környezetvédelmi hasznosság a legfontosabb.

Fókuszterület 5/e – erőforrás-hatékonyság és klímaadaptációs képesség erősítése / szénmegkötés és konzerválás erősítése.

Előzménye (2007-2013): **88/2007. (VII.17) FVM rendelet** az EMVA a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól

A nem mezőgazdasági területek erdősítése nem indult el.

Korábbi tapasztalatok:

Sikeres, meglehetősen kiforrott program. A támogatási és kifizetési kérelem benyújtásánál jelentkező problémák az évek során jogszabályilag folyamatosan kezelve lettek. A korábbi évek hibáit elemezve a fejlesztés továbbfolytatása szükséges.

Javaslatok:

- mindenképpen el kell indítani a nem mezőgazdasági területek (SAPS támogatásra be nem jelentett) erdősítési lehetőségét is.
- Egyszerűsítendő és célszerű életszerűbbé tenni a célállomány-rendszert,
- további ösztönzők bevezetése lenne szükséges első sorban a géppel nem járható területekre, talajvédelmi, klímavédelmi szempontok alapján
- vízbázisok védelmét szolgáló erdők telepítése és fenntartása a felszín alatti vizek minőségének védelme érdekében (erdőtelepítés és művelés vegyszeres kezelés nélkül)
- erdősítés tervezésének és a kapcsolódó szakirányítási tevékenység költsége szerepeljen a költségkalkulációban

Az igénybe vehető jogcím (ek): 23. cikk erdősítés (és fásítás)

A jogcím jellege: vegyes (beruházás, költségtérítés, jövedelem kiesés megtérítése)

Jogosultak:

- magángazdálkodók, önkormányzatok és társaságaik, továbbá állami földön gazdálkodó magánjogi gazdálkodók, önkormányzatok és társaságaik: telepítés (egyszeri) + éves prémium/ha az ápolási költségre és a kieső mezőgazdasági jövedelem pótlására (max. 12 évig)

Nem támogatható karácsonyfa ültetvény, rövid vágásfordulójú (sarjazzatásos) fás szárú kultúrák, valamint gyorsan növvő fák energetikai célú telepítése

A gyorsan növvő, nem energetikai célú, rövid vágásfordulójú (8-15 év) ültetvények: csak telepítési költségre jogosult (iparifa ültetvények)

Ahol az erdősítés termőhelyi/klimatikus körülmények miatt nem lehetséges, ott egyéb fás szárúak telepítése is lehetséges (bokor, cserje).

Támogatás maximuma / összege: nincs limitálva

Újdonságok a szabályozásban: mezőgazdasági terület erdősítése a SAPS támogatást is megtarthatja a „kötelezettségvállalás időszakára”, amelyet a kieső jövedelem kompenzációs összegének kiszámításakor természetesen le kell vonni. Önerdősülés is erdővé alakítható hozzátelepítéssel és/vagy kivágással.

Célindikátora: támogatott terület /összes terület (ha)

Támogatható költségek:

- telepítési: telepítési és népszerűsítési költség, kapcsolódó költségek: a csemeték tárolási és szükséges preventív és védelmi költségei (pl. mikorrhizálás vagy nitrogéngyűjtő baktérium, kerítés), a terület tisztítása, öntözése, valamint újratelepítés az első év után, amennyiben az állam által elismert számottevő károsító esemény következett be.
- éves prémium /ha: ápolási (fenntartási) költségek: ápolás (12 éven át), tisztítás, gyérítés - a fafaj és az erdőtípus függvényében, valamint kármegelőző tevékenységek: vadragás, taposás, egyéb kártevők és betegségek ellen.
- Kieső jövedelem: az **agrártermelés** eredményének kompenzációja – de ezen túl a földalapú támogatásra továbbra is jogosult lesz (ha eddig az volt) a KAP 1. pillér alapján. Itt a kalkulációban a (korábban a területen volt) mezőgazdasági termelés költségeit és hasznait kell összevetni az erdőtelepítés költségeivel és hasznaival).
- Önerdősülés esetén a telepítési költségek csak olyan részekben ismerhetők el, ahol további telepítés szükséges (pótlás), ugyanakkor az ápolási (fenntartási) költségre az egész terület jogosult, amennyiben ezeket a tevékenységeket rendszeresen elvégzi az erdőgazdálkodó.

A Bizottság a lehető legtöbb esetre javasolja az egységköltség vagy átalány típusú finanszírozás kialakítását. Közös szabályai a KSK-rendeletben lesznek.

Legfontosabb végrehajtási szabályozási/eljárási javaslatok: A 2007-2013 ÚMVP II. tengelyben szereplő erdészeti intézkedések vizsgálata alapján a meghirdetett erdészeti intézkedések esetében a forráslehívást a gazdasági tényezők mellett számos adminisztratív probléma hátráltatta. Ezek alapján felmerült fejlesztési javaslatok:

- egyszerűsített adminisztráció szükséges,
- jogutódlás esetén több éves jogcímeknél meg kell határozni a kötelezettség átvételének módját,
- a befejezett műveletek utóellenőrzése során célszerű áttérni minél inkább az adattár-jellegű ellenőrzésekre, e-alkalmazásokra,
- a szabályozást elő kell készíteni arra az esetre, ha a SAPS végleges megállapított terület minden év december 15-ig nem fog rendelkezésre állni. Így újra előfordulhat az a hiba, mint ami a jövedelempótló esetében előfordult, hogy a SAPS jóváhagyott területhez kötődik a támogatási jogosultság,
- webes benyújtás továbbfejlesztése támogatandó, melynek elősegíti a kérelmek formai, rajzi, korlátozott mértékű tartalmi azonnali ellenőrzését,
- az erdőrésztletek egyértelmű és hosszabb távon is követhető megfeleltetése az ESZIR-IIER kapcsolatban
- az elektronikus kérelembenyújtás és a háttér-adminisztrációs e-szolgáltatások és megoldások továbbfejlesztése sokban javíthat a jogcím hatékonyságán és gördülékenységén.

5.1.2. AGRÁR-ERDÉSZETI RENDSZEREK

Stratégiai cél /beavatkozási szükséglet: A hazai CO₂ csökkentési célkitűzésben az erdők, fás területek CO₂ megkötésének folyamatos növekedése az egyetlen igazán hatékony tényező. Az erdősítés mellett a különböző típusú fásításoknak is jelentős szerepe lehet az erózióvédelem, pormegkötés, biomassza-potenciál növelése területén. A mezőgazdasági termeléssel kapcsolt „zöldítés” egyik formája lehet, de kiemelten a termelő jellegű agrár-erdészeti rendszerekkel kell számolni. Az agrár-erdészeti rendszer többcélú hasznosítást jelentő területhasználat (pl. mgi termelés mellett szél vagy talajfogó, mikroklíma-szolgáltató) és egyszerre kettős hasznosítási módot (fa és legeltetés, fa és mezőgazdasági termék) jelent.

Fókuszterület: 5/e – erőforrás-hatékonyság és klímaadaptációs képesség erősítése / szénmegkötés és konzerválás erősítése, valamint 4 (ökoszisztéma-szolgáltatás)

Előzménye: (2007-2013): **46/2009. (IV. 16.) FVM rendelet** az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól

Korábbi tapasztalatok:

Változó volt az országban ennek a jogcímnek az igénybevétele. A jogcím megalkotásakor a Bizottság csak a hazai hagyományokkal rendelkező fás legelők telepítését hagyta jóvá, új típusú agrár-erdészeti rendszerek (szarvasgomba termesztés, gyógynövény, stb.) létesítését nem hagyta jóvá, így a támogatási tartalom is korlátozott volt.

Úgy az előírt terv tartalom, mint a fásításra vonatkozó szabályok mellőzése az erdészeti szabályozásnak némileg ellentmondó és így tisztázatlan helyzeteket eredményez.

Cserjék jelenlétéről, engedélyeztettségéről (meglevő cserjeborítás %), esetleges telepíthetőségéről nem rendelkezik a jogszabály.

Ugyanakkor 2012. szeptember 1-jei állapot szerint 50,9 %-ban történt meg a felhasználás (forrás MVH), így ez a második legkihasználtabb jogcím, sőt az EU viszonylatában még ezzel a gyakorlattal is hazánk a legjobban teljesítő ország. A kérelmek elutasításának fő oka az alapjogosultság megállapításához szükséges dokumentumok hiánya volt.

Az igénybe vehető jogcím (ek): 24. cikk – agrár-erdészeti rendszerek létesítése

Olyan mezőgazdasági földhasználati módok vagy gyakorlatok érthetők bele, ahol növénytermesztéssel vagy állattenyésztéssel kombinált fás szárú évelők integrálódnak.

A jogcím jellege: vegyes (beruházási és költségterítés,)

Újdonság a szabályozásban: A mezőgazdasági művelés mellett a telepítendő fák minimumát és maximumát a tagállamnak kell meghatároznia. A fás szárúak lehetnek egyenként vagy csoportokban, a parcellán belül vagy annak szélén. A lényeg a mindkét kultúra számára nyertes-nyertes szituáció. Javasolt többféle vagy többes hasznosítású (ipari fa vagy termést hozó) fafajok telepítése. Kiemelte szerepet kaphat a tájjelegű gyümölcsfajták telepítése. A mezőgazdasági hasznosítási mód szerinti SAPS jogosultság fennmarad. A jogcímen legfeljebb 5 évre ápolási költség számolható el.

„Hívószavak” (ezekre elvárt kidolgozni a tartalmat): biomassza-növekmény, szénmegkötés, klíma-reziliencia, erózióvédelem, talajminőség, mikroklíma (szél) élőhely-funkció, bevétel-alternatíva, szabadidős tér (helyi közösség), inváziós fajták elleni védekezés vagy tájmegőrzés (legeltetés), stb.

Célindikátora: támogatott terület /összes terület

Jogosultak: magángazdálkodók és társaságaik, önkormányzatok és társaságaik (állami kizárt)
Támogatás maximuma / összege: az agrár-erdészei rendszer felállítási költségének max. 100 %-a + fenntartási költség max. 5 évre (+ marad a mezőgazdasági művelésre irányadó közvetlen támogatási jogosultság (SAPS) is KAP 1-ből finanszírozva).

Jogosult költségek:

Létesítés: faültetéssel (fajták nevesítendőek a VP-ben), kiemelték a hagyományos gyümölcsfák, csemeték ellenálló képességét növelő kezelés (ld. erdősítés), beerdősülő területek esetében fakitermeléssel, gyérítéssel is létrehozható a rendszer, első év utáni – állam által elismert természeti károsító eseményből eredő kipusztulás pótlása; legeltetés esetén itató és szárnyék. Közvetlen kapcsolódó, szükséges tevékenységek költségei (pl. tervkészítés, talajvizsgálat).

Fenntartás (ápolás): a létrehozott rendszernek megfelelő költségek (metszés, gyérítés, stb.) más egységköltség;

Megelőző beruházások: kerítés, egyenkénti törzsvédelem, itatóhely telepítés és fenntartás, stb.

FONTOS: A Bizottság a lehető legtöbb esetre javasolja az egységköltség vagy átalány típusú finanszírozás kialakítását. Közös szabályai a KSK-rendeletben lesznek.

Egyéb szakmai javaslat:

A jogcím népszerűségének növelését nem a keretek enyhítésében kellene keresni, hanem a „termékkapcsolással”, akár a zöldítés keretein belül lehetőséget biztosítani az agrárerdészeti rendszerek bevezetésében. Pl.: állandó legelő nagyságához kötni, hogy abból mennyi kell, hogy fásított legelő legyen. A lehetséges agrár-erdészeti rendszerek legszélesebb választékát kell ismertté tenni, mivel e rendszer is segíthet a gazdaság diverzifikálásában.

A vadgazdálkodással - kiemelten az apróvad védelmével - kapcsolatos élőhely fejlesztést nevesíteni kell. A meglévő erdőkhoz csatlakozóan, vagy a nagy területű mezőgazdasági művelés alatt álló táblákban olyan élőhely mozaikok kialakítása szükséges, amely megfelelő szerkezetű fásítások létrehozásával biztosítja a vadállomány jelenlétét megfelelő térbeli mintázatban.

A felszíni vízfolyások, állóvizek part menti sávjában vízvédelmi olyan fásítások kialakítása és fenntartása, aminek eredményeként megakadályozható az eróziós bemosódás, a pontszerű vagy nem pontszerű (diffúz) szennyezés. A parti zónában ökológiai, vízminőségi és a meder benőttege szempontjából egyaránt kedvező fás sáv kialakítása preferált, valamint a hagyományos tájjelegű természetesi formák (ártéri gyümölcsények, stb.) visszahozására is lehetőséget kell biztosítani..

Fontos szempont, hogy a méhlegelőként jelentős növényfajok is kiemelt szerepet kapjanak.

Legfontosabb végrehajtási javaslatok:

Telepítési szabályoknak a hatályos jogszabályokkal való teljes összehangolása szükséges.

A trágyakihelyezés és növényvédőszer alkalmazás során a hatályos jogszabályok vízvédelmi szempontú előírásainak betartása szükséges.

Az elektronikus kérelembenyújtás és a háttér-adminisztrációs e-szolgáltatások és megoldások továbbfejlesztése sokban javíthatja a jogcím hatékonyságán és görbülékenységén.

5.1.3. ERDÉSZETI POTENCIÁL HELYREÁLLÍTÁSA - KÁROSODÁSOK MEGELŐZÉSE ÉS KÁROSODÁST KÖVETŐ HELYREÁLLÍTÁSA

Stratégiai cél /beavatkozási szükséglet:

A klímaváltozás jelentős és egyre fokozódó biotikus és abiotikus kockázatokat hordoz. Ezek részben eseményszerű vagy katasztrófa károkozások, részben olyan folyamatok, amelyekhez való alkalmazkodás, illetve az ökológiai potenciál fenntartása hosszú távú fejlesztéspolitikai beavatkozások nélkül nem megoldható. Lényege: megelőzés és helyreállítás összehangolt alkalmazása. Az erdőtűz sajnos egyre nagyobb szerepet kap, illetve egyéb természeti károsító események (beleértve betegség vagy kórokozó, járvány, klímaváltozással összefüggő veszélyek, így aszály, sivatagosodás, vihar) hatásai egyre erőteljesebben mutatkoznak, amelyek esetében a helyreállítást minél előbb el kell kezdeni. A megelőzésre azonban az eddigieknél nagyságrendekkel nagyobb hangsúlyt kell fektetni, mivel csak így kerülhető el, hogy a károsodások mértéke folyamatosan emelkedjen.

Fókuszterület (EMVA rendelet szerint 2014 - 2020): 4/a-c - az erdészethez kapcsolódó ökoszisztéma megőrzése, javítása / biodiverzitás, vízgazdálkodás javítása, talajgazdálkodás

Előzménye (2007-2013) **32/2008. (III. 27.) FVM rendelet** az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti potenciál helyreállítására nyújtandó támogatások igénybevételének részletes szabályairól

Tapasztalatok:

Az erdészeti kárbejelentés rendszere fejlesztendő az erdészeti potenciál támogatás alapjául szolgáló károsodott területek megállapítására, igazolására.

A jogcím két alintézkedése közül csak az **erdészeti potenciál helyreállítása** került megnyitásra, a jelentős abszorpciós képességű megelőzés nem került meghirdetésre, arra csak 2014-ben kerül majd sor. A jogcímhez kapcsolódó relatív támogatási összegek kezdetben alacsonyok voltak, csak 2012-ben emelkedtek.

A jogcím négy alkalommal változott (tűzvédelmi eljárások újraszabályozása, a támogatás igénybevétele gyakoriságának növelése, a támogatási összegek emelése miatt).

A jelenlegi szabályozás a kifizetési kérelmek benyújtásakor mérési poligonok megadását írja elő. Ez az ismételt káresemények bekövetkeztében sok esetben nehézségeket okoz (ártéri erdők).

Az igénybe vehető jogcím (ek): 25. cikk: az erdőpotenciált károsító erdőtűzek, biotikus és abiotikus katasztrófák megelőzése és a bekövetkezett károsítások helyreállítása

Ebbe beleértendő a megelőző infrastruktúra, megelőző tevékenységek, monitoring és kommunikációs eszközök, potenciál helyreállítása (tisztítás és újraterelítés).

A jogcím jellege: vegyes (egyszeri beruházási és/vagy költségtérítés)

Jogosult: állami és magán erdőgazdálkodók és társaságaik

Támogatás maximuma / összege: nincs limitálva

Támogatható elemek, újdonságok (útmutató alapján):

MEGELŐZÉS: közepes vagy magas tűzveszélyességi osztályba sorolás esetén jogosult

- Általános létesítési (beruházási) költségek: megelőző infrastruktúra (utak, közelítő nyomok), vízellátó helyek, tűzpászta, vízkormányzás (vízmosásból fakadó erózió ellen), leszállóhelyek. Nem támogathatók mobil eszközök (pl. tűzoltó felszerelés, terepjáró, repülő); egyéb helyi védekezési aktivitás (pl. állatok legeltetése),

- Speciális tűzmeelőző tevékenységek közepes vagy magas veszélyességi kategóriában: a meelőző infrastruktúra fenntartását szolgáló tevékenységek, meelőző gazdálkodási módok (pl. olyan vegetáció összeállítása, amely vertikális / horizontális módon megszakítja a lombzáródottságot); legelő állatok használatának többletköltsége (pl. a prevenció cőllal legeltetendő állatok oda-vissza szállítása géppel nem járható területekre)
- Egyéb jogosult események, kártevők és betegségek (fajták és potenciális károsodással fenyegetett területek előzetes, tudományos alapú definiálása alapján): országos stratégiákba illeszkedő meelőző tevékenységek viharvár, kártevők és betegségek, aszály és sivatagosodás esetére. Indokolt esetekben szárazságtűrő fajták ültetése, alkalmas fajok alátelepítése, vízellátás biztosítása (ezek alkalmazhatóságához tudományos bizonyítottság szükséges.). Kártevők vagy gombák terjedésének megakadályozása víz használatával, monitoring létesítmények felállítása vagy fejlesztése, kommunikációs elemek.
- helyreállítás (amennyiben a károsodás a VP-ben előre definiált módon számított módszer alapján elérte a 20%-ot):
- a károsodott erdőpotenciál helyreállításának költségei: pl. tisztítás és újraterelítés, magas környezeti értékű vegetáció helyreállítása (élőhely-rekonstrukció), a károsodott meelőző létesítmények helyreállítása és kialakítása, megfigyelőhelyek kialakítása.

Indikátora: támogatott terület /összes terület (ha)

Egyéb szakmai javaslat:

Az erdei legeltetés régóta tilos, így a hazai viszonyok között annak erdővédelmi célból történő ismételt bevezetése nem indokolt, ugyanis annak erdővédelmi kockázatai jóval magasabbak a remélhető eredményhez képest.

A biotikus károk elleni védekezés és a meelőző intézkedések támogatása jelentős lökést adhat a jogcímnek.

Teljes kárláncolatok célzott felszámolására a teljes folyamat támogatása is javasolt (fenyő-, gesztenye-, tölgypusztulás).

Legfontosabb végrehajtási javaslatok:

A károsító fogalmát egyértelművé kell tenni a helyreállítás esetén.

Vegyszeres védekezés szigorú feltételek közötti alkalmazása.

Biotikus kár csak ERTI vagy biológus szakértő írásos véleménye és mennyiségi becslése alapján legyen elfogadható.

A szakértői díj, szakirányítási tevékenység támogatásának beépítése.

A támogatási kérelem oldalról is rendezni kell a jogszabályi elvárásokat az erdőt ért káresemények vonatkozásában. Jogosultsági feltétel legyen, hogy csak olyan káresemények esetén nyújtható be a támogatási kérelem, ahol korábban a gazdálkodó vagy az erdőszeti szakszemélyzet eleget tett az Evt. 98.§ szerinti bejelentési kötelezettségének.

A meelőzések között érdemes lehet figyelmet fordítani az árvizek meelőzésével kapcsolatos beruházások finanszírozására (pl. ártéri területeken a törzsnyesésekre, bozótirtásra).

Az elektronikus kérelembenyújtás és a háttér-adminisztrációs e-szolgáltatások és megoldások továbbfejlesztése sokban javíthat a jogcím hatékonyságán és gördülékenységen.

Alintézkedésként javasolt:

A vízkormányzás-vízvisszatartás (vízmosásból fakadó erózió megelőzés/helyreállítás, többletvíz elvezetése, illetve helyi jelentőségű, vízvisszatartást, vízgyűjtést, erdei vizes élőhelyek kialakítását szolgáló tevékenységek) támogatási konstrukció kialakítása.

A 4/b fókuszterület alatt célszerű a lehető legnagyobb léptékű, az erdőterületeket pozitívan érintő (vízvisszatartás) vízgazdálkodási projekteket indítani, amelyek azonban előre láthatólag csak az erdőkön belül valósulhatnak meg.

Ezek keretében műtárgy létesítésének beruházási költségére vagy a speciális gazdálkodási tevékenység többletköltségének megtérítésére célszerű támogatást adni.

5.1.4. AZ ERDEI ÖKOSZISZTÉMÁK ELLENÁLLÓ KÉPESSÉGÉNEK ÉS KÖRNYEZETI ÉRTÉKÉNEK NÖVELÉSÉT CÉLZÓ - NEM TERMELŐ - BERUHÁZÁSOK

Stratégiai cél /beavatkozási szükséglet:

A biodiverzitás megőrzése mind az erdők gazdálkodási, mind környezeti szolgáltatási és közjóléti funkciói szempontjából elsődleges fontosságú. A bekövetkező károsítások felszámolása, azok megelőzése mellett fontos az erdei ökoszisztémák általános ellenálló képességének erősítése, környezeti értékük növelése.

Fókuszterület (2014 - 2020): 4/a-c - gazdálkodáshoz kapcsolódó ökoszisztéma megőrzése, javítása / biodiverzitás, vízgazdálkodás javítása, talajgazdálkodás

Előzménye:(2007-2013)

139/2009. (X. 22.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről

Tapasztalatok:

Módosítva folytatható: A jogcím közjóléti részéről nincsenek végrehajtási tapasztalatok, mivel a jogcím 2013-ban kezdte meg működését, a támogatási kérelmek benyújtása 2013 ősz-től.

Az erdőszerkezet átalakítás esetén a célprogramok folytathatóak, azonban célszerű egyszerűsíteni a jogcímen általánosságban. Mivel a szerkezetátalakítás még a gyorsan növekvő fafajok esetében is 4-6 éves folyamat, amelyhez azonban jelenleg egy éves költségkompenzációs jellegű ösztönző támogatási konstrukció tartozik, ki kell dolgozni azt a csatlakozó erdészeti támogatási jogcímet, amelyből ezt követően az erdősítés fenntartása megoldható. Ezt célszerűen az erdő-környezetvédelmi programban lehetne beilleszteni (szerkezetátalakítással érintett erdők ápolása).

Eddig az erdőállomány alatti erdősítéssel és az állománykiegészítéssel történő szerkezetátalakítási tevékenységre nem mutatkozik megfelelő igény, így indokolt azok jelentős átalakítása, vagy megszüntetése.

Az igénybe vehető jogcím(ek) - 26. cikk: az erdei ökoszisztémák ellenálló képességnek és környezeti értékének növelését célzó beruházások

A jogcím jellege: Beruházás jellegű támogatás.

Az erdei ökoszisztéma szolgáltatások non-profit fejlesztése, amely azonban nem zárja ki a hosszú távú gazdasági haszonvételek lehetőségét.

Jogosult: magán és állami gazdálkodók egyaránt

Támogatás maximuma / összege: költség alapú, maximális összege az EMVA rendeletben nem limitált.

Egyéb szakmai javaslat:

A közjóléti részt felül kell vizsgálni, biztosítani kell a túlffinanszírozás elkerülését. Javasolható kombinált elszámolást csinálni (számlás-normatív), amely során a saját munka bizonylatolásának és elszámolásának lehetőségét meg kell teremteni.

Legfontosabb végrehajtási javaslatok:

A támogatható létesítmények körét felül kell vizsgálni. Célszerű lenne Közjóléti Engedélyezési Tervből mintát csinálni (nem adott létesítményre szóló tervet, hanem a vonatkozó jogszabályi előírásoknak való megfelelést szolgáló szerkezetű és tartalmú mintatervet). Az elektronikus kérelembenyújtás és a háttér-adminisztrációs e-szolgáltatások és megoldások továbbfejlesztése sokban javíthatja a jogcím hatékonyságán és gördülékenységén.

5.1.5. ERDÉSZETI TECHNOLÓGIÁKRA, VALAMINT ERDEI TERMÉKEK FELDOLGOZÁSÁRA, MOBILIZÁLÁSÁRA ÉS PIACI ÉRTÉKESÍTÉSÉRE IRÁNYULÓ BERUHÁZÁSOK

Stratégiai cél / beavatkozási szükséglet:

A hazai erdőgazdálkodási szektor hatékonysága (egy főre jutó hozzáadott érték) folyamatosan csökken, ezért szükséges az erdőgazdálkodási funkciók fejlesztése, valamint az erdei haszonvételek körének bővítése is. Elsődleges lehetőség a biomassza energetikai hasznosítása („bio-gazdaság”). Emellett átfogó fejlesztés szükséges az erdőszeti gépek területén, kiemelt figyelemmel az erőforrás-hatékonyságra és a természet közeli gazdálkodási módokra való átállás támogatására. Az erdőgazdálkodási melléktermékek, maradékok és a fán kívüli termékek gyűjtése, elsődleges feldolgozása, valamint az erdőgazdálkodási tevékenység veszélyeit csökkentő munkavédelmi eszközök alkalmazása eddig alig kapott figyelmet, holott jelentős fejlesztési lehetőségeket tartalmaz, amelyeket mielőbb ki kell használni.

Fókuszterület (2014 - 2020): 5/c – Erőforrás-hatékonyság erősítése, alacsony szénkibocsátású és klíma-ellenálló gazdaság felé való elmozdulás / a biomassza-energia felhasználásának, valamint köztes termékek és maradékok „bio-gazdaság” célú felhasználásának erősítése.

Előzmény (2007-2013)

144/2008. (XI. 7.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszeti célra használt géppark fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről

25/2012. (III. 20.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a fiatal erdők állományneveléséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről

Korábbi tapasztalatok: A 2007-2013-as időszak első meghirdetésében – bár kérelmező csak erdőgazdálkodást is folytató jogosult lehetett - jelentős forráskiáramlás történt a mezőgazdasági alapgépek körében. Az erdőgazdálkodási tevékenység nagyságrendje és a beszerzendő gépi kapacitás arányba állítása nem volt szempont. Megfontolandó, hogy a gépek közül csak a speciálisan erdőszetben használható gépek legyenek támogathatók.

A fiatal erdők állománynevelése jogcím esetében

Az igénybe vehető jogcím (ek): 27. cikk – Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására, mobilizálására és piaci értékesítésére irányuló beruházások. Faanyag feldolgozás esetén csak az ipari felhasználást megelőző tevékenységek gépei támogathatók.

A jogcím jellege: beruházási típusú

Jogosult: magán erdőgazdálkodók, önkormányzatok és társulataik és egyéb KKV-k (így az erdészeti szolgáltatást végzők is)

Támogatás maximuma / összege: jogosult költségek 65%-a

Újdonságok: az erdőgazdálkodók mellett az egyéb KKV-kre is kiterjed a jogosultság. Ezt gondosan kell megtervezni, azaz az erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó szolgáltatást nyújtók olyan köre és tevékenységei vonatkozásában indokolt a támogatás nyújtása, akik/amelyek valóban az erdőgazdálkodáshoz közvetlen kapcsolódó munkavégzést folytatják, és a támogatás a szolgáltatók körében nem jár kizorító hatással, ugyanakkor a vidéki térségekben a gazdasági aktivitást javítja.

Legfontosabb végrehajtási javaslatok:

A támogatás végösszege legyen arányban a támogatott tevékenységével kapcsolatban vállalt árbevétellel.

A jogosult erdőterület számítási módjának pontosítása (záródással szükséges korrigálni a területet fafajonként.), az erdőgazdálkodói nyilvántartási rendszer egységesítése, kód hibák kiszűrése.

Az elektronikus kérelembenyújtás és a háttér-adminisztrációs e-szolgáltatások és megoldások továbbfejlesztése sokban javíthat a jogcím hatékonyságán és gördülékenységén.

5.1.6. NATURA 2000 KIFIZETÉSEK ÉS A VÍZ-KERETIRÁNYELVHEZ KAPCSOLÓDÓ KIFIZETÉSEK

Stratégiai cél /beavatkozási szükséglet: Az erdőgazdálkodás fenntartható biológiai alapjainak biztosítása, az erdei biodiversitás célzott védelme és fejlesztése, kiemelten a védett és magas természetességű erdőkben (innovatív erdőgazdálkodási módszerek alkalmazása – áttérés a folyamatos erdőborításra). A NATURA 2000 területek és élőhelyek védelme, az ilyen erdőkben bevezetett gazdálkodási korlátozások által okozott többletköltségek és jövedelemvesztés kompenzációjával.

Fókuszterület (2014 - 2020): 4/a ökoszisztéma megőrzése, javítása / biodiversitás védelme.

Előzménye (2007-2013) – NATURA 2000 kompenzációs kifizetés, 41/2012. VM rendelet

Korábbi tapasztalatok: a jogcím csak 2012-ben indult el, így még nincs sok tapasztalt a megvalósításban. Ugyanakkor az már látható, hogy népszerű lesz. A támogatás igénybe vételének jelenlegi módja, az elektronikus felületre rögzítés jó, de további fejlesztésre szorul. Az erdőgazdálkodási és erdővédelmi bírsággal való kizárás felülvizsgálandó (alapelképzelés, hogy károsított erdő nem felel meg a Natura 2000-nek, de ez nem minden esetben egyértelmű).

Az igénybe vehető jogcím (ek): EMVA 31. cikk Natura 2000 és Vízkeret irányelvek alapján járó kifizetés

A jogcím jellege: kompenzációs - gazdálkodási korlátozások által okozott többletköltségek és jövedelemveszteség kompenzációja

Jogosult: magángazdálkodók, önkormányzatok és társulásaik.

Újdonság: A tagállam által jól indokolt esetben egyéb jogosultak is kaphatnak támogatást, amely elsősorban a vegyes tulajdonú - állami/magán – erdők esetében teremti meg a magán tulajdonosok teljes körű támogatásának lehetőségét. Továbbá olyan védett területek is kaphatnak támogatást, amelyeken a Natura 2000 célokat szolgáló környezetvédelmi korlátozások kerültek bevezetésre, amelyek azonban az érintett NATURA 2000 területek max. 5%-ig terjedhetnek.

Támogatás maximuma / összege: 500 EURO / ha /első év

- További évekre max. 200 EURO /ha

Újdonságok a szabályozásban:

- a kompenzációs kalkulációt megalapozó alap pontosítása: csak az olyan tevékenység utáni költség kompenzálható, ami a jó mezőgazdasági és környezeti állapot fölötti kötelezettség/korlátozás alapján lett elvégezve.
- jogosult költségek: konkrét, kalkulált többletköltség /veszteség; fix költség-kalkuláció nem lehet.

Legfontosabb végrehajtási javaslatok: Továbbra is a Natura 2000 hatásvizsgálaton, vagy azzal analóg hatósági felülvizsgálaton átesett erdőterv szerinti gazdálkodási előírások szerint célszerű végezni a kompenzáció mértékének meghatározását. Ugyanakkor a „kölsönös megfeleltetés” megtartásában különbséget kell tenni gyepek és erdők között, mivel jelenleg az erdőre vonatkozó előírások e tekintetben csak a Natura 2000 irányelvnek való megfelelést szolgálják. Az elektronikus kérelembenyújtás és a háttér-adminisztrációs e-szolgáltatások és megoldások továbbfejlesztése sokban javíthatja a jogcím hatékonyságát és görbülékenységét.

5.1.7. ERDŐ-KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS ÉGHAJLATTAL KAPCSOLATOS SZOLGÁLTATÁSOK ÉS TERMÉSZETMEGŐRZÉS

Stratégiai cél /beavatkozási szükséglet:

Az ökoszisztémák megőrzéséhez és fejlesztéséhez elengedhetetlen a tudatos, a törvényi kötelezettségeken túlmenő vállalásokra épülő erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztése, valamint a fajok adaptációs képességének növelése, egyes területeken az erdőtípus, fajösszetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatása. Egyre nagyobb hangsúlyt kell helyezni az erdészeti genetikai erőforrások megőrzésére, mivel a változó környezeti feltételekhez való alkalmazkodás terén ezeknek kiemelkedő szerep jut a jövőben.

Fókuszterület (2014 - 2020) - 4/a-c - ökoszisztéma megőrzése, javítása / biodiverzitás, vízgazdálkodás javítása, talajgazdálkodás

Előzménye: (2007-2013): **124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet** az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről

Korábbi tapasztalatok: A jogcím 2009. óta évenként meghirdetés történt, azonban az egyes célprogramokhoz összeállított előírás-csomagok meglehetősen összetettek, így területenként változó érdeklődés mutatkozott az egyes célprogramok iránt. Ugyanakkor pl. az

adott célprogramra nem feltétlenül alkalmas területeken is történt vállalás (számláló üzemmódra áttérés).

Célszerű megfontolni új logikai rendszerre való áttérést, amely szerint nem kötött célprogramok, hanem olyan tevékenység lista kerül bevezetésre, amelyből meghatározott feltételek szerint az erdőgazdálkodó választhatja ki a saját gazdálkodási területének adottságaihoz leginkább illeszkedő, megfelelő környezetvédelmi előnyöket biztosító elemeket.

Az igénybe vehető jogcím (ek): EMVA 35. cikk

A jogcím jellege: Költségtérítés – a nemzeti erdőtörvényben előírt erdőgazdálkodási kötelezettségeken felül önkéntesen vállalt gazdálkodási tevékenységek többletköltségeinek megtérítése.

Jogosult: Magán vagy intézményi gazdálkodók és társulásaik. Állami erdőtulajdon esetében csak akkor adható támogatás, ha a gazdálkodó magánjogi vállalkozás vagy önkormányzat.

Támogatás maximuma / összege: 200 EURO/ ha /év

A támogatási összeg kiszámítása a tényleges vállalások által keletkező tényleges többletköltségeken és kieső jövedelmek mértékén alapul, amelyek kiszámítása - különösen fix vállalás-csomagok esetében –csak jó közelítést ad. Bizonyos esetekben a normatív támogatási összeg magasabb is lehet, azonban ezt minden esetben külön meg kell indokolni.

Legfontosabb végrehajtási javaslatok: Az elektronikus kérelembenyújtás és a háttér-adminisztrációs e-szolgáltatások és megoldások továbbfejlesztése sokban javíthat a jogcím hatékonyságán és gördülékenységén.

5.1.8. GAZDÁLKODÁST SEGÍTŐ INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE – ERDÉSZETI UTAK

Stratégiai cél /beavatkozási szükséglet: A korszerű erdőgazdálkodás és erdővédelem – és egyéb erdei haszonvételek és szolgáltatások – megfelelő színvonalú kivitelezéséhez szükséges a fejlett logisztikai háttér biztosítása. Ez által a vidék munkaerő megtartó képességének növelése, a vidéki termelési és jövedelmezőségi feltételek javítása, az erdők védelmével a termelés biztonságának fokozása.

Az erdészeti utak feladatukat két szinten kell, hogy teljesítsék:

- Az első szinten bekapcsolják az erdőrészleteket az állami közúti közlekedési hálózatba, megteremtik a termelés hatékonyságát növelő kapcsolatokat a szomszédos települések között, illetve biztosítják a termelést szolgáló telepek, majorok közúti kapcsolatait. (gerinc hálózat, főfeltáró utak stb.)
- A második szint bekapcsolja az erdőrészletben keletkező forgalmat a gerinchálózatba (feltáró utak).

Az erdőgazdálkodás szempontjából még egy jelentős vonzata van a feltáró hálózat felújításának és fejlesztésének. Nevezetesen a természetközeli erdőgazdálkodás egyik alappillére a jó és nagy sűrűségű feltáró hálózat. Hannes Mayer professzor szerint: „Egy ökológiailag orientált erdőgazdálkodásban az első erdőművelési művelet az útépítés.” Magyarországon az erdők feltártsága 8,86 fm/ha, a szomszédos velünk hasonló fejlettségű, vagy fejlettebb EU tagországokban ez a mutató 25 – 60 fm/ha.

Fókuszterület (EMVA rendelet szerint 2014 - 2020): 2/a (vagy 5/c) – gazdálkodás (erdőgazdálkodás) versenyképességének fejlesztése

Előzménye (2007-2013) nincs – az ÚMVP 1. tengely alatti általános agrárgazdasági beruházás körében lett volna rá mód, de nem került sor a támogatási rendelet kidolgozására és elindítására.

Az igénybe vehető jogcím (ek): fizikai beruházás: EMVA 18. 1.(c) cikk – gazdálkodáshoz kapcsolódó infrastruktúra beruházás (külön tervezve az erdőgazdálkodásra a 2/a vagy 5/c fókuszterület alatt)

Célindikátora: támogatott gazdálkodók /összes gazdálkodó száma
Output indikátorként javasolt továbbá: a feltárt terület nagysága

A jogcím jellege: beruházási költség (egyszeri) számla alapú vagy egységeköltség alapú lehet

Jogosult: erdőgazdálkodók és szolgáltatást végzők (tulajdonosi forma megkötés nincs)

Támogatás maximuma / összege: a jogosult költség 50%-a (max. további plusz 20% adható közös beruházások esetén = 70%)

Szakmai javaslat: Szükséges, hogy az utak jogállása rendezve legyen (vegyes tulajdonban lévő erdőkben építendő utak helyzetének rendezése a beruházás előtt). Saját munka, gép, alkalmazott, felhasznált anyag elszámolhatóságának kidolgozása.

Legfontosabb végrehajtási javaslatok: kétfordulós pályáztatás megfontolandó (az első forduló cél-preferenciákat határoz meg)

5.2. TUDÁSBÁZIS ÉPÍTÉS ÉS TUDÁSÁTADÁS

Magyarországon az exportvezérelt gazdaságfejlődési pálya erősen támaszkodik a magas hozzáadott értékű termelésre – kelet-közép-európai léptékben kimagasló aránnyal –, az export 22%-át a technológia-intenzív termékek adják. E termékeket azonban javarészt az országba települt globális nagyvállalatok állítják elő, az export döntően a globális nagyvállalaton belüli, a vállalat által felépített értéklánc keretében zajló szállításokat jelenti. Ezért Magyarországon már pusztán a jelenlegi versenypozíció fenntartása érdekében is elengedhetetlen a K+F+I szektor erősítése, és ami ennél is fontosabb: az új, tudáson alapuló hozzáadott értékteremtés kiterjedése a vállalati szektor egészére.

5.2.1. TUDÁSBÁZIS ÉPÍTÉS – INNOVÁCIÓ

Magyarország európai uniós összehasonlításban a közepes innovációs teljesítményű országok közé tartozik, a 19. helyen áll az Európai Unió rangsorban (IUS, 2013). Noha 2011-ben a K+F ráfordítások a GDP arányában - az elmúlt két évtizedet nézve - a legmagasabb értékre, 1,21%-ra növekedtek, ez az érték még mindig jelentősen elmarad a 2,03%-os európai uniós átlagtól, és az EU 2020 stratégia 3%-os céljától. Pozitív tendencia, hogy az összes K+F ráfordításon belül a vállalati ráfordítások ma már meghaladják a közzsféra forrásait (2011-ben állami költségvetés: 38,1%; vállalkozások, nonprofit és külföldi forrás: 61,9%).

K+F ráfordítás (a GDP %-ában)

	Év	Magyarország	EU átlag
K+F ráfordítás	2011	1,21	2,03*
Hazai „EU 2020” célkitűzés	2020	1,8	3,0
A célkitűzés eléréséhez szükséges növekedés	2011-2020	0,59	0,97

(Forrás: EUROSTAT; *EUROSTAT becslés)

Ágazatok szerint elsősorban a gyógyszeripar, a járműipar és az informatika adják a vállalati K+F ráfordítások döntő hányadát, az üzleti szektorban a Magyarországra települt globális vállalatok K+F tevékenysége a meghatározó. Területileg Budapesten és a fővárosi térségben összpontosul a K+F+I ráfordítások mintegy kétharmada, emellett még a nagy vidéki egyetemi központok kutatói kapacitásai és eredményei jelentősek, ahol a komplex várostérségi gazdaságfejlesztés egyik pillére is a K+F+I tevékenység. A magyar innovációs rendszer egyik gyenge pontja, hogy a kis- és középvállalkozásoknak mindössze 13%-a végez önálló innovációs tevékenységet, miközben az uniós átlag 30% körül mozog (PRO INNO EUROPE, EUROSTAT, 2011). (Partnerségi Megállapodás).

Az erdészet és erdőgazdálkodás szakmai háttere és egyben az innovációs potenciál jobb kihasználásának egyik nélkülözhetetlen eleme, hogy annak tudományos megalapozásában, valamint a szakemberképzésben és a K+F aktivitásban is meghatározó felsőfokú képzés tekintetében tekintélyes múltra visszatekintő alapokra építhet. Ugyanakkor a K+F és vállalati innovációs aktivitás összekapcsolódása a nemzetközi és a hazai aktivitáshoz képest is elmaradott, nemzetközi beágyazottsága gyenge, szórványos.

A 2014-2020-as időszakban az EMVA szabályozás és támogatási lehetőségek az agrárgazdasági szereplők számára (is) teljesen új csatornát és formát alakított ki a kutatás-fejlesztés és a gazdálkodók innovációs együttműködési projektjeinek előmozdítása érdekében, amelyhez Magyarország is csatlakozik. Ez az ambíció a gazdálkodói, kereslet-orientált innovációs együttműködési projektek (EMVA) keretében valósítható meg, amely EU szinten is összekapcsolja a tagállamokat egy közös tudásbázisban és együttműködési keretben, ez az EIP-AGRI (European Innovation Partnership). Az EIP ugyanakkor szoros összeköttetésben fog állni az FP7-et felváltó Horizon 2020 eszközzel és együttműködési formákkal, amely az európai szintű (nemzetközi) tudományos kiválósági projektek platformja, amelynek újdonsága, hogy 2014-től szintén erős fókusszal rendelkezik a gazdálkodásban hasznosítható (alkalmazott) innováció irányában.

5.2.2. TUDÁSÁTADÁS, ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS

Az agrárgazdasági szektor hiányai és potenciáljai az élethosszig tartó tanulás terén:

A gazdálkodók képzettségét tekintve magas arányt (78,5%) képvisel a gyakorlati tapasztalat, a szakmai középfokú-felsőfokú végzettséggel rendelkezők együttes aránya 21,5% (VM, 2013). Az önfoglalkoztató gazdálkodók ismeretei hiányosak, főként az EU-val kapcsolatos ismeretek (piac- és termelés-szabályozás, támogatási rendszer, a termékek minőségi előírásai, az állattartás szabályai, környezetvédelmi előírások) hiányoznak, de a gazdaság-vállalatirányítással, marketinggel összefüggő szakismeretek és képességek is elmaradottak.

Az erdőgazdálkodásban tapasztalható lenyomata, hogy az erdőgazdálkodás hatékonysága Európai összehasonlításában - még a folyamatosan csökkenő foglalkoztatás mellett is – folyamatosan csökken (Eurostat), vagyis az erdőgazdaságok egyre kevésbé hatékony piaci szegmensen vannak jelen. Különösen a magánerdő-gazdálkodók esetében szintén kiemelten fontos a korszerű kutatási eredmények, a piaci folyamatok és menedzsment ismeretek, készségek, rendszerek, mint tudásbázis fejlesztése.

A helyzetet tovább nehezítik az iskolai hálózaton kívüli felnőttoktatás hiányosságai, továbbá a tanácsadói rendszer és a tanácsadók továbbképzésének hiányosságai, ezért ezen területek fejlesztésére, kereslet-orientált megújítására a jövőben kiemelt hangsúlyt kell fektetni. A 2007-2013-as fejlesztéspolitikai időszakban az erdészeti és erdőgazdálkodási kereslet-orientált, a gazdálkodók és szakirányítók, szaktanácsadók számára is megfelelően értékes ismeretátadási struktúra és program azonban nem alakítható ki maguknak a gazdálkodóknak – szakma és érdekképviselői szervezeteiken, a köztük működő szaktanácsadókon keresztül – becsatornázható továbbképzési igények ismerete nélkül. Az igények minél szélesebb körű és minél alaposabb ismeretében lehet a keresleti oldalra alapozott megfelelő szakmai továbbképzési kínálatot megfelelőképpen kialakítani mind az EMVA, mind egyéb források és eszközök hatékony felhasználása érdekében.

5.3. JÓ ÁLLAM – SZAKIGAZGATÁSI SZOLGÁLTATÁSFEJLESZTÉS

Az EU ország-specifikus ajánlásai a közigazgatás terén

„Biztosítsa az adminisztratív terhek csökkentésére irányuló intézkedések teljes végrehajtását, javítsa a közbeszerzés terén a versenyt és hozzon további megfelelő intézkedéseket a korrupció leküzdésére. Erősítse tovább az igazságszolgáltatást.”

Lassú és nem eléggé ügyfélközpontú működés: A vállalkozások versenyképességét elősegítő szabályozás színvonala magasabb a környező országok többségénél, de alacsonyabb például az osztrák vagy német értékeknél (10-es skálán 3,14-es érték; IMD WCY felmérés, 2013). Az üzleti tevékenységet korlátozó bürokrácia mértéke nemzetközi összehasonlításban nem tekinthető rossznak (2013: 1,85-ös érték), bár több területen lenne szükséges az előrelépés. Első sorban a vállalkozó ügyfelek egyre nagyobb számban igénylik az e-alapú közigazgatási és szakigazgatási szolgáltatásokat.

Az ország-specifikus ajánlásokkal összhangban elfogadásra került a **Magyar Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program**, amely a közigazgatás fejlesztésének átfogó stratégiai alapja. A program fő pillérei: a közigazgatás feladatrendszerének megújítása, a hatékony szervezeti működés megteremtése, a közigazgatási működési eljárások felülvizsgálata, valamint a tisztviselők felkészültségének és elkötelezettségének növelése. A programnak kiemelt célja az egyszerűsítés, amely kihat a közigazgatás, az állam által működtetett közszolgáltatások valamennyi területére: a feladatok áttekintésére és racionalizálására, az intézményrendszer egyszerűsítésére, valamint az eljárások áttekinthetőbbé, hatékonyabbá tételére. Emellett a Magyar Kormány a bürokrácia hatékonyságának növelését szervezetfejlesztési, valamint az e-közigazgatást érintő reformokkal tervezi elérni. A program az utóbbi vonatkozásban előírja az eljárások és szolgáltatások digitalizálását.

A program keretében megindult a belső folyamatok **egyszerűsítése, egységesítése**. A középirányítói szerepkör egyszerűsítése a továbbiakban is cél. Az egyszerűsítés része a deregulációs tevékenység. Első ütemében 1053 országgyűlési határozat és 1971 kormányhatározat formai deregulációja történt meg. További 468 törvény technikai deregulációjára, és 12 törvény egyes végrehajtott rendelkezéseinek deregulációjára került sor. A következő időszakban kerül sorra a kormány- és miniszteri rendeletek technikai, valamint egyes törvények tartalmi deregulációja. Egységesül a stratégiai tervezési és monitoring rendszer is. Ennek keretében megtörtént a 2012 márciusában még vagy már érvényben levő stratégiák és programok felülvizsgálata, amelynek eredményeként várhatóan további stratégiák deregulációjára kerül sor.

Ugyanakkor az e-közigazgatás fejlesztését csak a humánkapacitási és szervezési (ESZA) közigazgatási és szakigazgatási fejlesztések által kijelölt akciók szolgálhatják. Az e-közigazgatás eredményes alkalmazására fel kell készíteni a közigazgatási állományt.

Feladatok és célkitűzések az erdészeti szakigazgatási és a fejlesztéspolitikát támogató igazgatási struktúrákban és folyamatokban:

Magyarországon az erdészeti szakigazgatás az egyik legmesszebbre visszanyúló szakigazgatási ágazat, amely komoly szakmai, szabályozási és szervezeti hagyományokra támaszkodik, ugyanakkor folyamatos megújítása, korszerűsítése és adaptálása is nélkülözhetetlen.

A 2004. évi EU-csatlakozást követően a szakigazgatás újabb, igen jelentős dimenzióval bővült: az Európai Unió adatszolgáltatási, monitoring funkciók ellátásán túl a fejlesztési támogatások folyósításához szükséges rendszerek kialakításában és működtetésben is igen jelentős delegált feladatokat lát el a Kifizető Hatóság számára. Ezek a feladatok a szakigazgatást is új kihívások elé állították és állítják folyamatosan.

Az erdészeti szakigazgatásnak a fejlesztéspolitikai feladatok ellátása szempontjából legfontosabb feladatai:

- az erdőgazdálkodás szabályozási hátterének kialakítása és folyamatos adaptációja a változó természeti, gazdasági és technikai környezethez,
- folyamatos és megbízható adatszolgáltatás: a magyarországi erdők állapotának folyamatos felmérése, nyomon követése és elemzése,
- a fenntartható erdőgazdálkodást szolgáló fejlesztéspolitikai eszközök közvetítésében való közreműködés.

E feladatok korszerű - a gazdálkodó ügyfelek erőforrásait kímélő - ellátása megköveteli a szakigazgatási és a támogatási rendszerek folyamatos összehangolását, így mindenekelőtt a jogszabályi környezet időről időre történő deregulációs felülvizsgálatát, az eljárások folyamatos egyszerűsítését, az e-közigazgatás által nyújtható szolgáltatások egyre bővülő körének kialakítását.

A végső célként a gazdálkodók számára - a szakmai követelményrendszer feladása nélkül – kialakítandó, hatékonyabb működést lehetővé tevő elektronikus közszolgáltatások sikeressége ugyanakkor nem érhető el a szakigazgatásban dolgozók és az ügyfelek felkészítése és felelősségvállalása nélkül.

A fejlesztéspolitikai, EU-s támogatáskezelési folyamatok szempontjából elmondható, hogy az erdészeti szakigazgatási és a támogatáskezeléssel együttműködő funkciók még jelentős

lemaradásban vannak, akár a korszerű elektronikus ügyviteli lehetőségek, akár csak a mezőgazdasági vállalkozások számára pl. az egységes kérelemkezelésre kialakított megoldásokhoz és háttér-szolgáltatásokhoz képest. Az erdészeti e-szakigazgatási háttér számottevő fejlesztése érdekében a 2014-2020-as időszakban - mivel EMVA forrás e célra kizárólag a „technikai segítségnyújtás” limitált keretében áll rendelkezésre – a Partnerségi Megállapodásban is rögzített „Jó állam” prioritáson belül van lehetőség, és szükséges mind az ERFA, mind az ESZA források felhasználásával (GINOP és EFOP alapján).

5.4. KOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZÖK ÉS TEVÉKENYSÉGEK

Az erdők védelme és erdőgazdálkodás fejlesztése, a fenntartható erdőgazdálkodás mind szélesebb körű értelmezésének elterjesztése érdekében kitűzött középtávú célok és fejlesztési irányok megvalósításának nélkülözhetetlen eleme és eszköze a megfelelő kommunikációs eszközök és tevékenységek tudatos és proaktív használata is. A célzott és strukturált kommunikáció első számú felelőse a szakpolitika és a vele együttműködő szakigazgatás, ugyanakkor a partnerség és szubdszidiaritás elvét szem előtt tartva a szakmai és érdekképviselői szervezetek és fórumok is integráns és aktív részévé kell, hogy váljanak a kommunikációs aktivitásnak.

5.4.1. A HATÁSOS ÉS EREDMÉNYES KOMMUNIKÁCIÓS TEVÉKENYSÉG ELŐFELTÉTELEI

A hatásos és eredményes kommunikációs stratégia kialakításának nélkülözhetetlen előfeltétele annak az információs bázisnak a felépítése - szükség szerint megerősítése –, melyre az információs tartalmakat építeni tervezzük. Elavult, ellentmondásos, megbízhatatlan, inkoherens információs bázisokra alapozott kommunikáció könnyen önmaga ellenségévé válhat, mivel épp önmaga hiányosságaira világít rá. A jó kommunikációs stratégiai további fontos előfeltétele az is, hogy ez az információs adatbázis lehetőleg sokszínű legyen – minél több szereplő minél többféle megközelítése, feldolgozása legyen elérhető- illetve az, hogy ezek megfelelően frissüljenek is. Fontos tehát előljáróban:

- információs bázis: megléte, fejlesztése, különböző adatforrások összehangolása és minőség-ellenőrzése,
- tudásbázis: a korszerű ismeretek birtoklóinak számba vétele, közöttük strukturált együttműködés kialakítása,
- kommunikációs célok és célcsoportok azonosítása, rendelkezésre álló eszközök és platformok felmérése.

5.4.2. A KOMMUNIKÁCIÓS STRATÉGIA LEGFONTOSABB ELEMEI

A kommunikációs stratégia megfelelő minőségű, változatosságú és frissítésű információs háttérének biztosítása önmagában még nem elegendő ahhoz, hogy a kommunikációs tevékenység automatikusan sikeres is legyen. Az ad-hoc kommunikációs hatásnál számottevően jobb eredmény érhető el kommunikációs stratégia kialakítása és megvalósítása mentén. A kommunikációs stratégia számos szempontot figyelembe véve, mérlegelve és arányosítva rendszerezi és tervezi, hogy milyen okból /céllal mit, mikor, kinek, hogyan, ki által, milyen formában, gyakorisággal, erőforrás-ráfordítással, stb. kommunikáljunk. Az erdők

(természeti, társadalmi közeg), az erdészet (szakmaiság) és erdőgazdálkodás (business) témakör a kommunikáció szempontjából (is) különösen, és többszörösen összetett kihívás. A kommunikációs stratégia legfontosabb elemei:

- a legfontosabb kommunikációs célcsoportok azonosítása, szegmentálása (kinek mit),
- a legfontosabb célok és üzenetek azonosítása, rendszerezése, az üzenetek megfogalmazásának az adott célcsoporthoz való alkalmazása (kinek, mit, hogyan)
- a kommunikációs tevékenységben részt vevők azonosítása, szerepek és mondanivalók felosztása (ki miről beszél),
- a kommunikációs eszközök számba vétele, súlyozása, kommunikációs mix összeállítása

5.4.3. A KOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZKÉSZLET ÖSSZEÁLLÍTÁSA

A kialakított kommunikációs stratégia mentén a megvalósítás előkészítése során nagyon fontos, hogy az egyes célokhoz, üzenetekhez, célcsoportokhoz rendelt kommunikációs csatornák és eszközök megfelelő módon legyenek összeállítva és működtetve, illetve az erőforrások optimalizálva. A végső soron megvalósuló kommunikációban az egyes eszközök mentén valósul meg (vagy csúszik félre) minden, addig ráfordított erőforrás: az információs háttértől a konkrét kommunikációs eszköz megjelenítésére fordított anyagi és emberi erőforrásokig. A kommunikációs eszközkészlet összeállítása és alkalmazása – egyes eszközöknél szükségessé utógondozása is! - alakítja ki végső soron a kommunikáció hatékonyságát. A kommunikációs eszköz készlet összeállításának legfontosabb szempontjai, elemei:

- Célcsoportra orientálás
- Jelzések, azonosítók
- Beszélők (szakmai, kommunikációs)
- Fórumok, formák (egyirányú vagy interaktív)
- Ütemezés (egyszeri, periodikus, folyamatos)
- Interaktív eszköz biztosítása esetén annak érdemi megoldása (szükség szerint follow up is)

5.5. INDIKATÍV FORRÁSTERV (%)

– a 2014-2020 időszakra vonatkozó forrásfelosztási döntés hiányában még nem kidolgozható

Outputok

– a 2014-200 időszakra vonatkozó forrásfelosztási döntés hiányában még nem kidolgozható

Évenkénti bontás

– a 2014-200 időszakra vonatkozó forrásfelosztási döntés hiányában még nem kidolgozható

6. A MEGVALÓSÍTÁS INTÉZMÉNYRENDSZERE

Az „1814/2013. (XI. 14.) Korm.határozat a 2014–2020-as európai uniós programok lebonyolítását támogató intézményrendszer felállításának szervezeti kereteiről és az európai uniós fejlesztési források felhasználásához kapcsolódó egyes feladat és hatáskörökről, és az e-közigazgatás fejlesztésének jövőbeni irányairól”

alapján kerül kialakítás, illetőleg átalakításra az MVH bázisán.

7. MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZER

(célindikátorok, output indikátorok, egyéb)

Az adatgyűjtési és elemzési feladatok ellátásáért felelős intézményi szereplők kijelölése, azok jelentési/tájékoztatási kötelezettségének meghatározása. Az indikátorok teljesülésével kapcsolatos problémák kezelése érdekében alkalmazandó eljárásrend meghatározása.

8. A TÁRSADALMI EGYEZTETÉS FOLYAMATA

A Vidékfejlesztési Program 2014-2020 elkészítése érdekében a Vidékfejlesztési Minisztériumban működő Erdészeti Munkacsoport átlagosan havi rendszerességgel megtartott ülésein részt vesznek a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, a Somogy Megyei Önkormányzat, az Országos Erdészeti Egyesület, a Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége és a Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség képviselői, akik a tagságuk érdekeinek képviselését a tervezés folyamán hatékonyan tudják képviselni. A stratégia legtöbb elemét már e munkacsoporti munka során a tagok és szakértők megismerték, véleményezték.

Konferencia a Nemzeti Erdészeti Stratégia bemutatására, a stratégiai fő szerkezeti elemeinek, tartalmának ismertetése – Vidékfejlesztési Minisztérium 101/A. miniszteri tárgyaló, 2013. november 22.

Társadalmi egyeztetés: 2013. november 22- december 16.

8.1. A TÁRSADALMI EGYEZTETÉSBE BEVONANDÓ SZAKMAI ÉRDEKELTEK KÖRÉNEK MEGHATÁROZÁSA

Országos Erdészeti Egyesület (OEE), Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége (MEGOSZ), Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség (FAGOSZ), Magán Erdőgazdák Szövetsége (MERD), Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatóság, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet, Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal, Magyar Fejlesztési Bank, Nyugat-magyarországi Egyetem, Erdészeti Tudományos Intézet (ERTI), Bakonyerdő Erdészeti és Faipari Zrt., DALERD Délalföldi Erdészet Zrt., EGERERDŐ Erdészeti Zrt., Északerdő Erdőgazdasági Zrt., Gemenci Erdő- és Vadgazdasági Zrt., GYULAJ Erdészeti és Vadászati Zrt, HM Budapesti Erdőgazdasági Zrt., HM Kaszói Erdőgazdasági Zrt., HM VERGA Veszprémi Erdőgazdasági Zrt., Ipoly Erdő Zrt., KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt, Kisalföldi Erdőgazdasági Zrt., Mecseki Erdészeti Zrt., NEFAG Nagykunsági Erdészeti és Faipari Zrt, NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt, Pilisi Parkerdő Zrt., SEFAG Erdészeti és Faipari Zrt., Szombathelyi Erdészeti Zrt., TAEG Erdőgazdasági Zrt., VADEX Mezőföldi Erdő- és Vadgazdálkodási Zrt., Vértesi Erdészeti és Faipari Zrt, Zalaerdő Erdészeti Zrt.

8.2. A TÁRSADALMI EGYEZTETÉS SORÁN A SZAKMAI KÖZÖNSÉGET ELÉRŐ KOMMUNIKÁCIÓS CSATORNÁK MEGHATÁROZÁSA, A CSATORNÁKON KERESZTÜL ELJUTTATANDÓ INFORMÁCIÓ MEGHATÁROZÁSÁNAK SZAKMAI TÁMOGATÁSA

8.3. A TÁRSADALMI EGYEZTETÉS KAPCSÁN SZERVEZETT SZAKMAI EGYEZTETŐ FÓRUMOKHOZ SZAKÉRTŐI TÁMOGATÁSA, ADMINISZTRÁCIÓJA,

8.4. AZ EGYEZTETÉSEK SORÁN BEÉRKEZŐ VÉLEMÉNYEK ÖSSZEGYŰJTÉSE, FELDOLGOZÁSA, ELEMZÉSE,

8.5. A VÉLEMÉNYEK ALAPJÁN JAVASLATOK, DÖNTÉS ELŐKÉSZÍTŐ DOKUMENTUMOK KÉSZÍTÉSE, BEÉPÍTÉSE A STRATÉGIAI DOKUMENTUMBA.

9. TERVEZETT ÜTEMEZÉS

9.1. ELŐKÉSZÍTÉSI FOLYAMATOK, EGYEZTETÉSEK, PARTNERSÉG KIALAKÍTÁSA

2012. december – 2013. február

9.2. STRATÉGIA KÉSZÍTÉSÉHEZ SZÜKSÉGES VIZSGÁLATOK, KUTATÁSOK, RÉSZTANULMÁNYOK ÁTTEKINTÉSE

2013. április - augusztus

9.3. STRATÉGIA ÍRÁSÁNAK IDŐTARTAMA

2013. augusztus – november 20.

9.4. TÁRSADALMI VÉLEMÉNYEZTETÉS

2013. november 22 – december 19.

9.5. MINISZTER JÓVÁHAGYÁSA

2013. december 31-ig

9.6. KÖZZÉTÉTEL TERVEZETT IDŐPONTJA: A FOLYAMAT INDÍTÁSA UTÁN 5 HÓNAPPAL

2014. január

10. UTÓLAGOS ÉRTÉKELÉS

A 38/2012. (III. 12.) kormányrendelet szerinti utólagos értékelés módszertanának, intézményi keretének, fókuszának meghatározása. A monitoring és értékelési rendszer működése során keletkező információk alapján a program lezárása utáni utólagos értékelési feladatok tartalmának és módszerének meghatározása.